

HAVEGLÆDER

Nyd din have hele året

Den blomstrende have

8 Rododendron og surbund
En af de nemmeste bede i haven

32 Den blomstrende bund
Bunddækkende planter med masser af pryde og dejlige blomster

36 Sommerblomster

Se de mange forskellige og læs om, hvordan man holder sommerblomsterne bedst

44 Stauder fra marts til oktober

Det kan være svært at vælge. Lad dig inspirere af udvalgte blomstrende stauder, som blomstrer i de forskellige måneder

INDHOLD

Rundt i haven

4 Magnolia og Cornus
Overdådig blomstring og gispende smukke træer

18 Græsplænen
Hvordan passer man græsplænen, så den er flot året rundt?

20 Klematis, kaprifolier og de andre slyngende vækster
De er både blomsterrige og fyldige. Hvordan passer jeg dem?

26 Træer i mindre haver
Hvilke træer passer til den mindre have? Kan man dyrke træer i krukker?

96 Prydgræsser
En trendplante til det rene græsbed, sammen med andre planter eller i krukker

26

96

20

18

44

32

36

8

62

72

92

62 Rosenhaven

Plant og plej roserne. Læs om 50 sorter af roser inden for grupperne: storblomstrede, buketroser, slotsroser, bunddækkerroser, Towne & Country, klatroser, David Austin roser og historiske/sjældne roser

72 Skærehaven

Hvordan lykkes jeg med dejlige blomster i skærehaven? Hvad skal man vælge, og hvilke planter duer?

92 Hortensia

Et udpluk af de allermost almindelige hortensia til din have

Den spiselige have

14 Krydderi til haven

De mange skønne krydderurter

54 Jordbær

Det rigtige plantetidspunkt, halmdækning og hvilke sorter er bedst?

58 Frugtbuske

Dejlige og nemme solbær, ribs og stikkelsbær til haven

80 Den sunde frugthave

Skønne æblesorter, saftige pærer, lækre blommer og søde kirsebær. Bliv lækkersulten af de duggede blåbær, søde hindbær, syrlige brombær og flotte rabarber. Lav saft af hyldens blomster og knæk hasselnødder og valnødder til jul

80

14

50

54

58

I haven året rundt s. 50

Hvornår er det rette tidspunkt for at kalke græsplænen? Hvornår skal jeg beskære min vinranke i drivhuset, og hvornår skal mine potteplanter ompottes? Få indblik i nogle af de mange gøremål, der er i stuen/udestuen, drivhuset, omkring krukkerne, rosenhaven, staudehaven, prydhaven og køkkenhaven.

Udgiver

Fotos

Tekst

Layout/tryk

www.danskehavecentre.dk

GAP Photos Ltd, England, Flora Info (PBA), Hortus Advising, Plantedatabasen.dk

Hortusadvising.dk ved Marianne Bachmann Andersen

Grafisk Produktion Odense

MAGNOLIA OG CORNUS

Overdådig blomstring

Magnoliatræernes tidlige forårsblomstring er nok noget af det mest fantastiske, som haven byder foråret velkommen med. De yndefulde, smukke, store blomster i sart rosa og hvide farver får hvilken som helst forbigående til at standse op og nyde. Blomsterne, som bryder fra store knopper – før træernes løv springer ud – giver udfoldelsen et ekstra pust. Allerede fra april måned blomstrer nogle af magnoliatræerne, mens andre arter og sorter først blomstrer fra maj måned.

Plantevejledning

Plantetidspunkt

Man kan principielt plante magnolia året rundt, når blot jorden ikke er frossen.

Plantedybde

Magnolia skal plantes i samme højde, som de har vokset i. Det vil sige, at jordoverfladen skal følge det niveau, hvor magnolietræet har stået i potten fra planteskolen. Grav plantehullet, så det er 1½ gang større end den rodklump, som planten har.

Jordbundsforhold

Magnolia kan bedst lide at gro i lettere sur jord. Ikke desto mindre trives de rigtig fint på meget lerholdige jorder. For at sikre en god etablering af Magnoliatræer, bør man plante dem i ren spagnum.

Vand og gødning

Er jorden fugtig, behøver du ikke vande, før du planter. Efter plantningen grundvandes med mindst 20 l vand pr. m². I tørre perioder skal nye planter altid vandes de første par år efter udplantningen. Magnolia kræver ikke ret megen gødning og vil sagtens kunne vokse i almindelig havejord. Ønsker man at sikre en god tilvækst de første par år, kan man strø lidt gødning omkring træet umiddelbart efter blomstringen.

Beskæring

Magnoliatræer kan godt blive meget store. Især fylder nogle af dem meget i bredden. Beskæring kan derfor nemt komme på tale. Fjern grenene helt inde ved hovedstammen, så træet ikke mister sin naturlige vækstform. Udfør beskæringen om vinteren, så kan de afskårne grene drives, og blomsterne nydes.

Nogle af de mest almindelige arter og sorter

Magnolia 'Elizabeth'

En speciel gul, duftende sort, der ikke bliver mere end 3 - 4 m høj. De store kopformede blomster ses før løvspring i april måned.

Magnolia liliiflora 'Nigra'

Lav, langsomtvoksende busk, der bliver omkring 3 m høj og bred. Store mørkt purpurfarvede blomster med fin duft i maj - juni måned.

Magnolia x loebneri 'Leonard Messel'

Lille træ eller busk, som bliver 6 m højt og 4 m bredt med stjerneformede rosafarvede blomster. 'Leonard Messel' er meget rigtblomstrende.

Magnolia sieboldii

Kaldes for Åkandemagnolia, grundet de hvide runde blomster, som ses begyndende i maj - juni, men som fortsætter helt hen til august måned. En op til 3 m høj busk med bred vækst. Frugten er ægformet og orangerød.

Magnolia x soulangeana

Den almindelige magnolia, som er en af de mest almindeligt plantede magnoliabuske. Bliver op mod 6 m høj. Blomsterne er hvide indvendig og rosafarvede udenpå og kan opleves fra april - maj måned.

Magnolia stellata

Stjernemagnolia, som bliver omkring 3 m høj og noget bred. Allerede fra marts måned begynder stjernemagnoliabusken at blomstre med hvide, stjerneformede, let duftende blomster.

Magnolia 'Susan'

En magnolia med meget mørke blomster. Busken bliver 2 -3 m høj med tæt grenbygning. De 10 - 15 cm store blomster ses i maj måned.

Magnolia 'Elizabeth'

Magnolia x loebneri 'Leonard Messel'

Magnolia sieboldii

Magnolia liliiflora 'Nigra'

Magnolia stellata

Magnolia 'Susan'

Magnolia x soulangeana

Magnolia 'Galaxy'

Andre gode sorter

Magnolia 'Galaxy'

Kraftigt voksende opret træ med store rosarøde blomster i maj – juni måned

Magnolia 'Heaven Scent'

Mellemhøjt slankt træ med smalle sart-rosa blomster i april – maj måned.

Magnolia x loebneri 'Merril'

Kraftigt voksende træ med hvide stjerneformede blomster i april måned.

Magnolia 'Heaven Scent'

Magnolia x loebneri 'Merril'

Imponerende Cornus - Koreakornel

En blomstrende koreakornel er et usædvanligt syn, der nærmest er gispende smukt. Blomsterne, som i juni dækker store dele af det lille træ, har fire svøblade der, når de er fuldt udsprungne, ligner sommerfugle med store runde vinger. Koreakornel danner spiselige jordbærlignende frugter om efteråret. Bladene danner desuden rigtig flotte høstfarver, inden de kastes. Som navnet antyder stammer koreakornel fra Japan og Korea, hvor den vokser og bliver en halvstor busk eller et lille træ. Planten er ikke så udbredt i Danmark, hvor den i en lun have med godt læ ellers vil trives rigtig godt. Plant den gerne i surbundsbedet - her giver den lidt højde til de mange rododendronbuske.

De flotte jordbærlignende og spiselige frugter fra koreakornel

Plantevejledning

Plantetidspunkt

Man kan principielt plante koreakornel året rundt, når blot jorden ikke er frossen.

Plantedybde

Koreakornel skal plantes i samme højde, som den er vokset i. Det vil sige, at jordoverfladen skal følge det niveau, som planten har stået i i potten fra planteskolen. Grav plantehullet, så det er 1½ gang større end den rodklump, som planten har.

Jordbundsforhold

Koreakornel skal plantes i muldrig jord med spagnum. Koreakornel vokser bedst i næringsrig jord. Erstat derfor havejorden i plantehullet med en god næringsrig spagnumblanding

Vand og gødning

Vand ALTID efter du har plantet. Efterfølgende vanding er især vigtig, når du planter fra april – oktober måned. Planter uden for den periode, er jordens vandindhold relativt højt, og det er ikke nødvendigt at vande. I tørre perioder skal nye planter altid vandes de første par år efter udplantningen. Koreakornel vokser ikke ret meget de første år, så der skal gødes moderat lige inden løvspring i april måned. Når planten er godt etableret, kan der hvert forår med fordel gødes under den store busk eller det lille træ.

Beskæring

Koreakornel må helst ikke beskæres, da det går ud over blomstringen. Blicher det nødvendigt at reducere i størrelsen af træet, skal det gøres ved at fjerne hele grene ved basis af stammen eller jordens overflade.

Cornus kousa 'Teutonia'

Cornus kousa 'Wieting's Select'

Cornus kousa 'Milky Way'

Cornus kousa 'Satomi'

Nogle af de mest almindelige sorter

Cornus kousa 'China Girl'

Lille træ, der bliver omkring 4 m højt. Cremehvide ca. 5 cm store svøbblade i maj – juni måned. Røde, spiselige frugter i september og gule høstfarver.

Cornus kousa 'Milky Way'

Et op til 4 m højt træ, der blomstrer i juni måned med hvide svøbblade, der er let tilspidsede. Røde spiselige frugter i september og gule høstfarver.

Cornus kousa 'Satomi'

Mindre koreakornel, som oftest bliver omkring 1,5 – 2 m høj og bred. Svøbbladene er mørkrosa og ses i juni måned. Røde spiselige frugter i september og flotte rødlig høstfarver.

Cornus kousa 'Teutonia'

2-3 m høj busk, der blomstrer med hvide, senere rosafarvede blomster i maj – juni måned. Ældre buske får blommeligende, spiselige frugter. Smukke rødlig høstfarver.

Cornus kousa 'Wieting's Select'

Op til 2 m høj koreakornel med hvide svøbblade, der har en fin rosa kantstrib. Blomstrer overdådigt. Røde spiselige frugter og rødgule høstfarver.

Cornus kousa 'China Girl'

RODODENDRON OG SURBUND

Et sikkert hit

Havens surbundsbed er både overordentlig flot forår og sommer, har smukke stedsegrønne farver vinteren over, kan have små overraskelser i bunden og ikke mindst, er surbundsbedet noget af det nemmeste at passe – året rundt! Surbundsbedet bliver oftest bygget op omkring rododendronbuske, men bør også indeholde andre planter, som trives godt her. Det kan være bunddækkende planter, lyng, stauder, spiselige bær og løg og knolde.

Plantevejledning

Plantetidspunkt

Rododendron købes i potter eller med rodklump og kan plantes hele året rundt, når blot ikke jorden er frossen. Planter der i tørre perioder er det MEGET vigtigt at sørge for masser af vand, da jorden, som rododendron plantes i ikke kan indeholde så store mængder vand ad gangen.

Plantedybde

Rododendron plantes i samme højde, som de er dyrket i, mens de vokse i planteskolen.

Jordbundsforhold

Forholdene er noget anderledes i surbundsbedet, end de er i havens andre bede. Jordens surhedsgrad er i almindelig havejord basisk med en surhedsgrad på omkring pH 8 – 9. I surbundsbedet skal pH værdien ligge mellem pH 4 – 5. Det betyder, at den almindelige havejord skal fjernes og spagnum skal fyldes op i bedet. Man kan enten fylde hele bedet op med spagnum, eller man kan plante hver enkelt plante i spagnum. Grav en gange en meter samt 40 - 60 cm i dybden og fyld op med spagnum. Plant din rododendronbusk i jorden.

Vand og gødning

I helt nyanlagte rododendronbede kan surbundsjorden være vanskelig at vande op. Du kan bryde den vandafvisende hinde ved at tilføje lidt sulfo i vandingsvandet. For at undgå, at vandet siver væk uden at surbundsjorden bliver våd, skal vandet tilføres med en fin spreder. Husk at kontrollere, at din vanding virker. I allerede etablerede surbundsbede er jorden mere omsat, og det er meget nemmere at vande her. I tørre og varme perioder vil det være nødvendigt at vande selv gamle eksemplarer af rododendron. Gød gerne dine rododendron i april måned og igen efter blomstringen, når den nye vækst går i gang. Optimalt gødede rododendron bliver sjældent ramt af sygdomme.

Beskæring

Når dine rododendronbuske bliver for kraftige, kan du sagtens beskære dem. Blomsterknopperne dannes om sommeren, så beskæringstidspunktet er umiddelbart efter blomstringen om foråret, så du ikke mister blomstringens overdådige pragt.

Nogle af de mest almindelige arter og sorter

Store rododendron

De mange storbladede rododendron er samlet i denne gruppe, som omfatter tusinder af forskellige sorter. De er hurtigtvoksende buske med store blade og fyldige blomsterstande. De kan plantes solitært eller i grupper – i rododendronbedet eller som hæk.

Rhododendron 'Rasputin'

Bred opret vækst, der bliver omkring 1 m høj og lidt bredere. De mørkviolette blomster, der nærmest ikke falmer, sidder i klaser med 11 – 14 blomster i hver og ses fra slutningen af maj måned. Tåler at stå fuldt eksponeret for sol.

Rhododendron 'Cunningsham White'

Det er nok den mest almindelige hvide storbladede rododendron, og den kan blive godt 3 m høj efter mere end 15 år. Knopperne er rosa før udspring, som sker først i maj måned.

Rhododendron 'Furnivall's Daughter'

Fra midten af maj måned blomstrer denne smukke rododendron, som bliver ca. 1,3 m høj og 1,8 m bred. De rosafarvede blomster sidder sammen 8 – 12 i klaser og kan opleves fra midten af maj måned.

Rhododendron 'Goldbukett'

De smukke kobberfarvede blomsterknopper sidder sammen i klaser med 12 – 14 og springer ud med cremegule blomster med indvendig rødbrun ganetegning. 'Goldbukett' bliver omkring 1 m høj og bred.

Rhododendron 'Furnivall's Daughter'

Rhododendron 'Goldbukett'

Rhododendron 'Rasputin'

Rhododendron 'Cunningsham White'

Rh. yakushmanum 'Polaris'

Rh. yakushmanum 'Fantastica'

Rh. yakushmanum 'Flava'

Rh. yakushmanum 'Edelweiss'

Mellemstore rododendron

En af de bedste rododendronarter stammer fra Japan. Øen Yaku Shima ligger syd for Japan og i bjergene der, vokser Rhododendron yakushmanum. En art, der er vant til barskt vejr i form af masser af sol, blæst og kulde. Planterne er kompakte, har smalle tykke blade, der er dækket af et fillag på undersiden og er utrolig rigt blomstrende. Er meget velegnede i små haver og i krukker.

Rh. yakushmanum 'Edelweiss'

Denne skønne, hvide sort blomstrer relativt sent; fra slutningen af maj måned. De rosafarvede knopper skifter hurtigt farve til rent hvide blomster. Dejlig kompakt plante, der bliver ca. 75 cm høj og noget bredere.

Rh. yakushmanum 'Fantastica'

Blomstrer i tre uger fra midten af maj måned. Store blomsterklaser med op til 18 rosafarvede blomster i hver. Planten bliver ca. 1 m høj og lidt bredere.

Rh. yakushmanum 'Flava'

En lille elegant sort med cremerosa til cremegule klokkeformede blomster i tre uger fra midten af maj måned. Bliver ca. 1,1 m høj og 1,5 m bred.

Rh. yakushmanum 'Polaris'

Med det lidt senere udspring er 'Polaris' med til at forlænge blomstringen i dit rododendronbed. De fyldige blomsterknopper indeholder indtil 18 rubinrøde blomster hver. Planten bliver knapt 1 m høj og lidt bredere.

De kinesiske mellemstore rododendron

De næsten runde blade kendetegner arten *Rhododendron williamsianum* og hybridene, som stammer herfra. De næsten kuglerunde buske er særdeles velegnede i de mindre haver. Når den flotte blomstring er slut, strækker den nye tilvækst sig fantastisk dekorativt med bronzefarvet nyvækst.

Rh. williamsianum 'Gartendirektor Glocker'

Allerede fra begyndelsen af maj måned blomstrer 'Gartendirektor Glocker' med mørkrosa blomster samlet i klaser med 6-8 blomster i hver. Planten danner en tæt rund vækst og bliver knap 1 m høj og lidt bredere.

Rh. williamsianum 'Hackmann's Feuerschein'

I starten af maj måned kan denne lysrosa sort nydes. Planten, som kun bliver 90 cm høj og lidt bredere er utrolig køn.

Rh. williamsianum
'Gartendirektor Glocker'

Rh. williamsianum
'Hackmann's Feuerschein'

Rh. 'Homebush'

Rh. 'Irene Koster'

Rh. 'Kermesina'

Azalea, løvfældende rododendron

De store, oftest duftende blomster, med meget kraftige farver lyser godt op iblandt de stedsegrønne planter. De smukke høstfarver og bare vintergrene er med til at variere udseendet på dit rododendronbed, som godt kan risikere at blive lidt monotont. Vær derfor ikke tilbageholdende med at blande azalea og rododendron sammen.

Rh. 'Gibraltar'

Sorten, som nok er den smukkeste orange sort, bliver omkring 1,5 m høj og er en opret busk. Blomsterne ses omkring 1. juni.

Rh. 'Homebush'

De kuglerunde blomsterstande, der består af indtil 16 blomster i hver, er særdeles dekorative på denne 1,7 m høje og 1,3 m brede busk.

Rh. repens 'Scarlet Wonder'

Rh. 'Princess Anne'

Rh. 'Kermesina Alba'

Rh. 'Kermesina Rosé'

Rh. 'Königstein'

Rh. 'Wombat'

Dvärgrododendron

De meget kompakte rododendron er samlet i en gruppe, der kaldes dvärgrododendron. Det er en gruppe af flere forskellige arter og krydsninger imellem disse, som har givet os valgmuligheder mellem hele farveskalaen. De kan bruges i stenbedet, i bunden af rododendronbedet eller som bunddække i krukke med små træer og buske.

Rh. repens 'Scarlet Wonder'

Alle Rhododendron repens sorter er røde, men varierer i størrelsen. 'Scarlet Wonder' bliver ca. 60 cm høj og dobbelt så bred og vokser meget langsomt. De skarlagensrøde blomster ses omkring 1. maj.

Rh. 'Princess Anne'

Én af de allermindste lyse gule hybrider af rododendron, der findes. Den bliver kun 25 cm høj og ca. 60 cm bred og passer godt til et trug eller en altankasse. De helt gule blomster dækker planten fra begyndelsen af maj måned.

Rh. 'Irene Koster'

De sartrosa blomster med gule tegninger giver 'Irene Koster' et let og romantisk udseende, når den blomstrer i juni måned. Busken bliver ca. 1,6 m høj og 1,2 m bred.

Rh. 'Kermesina'

De meget populære miniazalea er meget robuste, utroligt rigtblomstrende og pryder bedet fra slutningen af maj måned. 'Kermesina' bliver omkring 75 cm høj og godt en meter bred. Sorten har rødviolet.

Rh. 'Kermesina Alba'

Den renthvide sort bliver kun ca. 30 cm høj og 50 cm bred, er rigtblomstrende, robust og er meget anvendelig i små japanske anlæg.

Rh. 'Kermesina Rosé'

Den rosafarvede sort af 'Kermesina' har hvide kanter på hver blomst, hvilket giver et flot farvespil. Sorten bliver omkring 75 cm høj og godt en meter bred.

Rh. 'Königstein'

Smuk, violet dværgazalea, som blomstrer midt i maj måned. Bliver 50 cm høj og 80 cm bred og har en kompakt vækstform. Perfekt til små bede og krukke.

Rh. 'Wombat'

De karminrosafarvede blomster på denne lave sort af japanske azalea lyser op, hvor den plantes. Den er perfekt som bunddækkende plante i bedet eller i krukke, da den kun bliver omkring 25 cm høj og 1 m bred.

Rododendron i krukke

Da de fleste rododendron vokser relativt langsomt og har et begrænset rodsystem, er de rigtig gode at have i krukke, baljer og trug. De kan pryde og nydes i deres blomstringstid, og de kan stå flot med stedsegrønne blade vinteren igennem.

Krukke råd

1. Sørg for, at der er godt med drænhuller i bunden af krukken
2. Vælg en beholder, der er ca. 1/3 større end rodklumpen på din plante er
3. Fyld de nederste 5 – 10 cm op med store lecanødder eller småsten, så vandet kan drænes væk fra rodklumpen
4. Fyld beholderen med gennemvandet surbundsjord
5. Plant din rododendron i samme højde, som den hidtil har vokset i
6. Gød din krukke efter blomstringen med rododendrongødning 1 – 2 gange
7. Sæt beholderen på "fødder" om efteråret, så overskydende vand kan løbe væk eller sæt den ind under et halvtag

Opstammede rododendron

Ønsker du at få lidt højde på dit bed, er valget af en opstammet rododendron god. Det skaber en ekstra dimension med den bare stamme og højere krone. De opstammede rododendron er nemme at passe og har ikke et sårbart podested, som skal have ekstra beskyttelse. Plant dem i bedet eller i baljer og store krukke.

Skønne selskabsplanter

Hvorfor ikke benytte sig af, at det meste af arbejdet allerede er gjort? Surbundsbedet er færdiganlagt med rododendronbuske, som er plantet i jorden med den korrekte pH værdi. Hvorfor ikke fylde bunden op med særegne stauder, bregner, bærbærende planter og lyng?

Vælg planter med blomstringstid, der ligger udenfor dine rododendronbuskes og vælg planter med anderledes løv og med bær på. Skulle du få lyst, kan staudebedet faktisk også indeholde mindre træer og buske – på den måde bliver det ikke så "fladt".

Stauder til surbundsbedet

Anemone	Anemone
Astilbe	Astilbe i sorter
Bispehue	Epimedium
Blå anemone	Hepatica nobilis
Bronzeblad	Rodgersia
Canadisk hønsebær	Cornus Canadensis
Duskkonval	Smilacina racemosa
Ensian	Gentiana sino-ornata
Fodblad	Podophyllum hexandrum
Forglemmigej	Myosotis palustris
Frytle	Luzula
Frøstjerne	Thalictrum
Gøgeurt	Dactylorhiza majalis
Hasselurt	Asarum europaeum
Hornviol	Viola cornuta
Italiensk ingefær	Arum italicum
Japansk iris	Iris ensata
Julerose, påskeklokke	Helleborus
Kambregne	Blechnum spicant
Kongebregne	Osmunda regalis
Kæmpestenbræk	Bergenia cordifolia
Lewisia	Lewisia cotyledon
Lungeurt	Pulmonaria
Lærkespore	Corydalis flexuosa
Løjtnantshjerte	Dicentra spectabilis
Primula	Primula
Rypelyng	Dryas octopetala
Skovmærke	Gallium odorata
Stenfrø	Lithodora diffusa
Sølvlys	Cimicifuga ramosa
Tapurt	Uvalaria grandiflora
Treblad	Trillium erectum
Tudselilje	Tricyrtis formosana
Valmuesøster	Meconopsis
Venus hår	Adiantum pedatum
Vinterglans	Pachysandra terminalis

Bær til surbundsbedet

Bjergte	Gaultheria
Blåbær	Vaccinium myrtillus
Melbærris	Arctostaphylos uva-ursi
Mosebølle	Vaccinium uliginosum
Revling	Empetrum nigrum
Tranebær	Vaccinium macrocarpon
Tyttebær	Vaccinium vitis-idaea

Træer til surbundsbedet

Ambratræ	Liquidambar
Cryptomeria	Cryptomeria
Cypres	Chamaecyparis
Koreakornel	Cornus kousa
Kristtorn	Ilex
Lærk	Larix
Magnolia	Magnolia
Røn	Sorbus aucuparia
Skovfyr	Pinus sylvestris
Sydbøg	Nothofagus

Sommerblomster til surbundsbedet

Isbegonie	Begonia x hortensis
Knoldbegonie	Begonia x tuberhybrida
Tøffelblomst	Calceolaria integrifolia
Flittiglise	Impatiens

Buske til surbundsbedet

Bærmispel	Amelanchier lamarckii
Forthergilla	Forthergilla gardenii
Gyvel	Cytisus
Hedelyng	Calluna
Hortensia	Hydrangea
Irsk lyng	Daboecia
Japansk løn	Acer palmatum
Japansk snebolle	Viburnum plicatum
Kalmia	Kalmia latifolia
Kamelia	Camellia japonica
Konvalbusk	Cletra alnifolia
Lyng	Erica
Pagodebusk	Enkianthus
Perlebusk	Exochorda racemosa
Pieris	Pieris formosa
Skimmia	Skimmia japonica
Tamarisk	Tamarix ramosissima
Troldnød	Hamamelis

KRYDDERI TIL HAVEN

Det er måske ikke et af de smukkeste bede i haven, men krydderurtebedet er et af de mest anvendelige bede. Her findes den sidste "finish" eller "kronen på værket" til madlavningen. Blandt krydderurterne findes også mange sanseoplevelser for ejere og gæster i haven. At gå på opdagelse mellem dufte, bløde blade og masser af blomster blandt krydderurterne er bare skønt! Der er altid plads til krydderurter i din have. En enkelt plante af hver er nemlig ofte nok til at dække familiens behov. Har du ikke så meget plads, kan krydderurterne placeres i terrassens belægning eller i krukke og trug, som du selv bestemmer placeringen af. Mængden af forskellige krydderurter er meget stor og du kan på de næste sider læse og se mere om, hvordan man passer sine krydderurter.

Plantevejledning

Plantetidspunkt

Krydderurter købes i potter og plantes fra foråret og helt hen til slutningen af efteråret.

Plantedybde

Krydderurter plantes i samme højde, som de er dyrket i, mens de voksede i planteskolen.

Jordbundsforhold

De fleste krydderurter vokser i almindelig veldrænet havejord. Er din havejord lidt tung og vandlidende, skal du iblande sand.

Vand og gødning

Mange af vores krydderurter vokser kraftigt og bruger derfor en masse næring. Når du har klippet de gamle toppe af tidligt forår, skal du derefter tilføje lidt gødning, så planterne har noget at vokse på.

Beskæring

Det gælder bare om at klippe stængler og blade af, så man ikke får et stort vildnis. Kan du ikke nå at anvende hele tilvæksten, så læg det afklippede på komposten

Ananassalvie, *Salvia elegans*

Kryddersalvie, *Salvia officinalis*

Nogle af de mest almindelige arter og sorter

Ananassalvie, *Salvia elegans*

En utrolig sammensætning af dufte kan opleves, når du gnider bladene fra en ananassalvie mellem fingrene. Den sødlige ananasduft i kombination med den stærkt krydrede salvie er en sjælden duft. Brug bladene til gryderetter, bagte kartofler og til bagværk – eller nyd den helt fantastiske plante, som blomstrer allersænest på efteråret med stærkt lysende røde blomster.

Kryddersalvie, *Salvia officinalis*

De aflange, lodne blade på kryddersalvien er dejlige bare at røre ved. Brug flittigt af busken, så holdes den i en kompakt vækstform. Beskær busken om sommeren efter blomstringen af de dejlige blå blomster, så kommer den ikke til at fylde for meget. Må ikke klippes for voldsomt om efteråret, så risikerer den at dø om vinteren. Brug kryddersalvie sammen med stegte kartofler, i risretter, sammen med kalvekød, i pastaretter og i snaps.

Den gulbrogede kryddersalvie, *Salvia officinalis* 'Aurea' er særdeles dekorativ og kan anvendes på samme måde, som den almindelige kryddersalvie.

Prøv også at plante den rødbladede, *Salvia officinalis* 'Purpurescans'.

Kryddersalvie, *Salvia officinalis* 'Aurea'

Kryddersalvie, *Salvia officinalis* 'Purpurescans'

Basilikum, *Ocimum basilicum*

Basilikum, *Ocimum basilicum*

Denne etårige krydderurt er for de fleste mennesker et "must" i rækken af planter, der sætter lidt ekstra krydderi på vores liv. Basilikumpesto, tomatsalat med masser af basilikum, og utallige retter, hvor basilikum bare er fantastisk. Høst ovenfra ved at nippe topskuddene af, så busker planten sig yderligere. Plant den ud et lunt sted, eller dyrk den i krukker.

Bronzefennikel, *Foeniculum vulgare* 'Smok'

Almindelig fennikel eller bronzefennikel er dejlige krydderurter, omend de bliver vel høje. De næsten 2 m høje planter breder sig let ved frø, og skal hyppigt luges væk i bedet for ikke at brede sig. Brug fennikelblade som frisk krydderurt eller høst frøene, som kan bruges i brød, sammen med fisk og i supper.

Bronzefennikel, *Foeniculum vulgare* 'Smok'

Citronmelisse, *Melissa officinalis*

Frisk krydderurt, som især passer godt til desserter, fiskeretter og til sommerdrikke. Den ca. 50 cm høje plante får meget små hvide blomster og har lodne blade. Det er bladene, som bruges, og der er masser af tage af, for planten vokser godt.

Citronmelisse, *Melissa officinalis*

Citrontimian, *Thymus citriodorus*

Er en variant af timian, der udover smagen og duften af timian, også dufter af citron. Citrontimian bruges på samme måde, som almindelig kryddertimian. Planten, som fås i flere navnesorter med forskelligt udseende blade, bliver omkring 15 – 20 cm høj og vokser langsomt. Blomsterne er rosafarvede og tiltrækker bier og andre insekter.

Citrontimian, *Thymus citriodorus*

Kryddertimian, *Thymus vulgare*

Den 30 cm høje kryddertimian vokser godt og skal høstes fra toppen, så den forgrener sig yderligere. De lilla blomster er meget dekorative og kan bruges i små buketter. Det er bladene, som bruges til krydderi i en lang række madretter og brød. Brug timian frisk, eller brug det som et tørret krydderi.

Kryddertimian, *Thymus vulgare*

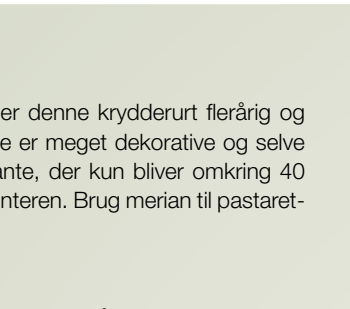
Grøn mynte/krusemynte,
Mentha spicata 'Crispa'

Fransk estragon,
Artemisia dracunculus

Pebermynte, *Mentha peperita*

Løvstikke,
Levisticum officinalis

Fransk estragon, *Artemisia dracunculus*

De spidse blade på fransk estragon er meget nemme at kende. Også duften, der møder næsen, når man stryger henover stænglerne, er meget karakteristisk. De første år skal denne krydderurt vinterdækkes.

Grøn mynte/krusemynte, *Mentha spicata 'Crispa'*

Ingen krydderhave uden mynter. Men pas på! Mynterne er nemlig lidt svære at styre, for de breder sig enormt. Der findes flere måder at begrænse mynterne på. Læg sten, mursten eller andre former for barrierer rundt om planten. Plant dem i nedgravede spande/potter uden bund, eller lad dem vokse i krukker over jorden.

Grøn mynte bliver ca. 50 cm høj, får lilla blomster og har spidse blade med frisk mynteduft. Bruges til te, eddike, sauce, desserter og gele. Krusemynte bliver ca. 60 cm høj, får lilla blomster og har krusede grønne blade med mynteduft. Bruges til salat, desserter, te, gele eller potpourri.

Pebermynte, *Mentha peperita*

De små lyslilla blomster på pebermynten, der bliver omkring 60 cm høj, er meget dekorative. De mørkegrønne blade er aflange og sidder på rødlig stængler.

Løvstikke, *Levisticum officinalis*

Skøn frodig krydderurt, som fylder meget, men nemt kan holdes i skak ved beskæring. Den bliver nemt 1 – 1½ m høj. Brug den nænsomt i maden, da smagen er meget kraftig. Kan også bruges som myg- og flueskræmmer. Gnid saften fra bladene på huden, så holder myggene sig væk.

Merian, *Origanum vulgare*

I modsætning til den énårige merian, er denne krydderurt flerårig og får lyslilla blomster. De små ovale blade er meget dekorative og selve planten er en god bunddækkende plante, der kun bliver omkring 40 cm høj. Klip først planten tilbage efter vinteren. Brug merian til pastareter, i salater og i kødretter.

Persille, *Petroselinum*

Persille er toårig. Det vil sige, at den dør efter to år, hvorefter den igen skal plantes. Persille blomstrer andet år med grønne blomster, og vil derefter dø. Brug blade og stængler friske eller frys gerne høstede stængler til senere brug.

Peberrod, *Armoracia*

Riv din egen friske peberrod fra denne plante. Det er rødderne, som vi bruger fra den næsten meterhøje krydderurt. Da peberrod breder sig meget, anbefales det at plante et sted, hvor den må brede sig. Alternativt plantes den i en stor spand, hvor bunden er skåret ud.

Purløg, *Allium schoenoprasum*

De smukke lilla blomster tiltrækker masser af insekter, og kan desuden bruges i salater. Stænglerne klippes i stykker og bruges til en lang række madretter. Klip gerne de mange blomstrende stængler af – så kommer der endnu flere bladstikler frem.

Rosmarin, *Rosmarinus*

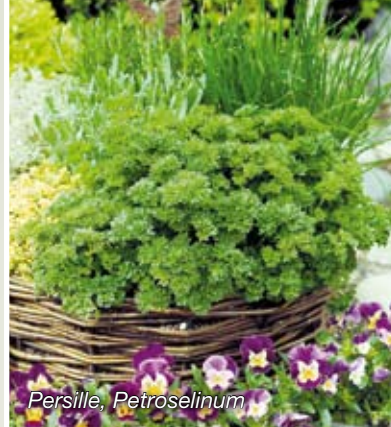
De himmelblå blomster på rosmarinbusken er meget smukke, selvom de ikke er ret store. Rosmarin er flerårig, men skal beskyttes om vinteren for ikke at dø. Plant derfor altid rosmarin i krukke, der kan vinterbeskyttes. Høst hele stængler fra oven, så breder busken sig godt. Brug rosmarin på grillen eller sammen med kødretter i ovn eller gryde. Lav din egen eddike eller olie med rosmarin og klip buketter til pynt og potpourri.

Rosmarin, *Rosmarinus*

Merian, *Origanum vulgare*

Persille, *Petroselinum*

Peberrod, *Armoracia*

Purløg, *Allium schoenoprasum*

Nogle af de mere specielle

Anisop, *Agastache foeniculum*

Den omkring 50 cm høje plante har dejlige aromatiske blade, som bruges friske eller tørrede. Bland dem i salaten eller tilsæt dem til din te. Anisop er god lokkeplante til bier og humlebieer.

Citronverbena, *Aloysia triphylla*

Denne lidt forvedede busk har de mest fantastiske duftende blade. Det siges, at Dronning Ingrid havde en plante stående, som hun "nuldrede", efter hvert måltid for at nyde den friske duft. Citronverbena anvendes især til fiskeretter og supper, men kan sikkert kombineres med mange andre retter. Brug bladene friske, eller høst og gem dem som tørret krydderi. Citronverbena er desværre ikke fuldt hårdfør og skal derfor plantes i krukke, som kan overvintres frostfrit.

Kinesisk purløg, *Allium tuberosum*

Purløg med hvidløgssmag. Brug stænglerne på samme måde, som almindelig purløg. Nyd også de meget smukke hvide blomsterskærme, der har en herlig duft.

Laurbær, *Laurus nobilis*

Det er kun i meget lune egne og på beskyttede voksepladser, at laurbær overlever vores vintre. Plant derfor altid laurbær i krukke, som kan vinterbeskyttes. Smuk stedsegrøn plante med dejlige krydrede blade, som kan anvendes bredt i madlavningen.

Pibeløg, *Allium fistulosum*

De tykke stængler på pibeløg kan bruges som purløg. Brug også de små løg i toppen, der ligesom jordens løg er meget lækre. Sørg for at sætte nye løg, så planterne ikke forsvinder. Pibeløg bliver omkring 60 cm høj.

Det behøver ikke være kompliceret

Langt de fleste krydderurter er nemme at dyrke. De er robuste, vokser godt, skal ikke plantes i specielt jord og mange af dem tåler let udtørring. Du kan mikse en hel masse i et samlet bed, du kan opdele dem i lave, mellemhøje og høje krydderurter. Du kan plante dem i et højbed, så du nemmere kan passe dem, eller du kan plante dem enkeltvis i hver sin krukke eller tønde. Der er ingen

regler og ingen hindringer for at plante krydderurter alle steder i din have, når blot de får en vis mængde sol hver dag. Krydderurter har et historisk perspektiv, da det er nogle af vores allertidligst dyrkede planter. Det var ikke kun for deres kulinariske formål, men især også for deres medicinske formål. God fornøjelse med krydderurterne i din have!

GRÆSPLÆNEN

Haveelement med mange funktioner

Græsplænen samler havens bede til en helhed. Græsplænen bruges til at komme fra et punkt i haven til et andet uden af få jord under skoene. Græsplænen bruges til leg og afslapning. Græsplænen bruges til at få motion på, når den skal klippes ugentligt. Græsplænen bruges til at byde foråret velkommen, når den bruges som blomsterbed.

Hvor ambitiøs man er omkring sin græsplæne, afhænger af arbejdsindsats og behov. Må græsset vokse vildt, må der være "ukrudt" i plænen, accepterer man store plamager med mos, og må den blive slidt af boldspil? Den perfekte græsplæne kan for nogen være stedet, hvor man kan plukke bellis og lave blomsterkranse af mælkebøtter, mens den for andre nærmere ligner en golf green med sirligt afklippede kanter.

Plantevejledning

Såtidspunkt

August, september og halvdelen af oktober måned er optimale såtidspunkter, men græs kan også sås fra april - juni måned. Man beregner ca. 3 kg græsfrø pr. 100 m². Græsfrø er som regel en blanding af flere forskellige græsser, og der fås flere forskellige slags. Spørg i dit havecenter, som kan vejlede dig med den bedste løsning til netop din have.

Pletsåning af bare områder kan gøres fra slutningen af april til og med juni måned.

Sådybde

Græsfrø sås ovenpå jorden, hvorefter det ved en let overrivning ligger i de allerøverste jordlag.

Jordbundsforhold

Det er meget afgørende for et godt resultat, at jordens beskaffenhed er god, inden en plæne bliver anlagt. Jordens overflade skal have en god krummestruktur; den skal ligne groft rugbrød. Har man et komprimeret jordlag, skal det graves af, eller tilsås med grøntafgrøder året inden anlæggelsen af græsplænen. Har man en græsplæne, som ikke trives godt, skal man topdresse den i et lag på max 2 cm med et miks af groft grus og kompost.

Vand og gødning

Helt nysået græs må ikke hverken vandes eller gødes, da græsfrøene risikerer at skylle væk. Vand forsigtigt, når de spæde frøplanter titter frem, og vand først kraftigere, når græsset har et godt udviklet rodsystem. Nyetableret rullegræs skal vandes de første dage, så rodnettet kan etablere sig i jorden. Gødskning af græsset kan udføres fra forår til sensommer.

Piger med bellis i håret

Lad mos være mos og plant bregner under træer, der skygger

Sirlige græskanter til den friserede have – græsset er blandet med kløver

Forglemmigej, der selv har slået sig ned!

...man kan også lade græsset stå?

Beskæring

Al pleje af græsset går ud på at klippe det. Årets første klipning skal udføres, så græsset efter klipningen er ca. 6 cm højt. Derefter skal klippehøjden indstilles til 4 cm gennem resten af foråret, sommeren, sensommeren og efteråret. Ved sidste klipning indstilles maskinen, så der igen er 6 cm højt græs tilbage til vinteren. Man anbefaler, at græsset klippes så ofte, at det ikke er nødvendigt at samle græsset sammen. Det vil i varme, fugtige perioder være ca. hver tredje dag på en velgødet græsplæne. Det afklippede græs er med til at tilbageføre den næring, som ellers tages væk fra plænen, samtidig er det afklippede græs med til at forbedre jordens struktur.

Forårsluftning

Mange lidt ældre plæner bliver "fyldt op" af afklippet græs, blade og smågrene. Brug derfor lidt energi på at rive din plæne igennem hvert år i april måned. Brug en grov rive, hvor der er langt mellem tænderne. Saml bundfaldet sammen og fjern det fra plænen. Skulle der opstå områder, hvor græsset er meget tyndt, kan du efterså disse pletter.

Eftersåning

Tilføj lige dele groft grus og kompost i et lag på maksimum 2 cm og riv det jævnt. Udså græsfrø svarende til 15 g pr. m² og riv let efterfølgende. Vent med at efterså bare pletter til slutningen af maj måned, hvor jordens temperatur er ved at være høj nok.

Topdressing

Mange plæner vil efter nogle år have godt af at få en behandling med topdressing. Efter sammenrivning og plæneluftning kan 2 cm harpet muld eller sand og kompost blandet sammen, være en frisk tilførsel af ny jord til plænen. Vær varsom med at bruge ren kompost, da græsset ofte risikerer at gå ud.

Mos i græsplænen

De fleste haveejere kan acceptere ukrudt i plænen, men mos i plænen er til stor gene for mange. Mos lukker så meget af for ilt til græssets rødder, at det går ud. Har du mosplamager i dit græs, vil du, hvis du fjerner det, opleve at der nærmest ikke er noget græs tilbage. Efterså du de bare pletter, hvor mosset har vokset, vil der blot gå nogle få år, så har du samme problem igen. De mest almindelige årsager til, at der kommer mos i plænen er:

- Jordens surhedsgrad er for lav. Græs vokser ikke ret godt i jord med en lav pH værdi. En jordbundsanalyse vil afgøre, hvilket niveau jordens surhedsgrad er. Er jorden for sur, skal den kalkes
- Græssets rodsystem er svækket pga. dårlig iltning af plænen. Er plænen ofte vandlidende og virker den hård, er der for lidt ilt til rodsystemet. Prik med en greb, der stikkes dybt i jorden og vrik den frem og tilbage. Lav huller med ca. 25 cm mellemrum på hele plænen og fyld hullerne op med grus og kompost eller harpet muld. Føj plænen med en grov kost, så jorden falder ned i hullerne. Man kan også få lavet hullerne af en maskine; en plænelufter. Processen gennemføres i april måned
- For lidt sol er nok den største kilde til mos i plænen. Græs vokser naturligt på sletter og ikke under store træer, der skygger. Man kan afhjælpe problemet ved at opstamme og beskære træerne og generelt sørge for, at græsset har gode betingelser for at gro optimalt. (fjerne mos, kalke mod sur jord, gøde nænsomt)
- For tæt græsklipning kan også få mos til at trives rigtig godt i plænen. Har du mistanke om, at du fremmer mosvæksten i din plæne, så stil klippehøjden op, så du styrker græssets mulighed for at vokse sig stærkere – altså udkonkurrere mosset

Vejledende gødningsplan:

Tidspunkt	Gødningstype	Mængde pr. 100 m ²
Medio marts	NPK 12-5-14	ca. 4 kg (6-8 kg, hvis du kun gøder denne ene gang)
Maj	Kalksalpeter	ca. 1 kg
Juni	Kalksalpeter	ca. 2 kg
August	NPK 12-5-14	ca. 1 kg
Medio marts	Naturgødning*	ca. 2L
Maj	Naturgødning*	ca. 1L
Juni	Naturgødning*	ca. 1L
August	Naturgødning*	ca. 1L

*) Se i øvrigt de anbefalede doseringer på produkterne.

KLEMATIS, KAPRIFOLIER OG DE ANDRE SLYNGENDE VÆKSTER

Nogle af havens mest blomsterrige og fyldige planter er slyngplanterne. Klematis overgår mange andre blomstrende planter med de hundredevis af blomster, som bare én plante kan præstere på én gang. Kaprifolier med dejlig sommerduft – især om aftenen, og "de andre" slyngplanter, der på hver deres måde har egenskaber, som dækker behovet for blomstring eller fladedækning. Også de bærbærende slyngplanter er vigtige i haven og i drivhuset. Slyngplanterne er med til at gøre skarpe mure, hegn og udhuse blødere og forene havens bygninger med resten af de mange planter. Slyngplanter på pergolaen, på træstammer, på stativer midt i staudehaven og slyngplanter i de stedsegrønne planter. Anvendelsesmulighederne er mangfoldige; og der kan altid blive plads til endnu en fantastisk slyngplante.

Plantevejledning

Plantetidspunkt

Klematis købes i potter, hvori de har vokset sig salgsklare. Man kan plante klematis hele året, når blot jorden ikke er frossen.

Plantedybde

Klematis stammer oprindeligt fra skoven, hvor de står skyggefyldt og vokser op mod lyset. Klematisrødder bryder sig ikke om lys og skal derfor plantes, så rødderne er 5 - 10 cm under jordens overflade. Omvendt kan rodhalsen på klematis ikke lide at blive kvalt i våd, tung jord, så det øverste jordlag skal helst være lidt porøst. Tung havejord iblandet sand eller grus giver en god porøs jordblanding.

Jordbundsforhold

Klematis vokser helst i en god muldrig jord, som er god til at holde på fugten. Ibland gerne spagnum til havejorden, som planten plantes i. Klematis er ikke surbundsplanter og vokser bedst ved neutral pH. Man kan iblande kompost til jorden, man planter i. Gør du det, så bland aldrig mere end 1 del kompost med 3 dele jord – stærkere blandinger svider plantens rødder.

Storblomstrede klematis

Cl. 'Comtesse de Bouchaud'

Meget blomsterrig sort, der blomstrer fra tidligt sommer til tidlig efterår. Bliver omkring 2,4 m høj. Tilhører beskæringsgruppe 3.

Cl. 'Hagley Hybrid'

De sartrosa blomster pryder denne klematis fra juli til September måned. En af de bedste sorter til brug i krukker og på lave stativer. Den vokser ca. 2 m hvert år. Tilhører beskæringsgruppe 3.

Cl. 'Dr Ruppel'

De 15 - 20 cm store blomster i juni - juli måned får denne klematis til at fylde godt op på den indtil 3 m høje slyngplante. Blomstringen sker igen, om end i mindre grad, i september måned. Tilhører beskæringsgruppe 2.

Vand og gødning

Klematis har en relativt stor tilvækst og bruger en masse energi på at blomstre. Afhængigt af det tidspunkt, som dine klematis blomstrer på, skal du gøde tre gange fra forårets begyndelse til omkring 1. august. Planter bruger næsten ikke nogen næring under blomstringen, så vent med at gøde til efter blomstringen, hvor planterne igen begynder at lave ny tilvækst. I tørre perioder skal klematis vandes, så de ikke bliver inficeret med meldugsvampen. Vær opmærksom på de klematis, som er plantet i nærheden af huset. De kan have svært ved at finde vand i deres omgivelser og skal ind imellem have en hjælpende vandkande.

Beskæring

Klematis inddeles i tre grupper.

Gruppe 1

Hovedblomstringsperiode april - maj/juni måned. Disse blomster er dannet det foregående år og må derfor først beskæres efter blomstringen. Planterne kan forynges hvert andet eller tredje år ved at klippe dem ned til 1 - 1,5 m højde.

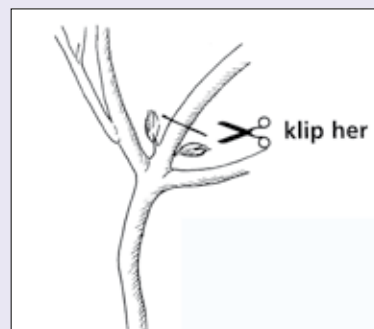
Gruppe 2

Hovedblomstringsperiode maj - juni måned. Blomsterne er dannet det foregående

år og må først beskæres efter blomstringen. Planterne kan forynges hvert andet eller tredje år ved at klippe dem ned til 1 - 1,5 m højde.

Gruppe 3

Hovedblomstringsperiode juli - september måned. Klematis tilhørende denne gruppe blomstrer først efter en tilvækst på 1 - 2 m med blomster, der er dannet i indeværende vækstsæson. Skal beskæres hvert år ned til 10 - 20 cm over jordens overflade. Beskæringen skal udføres vinter eller tidlig forår.

Cl. 'Comtesse de Bouchaud'

Cl. 'Hagley Hybrid'

Cl. 'Miss Bateman'

Cl. 'Dr Ruppel'

Cl. 'Lasurstern'

Cl. 'Nelly Moser'

Cl. 'Princesse Alexandra'

Cl. 'Rouge Cardinal'

Cl. 'The President'

Cl. 'Nelly Moser'

'Nelly Moser' er én af de mest anvendte sorter af storblomstrede klematis. De skønne rosa nuancer i de 20 cm store blomster pryder i juni – juli måned efterfulgt af en mindre blomstring i september. Får de flotteste farver på en nordvendt mur eller espalier, hvor solen ikke blegger blomsterne. Tilhører beskæringsgruppe 2.

Cl. 'Princesse Alexandra'

En nyere dansk sort med både enkle og dobbelte blomster i en skøn rosa/laks farve. Den første blomstring i juni – juli måned er fortrinsvis med dobbelte blomster, mens den senere blomstring i september måned er med enkle blomster. Tilhører beskæringsgruppe 2.

Cl. 'Rouge Cardinal'

De fløjlsrøde ca. 13 cm store blomster fra juni – september måned er virkelig en stor prydding for din have. Den vokser godt og bliver omkring 2 m høj. Tilhører beskæringsgruppe 3.

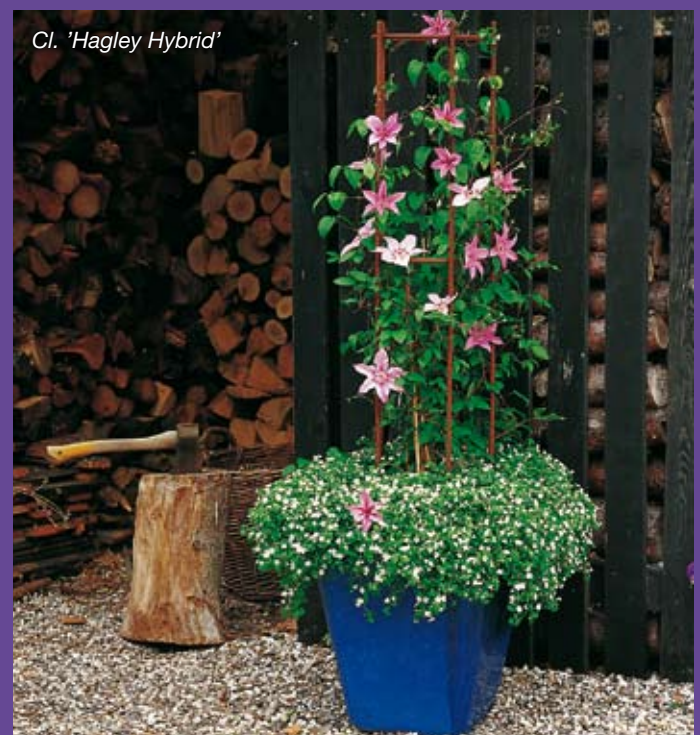
Cl. 'The President'

Nok den mest anvendte blå sort. Den bliver op til 3 m høj og får ca. 17 cm store blomster i juni – juli måned med en svagere genblomstring i september. Tilhører beskæringsgruppe 2.

Klematis i krukker

Mange klematis er velegnede til krukker og baljer. Sørg for at overskydende vand kan trække væk fra krukken og læg lecanodder eller småsten i bunden, inden krukken fyldes med plantejord. Du kan i princippet plante alle sorter i krukker, men følgende er særdeles velegnede pga. deres lange blomstringstid om sommeren, samt deres blomstringsvillighed.

- Cl. 'Alba Plena'
- Cl. 'Barbara Jackman'
- Cl. 'Blue Angel'
- Cl. 'Comtesse De Bouchaud'
- Cl. 'Dr. Ruppel'
- Cl. 'Hagley Hybrid'
- Cl. Miss Bateman'
- Cl. 'Niobe'
- Cl. Princesse Alexandra'
- Cl. 'Snow Queen'
- Cl. 'Xerxes'

Cl. 'Hagley Hybrid'

Småblomstrede klematis

Cl. alpina, Cl. macropetala

De mange små blålige blomster på Cl. alpina, og de lidt større på Cl. macropetala, gør begge sorter særdeles anvendelige som tidligt blomstrende klematis i haven. Allerede fra maj måned kan de smukke blomster nydes. Efter blomstringen efterlader begge sorter dekorative frøstande. Bliver omkring 3 m høj og tilhører beskæringsgruppe 1.

Cl. montana 'Elizabeth'

En af de allerstørste klematis, som bliver op mod 10 m høj. Ses i juni – juli måned med overdådig blomstringspragt. Vokser på husgavle, i træer og kan virkelig dække store flader. Blomsterne på sorten 'Elizabeth' dufter dejligt. Tilhører beskæringsgruppe 1.

Cl. montana var. 'Marjorie'

Kraftigt voksende laksrosa fyldte blomster, der dufter. Bliver 10 m høj og er særdeles robust. God i træer og på steder, hvor den kan få lov at udfolde sig. Blomstrer i juni – juli måned. Tilhører beskæringsgruppe 1.

Cl. texensis 'Princess Diana'

De små (6 cm) klokkeformede knopper åbner sig til en lille trompetlignende blomst i den skønneste mørke rosa farve. Bliver omkring 2 m høj og har en fin vækstform. Blomstrer i juli – september måned og tilhører beskæringsgruppe 3.

Cl. viticella 'Mme Julia Correvon'

Nikkende, vinrøde, 5 – 7 cm store blomster fra juli – september måned. Viticella typerne vokser moderat og bliver omkring 3 – 4 m høje. Både blade og blomster på cl. viticella fylder ikke så meget. Tilhører beskæringsgruppe 3.

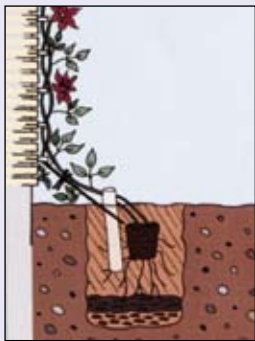
Plantevejledning andre slyngplanter

Plantetidspunkt

Plant blot året rundt, men undgå perioder med frost.

Plantedybde

Der gælder ikke nogen specielle forhold, når det gælder kaprifolier og de fleste andre slyngplanter til haven. Se efter den højde, som planterne har vokset i, mens de har stået i planteskolen. Plant i samme højde, så vil planten også fortsat trives.

Jordbundsforhold

Der stilles ingen specielle krav til jordbunden for disse planter. Sørg for at overskydende regnvand kan afledes fra planterne, så rødderne ikke står under vand. Vær også opmærksom på, at der er almindelig god jord til plantens rødder, når du planter tæt på husmuren. Plant gerne ½ - 1 m ud fra husmuren, så plantens rødder kan trække vand fra jorden, der ikke dækkes af tagudhænget. Du kan bagefter trække planten ind til husmuren, hvor den kan fæstnes til et espalier eller anden form for opbinding.

Vand og gødning

Afhængigt af tidspunktet, hvor du har plantet dine planter, skal der vandes meget eller lidt. Forårs- og sommerplantning kræver en god grundvanding umiddelbart efter plantningen. Brug mindst 10 l vand pr. plante. Eftervanding hver uge afhængigt af vejret. Grav lidt i jordoverfladen så du sikrer dig, at der er fugtigt i jorden. Efterårsplantning kræver mindre vanding, for temperaturen og dermed fordampningen er mindre nu. Fugten i jorden er oftest bedre på denne årstid, og planterne vokser langsommere til. Vand grundigt til efter plantningen og hold øje med vandingen resten af året. Eftervanding efterfølgende forår og sommer kan være nødvendig i tørre perioder.

Cl. alpina, Cl. macropetala

Cl. montana 'Elizabeth'

Cl. montana var. 'Marjorie'

Cl. texensis
'Princess Diana'

Cl. viticella 'Mme
Julia Correvon'

Kaprifolie

Lonicera x americana

Dejligt duftende løvfældende kaprifolie, der vokser kraftigt og bliver omkring 3 m høj. Blomstrer i juni – august måned med smukke, rødlige blomster. Beskæres ved at klippe 1/3 af plantens grene af ved basis af planten hvert år.

Lonicera henryi

Stedsegrøn kaprifolie, der med sine flotte blanke blade klarer sig i både sol og skygge. De små gulligrøde blomster efterfølges af dekorative sorte bær. Bliver op til 4 m høj.

Lonicera x tellmanniana

Kaldes også for guldkaprifolie, grundet de utallige lange orangegule blomster, der samlet i små toppe i maj – juni måned dækker den op til 5 m høje plante. Beskæres ved at klippe 1/3 af plantens grene af ved basis af planten hvert år.

Lonicera x americana

Lonicera henryi

Lonicera x tellmanniana

Andre slyngplanter

Alm. Blåregn, *Wisteria sinensis*

Har man plads, kan blåregn vokse sig 15 m høj. Grenene snor sig vej op eller hen, hvorved planten breder sig. I maj – juni måned dannes 15 – 30 cm lange blomsterklaser, der hænger ned fra planten og udsender den herligste duft. Man får mest udbytte af blåregn, hvis den plantes lunt på en syd- eller østvendt mur. Beskær blåregnen efter blomstringen, hvis det er nødvendigt. Der findes både rosa og hvide typer af blåregn.

Arkitektens trøst eller sølvregn, *Fallopia baldshuanicum*

Denne kraftigt voksende slyngplante snor sig vejen frem vandret eller lodret. De friskgrønne blade lyser dejligt op og dækker uønskede flader. Blomsterne er små, hvide, duftende og samlet i lange blomsterstande fra juli – oktober måned. Bør ikke plantes på murværk, men gerne på plankeværker og hegn. Beskæres vinter eller tidligt forår.

Efeu eller almindelig vedbend, *Hedera helix* 'Hestor'

Dejlig frodig storbladet, mørkegrøn vedbend, som er nem at få til at vokse op ad mure, træstammer eller hen ad en skrænt. Kan også bruges som bunddækkende plante. Beskæres året rundt, men må aldrig skæres helt tilbage, så der ingen blade er.

Humle, *Humulus lupulus*

Denne lidt spæde plante kan sagtens vokse 6 – 8 m hvert år. Den starter med små sarte skud hvert forår, hvor den vinteren over er helt forsvunden. Blomsterne er uanseelige, men efterlader meget dekorative frugter, som kan anvendes til dekorationer. Beskæres ikke, men gamle, visne grene fjernes hvert år inden den nye vækst begynder.

Kameleonbusk, *Actinidia kolomikta*

Frodig, godt dækkende slyngplante, der skal hjælpes lidt på vej, når den skal vokse op ad pergolastolper eller andre stativer. Plant den i sol eller halvskygge, så kan de hvide og rosa farvespidser på bladene nydes ekstra meget. Må kun beskæres fra juli – oktober måned.

Alm. Blåregn

Arkitektens trøst eller sølvregn

Efeu eller almindelig vedbend

Kameleonbusk

Humle

Klatrevildvin

Tobakspibeplante

Klatrehortensia

Klatrehortensia, Hydrangea anomala ssp. petiolaris

Denne smukke klatreplante med krogede brune grene er dekorativ året rundt. De hvide blomsterskærme blomstrer i juni – juli måned, hvorefter dens skinnende grønne løv kan nydes. Kan blive op til 7 m høj, men vokser meget langsomt. Beskæres efter blomstringen – hvis man nærner det!

Klatrevildvin, Parthenocissus quinquefolia

Det er ikke mindst for at nyde høstfarverne, at man skal plante klatrevildvin op ad sin husvæg eller plankeværk. Det er en fantastisk dækkende klatreplante, som ikke skader murværket. Hold alligevel øje med, at den ikke vokser ind under taget og beskær den, så den ikke dækker hele huset.

Tobakspibeplante, Aristolochia macrophylla

Det er blomsten, som har givet navn til denne frodige slyngplante, som godt kan blive 10 m høj. Blomsterne har form af en pibe og ses under bladene i juni – juli måned. Skal beskæres vinter eller tidligt forår.

Vin

Brombær

Frugtbærende slyngplanter

Brombær, Rubus fruticosus

Du behøver ikke finde vilde brombær for at kunne nyde smagen af brombærmarmelade. Du kan sagtens plante velsmagende brombær i egen have. Ønsker du at undgå forrevne arme, kan du sågar vælge sorter, der er uden torne. Beskær de bærbærende skud hver vinter.

Kiwi, Actinidia chinensis

Man kan godt dyrke sine egne kiwi. Plant selvbestøvende sorter, da kiwi fra naturens side kræver både hun- og hanplanter. Planten vokser kraftigt og skal beskæres om sommeren, da den trækker meget væske ud af de afklippede skud. Nye planter skal vinterbeskyttes de første vintre.

Vin, Vitis vinifera

Spisedruer eller druer til vin eller saft dyrkes både på friland og i drivhus i mange danske haver. For at få store druer i flotte klaser, skal man beskære sin vinstok flere gange om året. Første beskæring skal ske i slutningen af december måned, hvor alle lange grene skæres tilbage. Sent forår reduceres antallet af skud med drueklaser, og henover sommeren beskæres, så solen kan modne druerne. Der findes en lang række sorter, der både anbefales til drivhuset og til haven, og du kan finde dem i dit havecenter.

Kiwi

MINDRE TRÆER TIL HAVEN

Træer er de største og mest prominente elementer i haven. De tilfører højde, struktur og form til haven. De kan bruges som fokuspunkter, som barrierer mod bygninger eller naboer, de bibringer fugleliv og de danner skygge og ly. Definitionen på træer er, at de har én stamme og får en højde på 5 m eller mere. Der er dog ikke en helt fast grænse mellem flergrenede træer og enstammede buske, hvorfor der både kan være tale om busk og træ af den samme plante.

Plantevejledning

Plantetidspunkt

Træer kan plantes hele året, når blot de er dyrket i potter. Større træer graves op direkte fra marken, hvor de har vokset på, og sælges med en emballeret rodklump. Træer med rodklump bør kun plantes fra oktober – april måned.

Plantedybde

Den største årsag til dårlig trivsel hos træer er forkert plantedybde. Træer må ikke plantes dybere, end de har vokset i potte eller mark.

Jordbundsforhold

Langt størstedelen af vores træer vokser i almindelig havejord. Enkelte træer foretrækker muldrig jord, og skal vokse i en blanding af almindelig jord og spagnum. De fleste træer bruger det første år på at få rødderne til at fæstne sig, og det er vigtigt at sørge for, at der er god kontakt mellem rødder og den "nye" jord, som træet skal vokse i.

Støttestolpe

Vi bor i et vindomsust land, hvor det er nødvendigt at hjælpe nyplantede træer med at stå lige indtil rødderne er vokset fast. Brug støttestolpe først og fremmest fordi det ser pænere ud med lige træer, men dernæst også fordi træets rødder bliver brækket over, hvis vinden "vælter" det. Brug en træstolpe, der er så høj, at den når op i træets krone. Det kan være voldsomt at bore pælen gennem rodklumpen på træet, men placeres den for langt væk fra træets stam-

me, har den ingen effekt. Bind stolpen til stammen med specielt bindemateriale, så barken ikke beskadiges. Du kan få udførlig vejledning i dit havecenter.

Vand og gødning

Træer har et relativt stort rodsystem, og kan derfor trække vand og næringsstoffer fra et stort område i jorden. Indtil rødderne er klar, er det nødvendigt at vande træet. Det tager, afhængigt af, hvilket træ man planter, et til to år, før træet kan klare sig selv. Gødning skal man først tilføre træet andet og tredje vækstsæson, hvorefter det selv klarer sig.

Beskæring

Når du køber et træ til din have i dit havecenter, er det som regel beskåret, således stammen og kronen er dannet. Det færdige resultat kan plantes i haven og behøver ikke videre beskæring. Når det alligevel kan blive aktuelt at beskære træer i haven, er det i tilfælde af:

- Grene, der er knækket i vejr og vind
- Kronen ønskes tættere, hvilket man opnår ved at klippe endeskuddene tilbage
- Vildskud fremkommer fra basis af træet
- De underste kronegrene sidder for lavt og man "løfter" kronen ved at fjerne dem

Sørg altid for at lave så minimal en overflade som muligt, når du beskærer træer, og beskær dem på det rigtige tidspunkt af året.

Dværgblodblomme

Almindelige arter og sorter

Kugleakacie, Robinia pseu. 'Umbraculifera'

De fine grene i den tætte kugleformede krone gør kugleakacien til et yndefuldt lille træ til forhaven, indkørslen eller i havens bede. Kronen bliver et par meter i højde og brede, men kan ved beskæring sagtens holdes mindre. Kugleakacie er podet på stamme i forskellige højder.

Dværgblodblomme, Prunus x cistena

Dejligt, tætforgrenet lille træ med mørkt løv. Samtidig med løvspring ses et væld af enkle hvide eller svagtrosa blomster med tydelige støvdrægere. Trives bedst i sol eller halvskygge. Plant også dværgblodblomme i krukker. Beskæring skal ske efter blomstringen.

Guldregn, Laburnum x watereri

En guldregn bliver omkring 6 m høj og 3 m bred, når den er fuldt udviklet. De duftende mørkegule blomster i de meget lange klaser blomstrer i maj – juni måned. Guldregn kan beskæres, så den ikke kræver så meget plads. Da blomsterne er sterile, dannes der næsten ingen giftige bælg.

Hjertetræ, Cercidiphyllum japonicum

Et ofte flerstammet træ, som bliver omkring 8 m højt og 3 – 4 m bredt. Grenene vokser opret og træet har først vaseform, senere mere skærmform. De hjerteformede blade springer tidligt ud og er først rødlig, senere blågrønne. Høstfarver i gule, røde og violette nuancer. Nedfaldne blade dufter krydret. Placeres i sol eller halvskygge og vokser i alle typer jord.

Japansk kirsebær, Prunus serr. 'Kanzan'

Den mest kendte japanske kirsebær, der bliver 6 – 8 m høj. 'Kanzan' er meget blomsterrig og er et overdådigt syn fra slutningen af maj til starten af juni måned. Det flotte blanke grønne løv er i udspring bronzefarvet. Skal placeres solrigt og tåler beskæring.

Hjertetræ

Kugleakacie

Japansk kirsebær

Guldregn

Japansk kirsebær, *Prunus serr.* 'Royal Burgundy'

Et lidt mindre træ, som kun bliver omkring 4 m højt. De stive oprette og udbredte grene giver træet et flot udseende. De mørkerøde blade står fint sammen med de store fyldte blomster fra slutningen af maj måned. Vokser bedst på en solrig plads.

Japansk løn, *Acer palm.* *Atropurpureum*'

Dejligt træ, der oftest får form som busk. Bliver omkring 4 m høj og lige så bred med næsten kroget vækst. Blomstrer i maj – juni måned med små purpurfarvede blomsterklaser efterfulgt af små bær. De smukke purpurfarvede blade skifter til flotte orangerøde høstfarver. Vokser i surbundsjord.

Koreakornel, *Cornus kousa*

Den nærmest vaseformede vækst og de vandrette grene gør koreakornellen til et godt valg til den lille have. Den bliver ca. 4 m og 2 m bred. Blomsterne, som egentlig er svøblade, ses i maj – juni måned. Vokser i let sur og humusholdig jord.

Papirbarkløn, *Acer griseum*

Et langsomtvoksende, men meget dejligt træ til haven. Det er især barken, som tiltrækker stor opmærksomhed. Den kanelfarvede bark, der ruller af i tynde flager er helt speciel. De grønne blade skifter om efteråret til lysende orangerøde farver. Vokser i almindelig veldrænet havejord.

Paradisæble, *Malus hybrid*

Der findes en række forskellige sorter af paradisæbler. De bliver alle omkring 3 – 4 m høje og brede; afhængigt af, hvilken sort, der er tale om. De blomstrer alle smukt med hvide, rosa eller rødlig blomster i maj – juni måned. De fleste sorter har grønne blade, men enkelte sorter har purpurfarvede blade. Om sommeren prydes paradisæblerne med frugter. Igen er der stor forskel på de enkelte sorter. Nogle frugter er små, andre relativt store. Nogle frugter er røde andre er gule. Planter i sol eller halvskygge og i almindelig havejord.

Malus 'Scarlet'

Malus 'Hyslop'

Paradisæble

Japansk kirsebær 'Royal Burgundy'

Koreakornel

Japansk løn

Papirbarkløn

Aertetræ

Pærekvæde, *Cydonia oblonga*

Den lidt åbne krone på pærekvæden gør træet meget dekorativt. I maj – juni måned blomstrer pærekvæden med store æblelignende blomster. Derefter dannes frugterne, der er æble- eller pæreformede. De meget hårde frugter er lodne og har en helt speciel duft. Kvæderne kan bruges til marmelade. Vokser i sol eller halvskygge i almindelig havejord.

Sydbøg, *Nothofagus antarctica*

Et relativt smalt træ, som bliver omkring 6 m højt og 3 – 4 m bredt. De uregelmæssige grene med sildebensmønster er meget dekorative også om vinteren, når rimfrosten dekorerer dem. Bladene dufter krydret omkring udspring i maj måned. Trives i sol og halvskygge og vokser i almindelig til let sur jord.

Tretorn, *Gleditsia tri. 'Sunburst'*

Tretorn bliver omkring 8 – 10 m højt og kan blive næsten lige så bred. Et imponerende flot gulgrønt løvtræ, der lyser op i haven. De finnedede blade giver træet ynde. Kræver en god solrig plads, hvor der ikke er for meget vind. Vokser i spagnumblandet havejord.

Ærtetræ, *Caragana arb. 'Pendula'*

Et dejligt dekorativt træ, hvor den hængende sort 'Pendula' er podet på en stamme. Plant ærtetræer i bedet eller plant dem i krukker. Det er nemme, robuste træer til den lille have. Trives bedst i sol eller halvskygge og vokser i almindelig havejord, blot den ikke er for våd.

Sydbøg

Pærekvæde

Tretorn 'Sunburst'

Mere specielle arter og sorter

Ambratræ, *Liquidambar styraciflua*

De ahornlignende blade kan godt forvirre lidt, men ambratræets blade sidder ikke overfor hinanden, som de gør hos ahorn. Det flotte statelige træ med kegleformet krone bliver omkring 10 m højt og 4 – 6 m bredt. Ambratræet får flotte høstfarver i purpur, gularange og røde farver. Planter i sol på vindbeskyttet plads og i spagnumblandet jord.

Askebladet løn, *Acer negundo* 'Flamingo'

Denne brogetbladede variation af askebladet løn bliver omkring 10 m høj og 4 – 5 m bred. De grønne blade med hvide tegninger danner også rosafarvede felter, som gør træet helt specielt. Planter på en solrig beskyttet vokseplads i god lermuldet jord.

Busk-hestekastanje, *Aesculus parviflora*

En skøn busk til mindre haver. Blomsterne minder om hestekastanjens blomster, og frugterne er også uden pigge. Får oprette skud næsten uden sidegrene og breder sig ved udløbere, så man skal passe på, den ikke breder sig. Vokser både i sol og skygge og foretrækker næringsrig, gerne let sur jord.

Ambratræ

Askebladet løn 'Flamingo'

Busk-hestekastanje

Pilebladet pære 'Pendula'

Kinesertræ, *Koelreuteria paniculata*

Meget dekorativt lille træ eller busk, som får gule blomster i juli – august måned, der efterfølges af oppustede, papirtynde, rødlig kapsler, der holder længe. Bliver omkring 6 – 8 m højt og bredt og vokser bedst i fuld sol. Trives i almindelig veldrænet havejord.

Pilebladet pære, *Pyrus salicifolia* 'Pendula'

Pudsigt, smukt, opsigtsvækkende og anderledes lille træ, der kun bliver 3 – 4 m højt. De gråfittede blade pryder træet hele sommeren igennem. I april – maj måned blomstrer træet med hvide pæreblomster, der udvikler sig til små hårde uspiselige frugter. Planter i fuld sol i en let fugtig lerjord.

Trompetkrone, *Catalpa bign.* 'Nana'

Den brede kuppel på trompetkronen er svær at finde hos andre træer. De store blade, der lag på lag fylder træet med grøn masse gør det helt specielt. Nyd de dejlige blomster i juli – august måned, der efterfølges af aflange kapsler. Kræver en beskyttet vokseplads og kan fryse tilbage om vinteren. Planter i spagnumblandet og næringsrig jord.

Kinesertræ

Trompetkrone

A large, dark grey plastic pot holds a cherry blossom tree in full bloom, with numerous pink flowers cascading over the balcony railing. The tree is positioned on a light-colored wooden deck. In the background, a white wooden fence and lush green foliage are visible. To the left, a table with a white tablecloth and a glass teapot is partially visible. To the right, a small wooden table holds a glass bottle and a pink tray. The scene is brightly lit, suggesting a sunny day.

Træer i krukker

Vi opnår stor fleksibilitet i forhold til placering, når vi planter i krukker. Har vi i en periode ikke behov for at se på træet, kan krukken blot flyttes til en mindre opsigtsvækkende plads, mens den i andre perioder kan placeres i "første parket". De mindre træer kan sagtens trives i krukker eller baljer, og bringer nye indtryk ind i samlingen af planter i krukker. Det er nemlig rigtig flot at placere små træer sammen med de mindre høje planter, som vi er rigtig mange, der har. Træer i krukker er specielt velegnet til de meget små haver – rækkehushaven eller gårdmiljøer i lejlighedskomplekser. Små træer i krukker kan også trives på tagterrasser. Pasningen af træer, når de står i krukker er i modsætning til mange andre planter i krukker mindre. Træerne skal ikke plantes på ny hvert år, som sommerblomsterne skal, de behøver minimal beskæring og de fleste kan tåle at stå ude om vinteren. Omvendt skal træer plantet i krukker passes mere, end hvis de var placeret i jorden. Den begrænsede plads i potten kræver, at vi tilfører både vand og gødning. Hvor meget afhænger af, hvor stor beholderen er, men generelt er det bedre at vande godt op og så vente 2 – 3 dage inden der skal vandes igen. Gødning kan gives i form af gødningsbolsjer eller med flydende gødning en gang hver uge.

DEN BLOMSTRENDE BUND

Vi er mange der drømmer om en mere vedligeholdelsesfri have. En have vi kan nyde mere, end vi skal arbejde i. Hvis man samtidig er glad for planter, peger det i retning af bunddækkende planter. Det behøver ikke være de lidt kedelige stedsegrønne af slagsen, men kan sagtens være blomstrende bunddækkende planter. Tag turen gennem de næste sider og se nogle af de mange bud, som findes på effektive bunddækkende planter med masser af blomster.

Plantevejledning

Plantetidspunkt

Bunddækkende planter kan plantes fra potter hele året, når bare jorden ikke er frosen. Anvender man barrodsplanter til bunddække, skal de plantes efter 1. oktober og inden udgangen af april måned.

Plantedybde

Bunddækkende planter skal plantes i den dybde, som planterne i potterne er plantet i. En undtagelse er dog roser, som skal plantes, så podestedet er placeret 5-10 cm under jordens overflade.

Jordbundsforhold

Det allervigtigste, når man planter bunddække er, at jorden man planter i er fri for ukrudt. Det gælder først og fremmest rod ukrudt som kvikgræs, skvalderkål, brændenælde og tidsler. Planter man i jord indeholdende disse rødder, skal man lugearbejde - igen og igen og...

Vand og gødning

De fleste bunddækkende planter vokser relativt hurtigt og er netop udvalgt for deres evne til at dække arealer, så bar jord ikke kan ses. Det betyder, at det er planter, der både bruger vand og gødning. Før man planter, kan det godt svare sig at iblande komposteret jord, så jorden er ladet med god gødning fra start. Bland dog aldrig mere kompost i jorden, end det svarer til et dække på max 2 cm på arealet, der tilplantes. Umiddelbart efter planningen grundvandes med 10 – 20 l vand pr. m²

Planteafstand

Afhængigt af hvilken planteart du vælger, kræver det færre eller flere planter pr. m². Overholdes det vejledende antal planter pr. m², vil det færdige resultat blive helt perfekt. Planter man større planter fra start, skal man ikke plante færre planter pr. m², blot vil man opleve det færdige resultat meget hurtigere.

Canadisk hønsebær

Guldjordsbær

Stauder

Canadisk hønsebær, *Cornus canadensis*

En rigtig fin bunddækkende plante til surbundsbedet. Dækker perfekt jorden og pryder med duftende hvide blomster i maj – juni måned. Blomsterne efterfølges af dekorative røde bær senere på sommeren. Bliver 10 – 15 cm høj. Trives i sol, halvskygge og skygge. Planter med 6 planter pr. m².

Guldjordsbær, *Waldsteinea ternata*

Guldjordsbær hører blandt de mest effektive bunddækkende planter. Blomsterfloret er ikke så stort, men de gule blomster i maj – juni måned liver bestemt op i bedet, som oftest er placeret under træer og buske i halvskygge eller skygge. Den bliver kun 10 cm høj. Guldjordsbær beholder bladene hele vinteren, men får nye friske blade hvert forår. Breder sig med jordstængler. Plant 9 planter pr. m².

Koreansk stenurt, *Sedum kamtschaticum*

Stedsegrøn krybende plante, der kun bliver ca. 15 cm høj. Vokser i sol eller halvskygge og plantes i veldrænet jord. Stenurt tåler tørke og hører derfor også hjemme i stenbedet. De små stjerneformede gule blomster pryder planten fra juli – august måned. Plant 9 planter pr. m². En god bi- og insektplante.

Krybeklokke, *Campanula portenschlagiana*

En lille fin bunddækkende plante, som kan trives i stenbedet, i stauddedet eller i bunden af en krukke. Den bliver kun ca. 15 cm høj, blomstrer i juni – juli måned og kan med fordel klippes tilbage efter blomstring for at få en ny. Plant 9 planter pr. m².

Kæmpestenbræk, *Bergenia cordifolia*

En stedsegrøn stauddede, som beholder bladene hele året. De læderagtige blade dækker jorden effektivt. Blomsterne ses i april – maj måned og sidder på ca. 40 cm høje blomsterstande. Vokser i god spagnumblandet jord i sol, halvskygge eller skygge. En meget robust stauddede. Planter med 6 planter pr. m².

Kærminde, *Omphalodes verna*

En særdeles robust og kraftigvoksende, stedsegrøn stauddede til bedet, som ikke skal passes. Vokser fint i både sol og skygge, bliver 15 – 20 cm høj og breder sig med udløbere. I maj måned blomstrer kærmindede med skønne himmelblå blomster, der minder meget om forglemmigejblomster. Vokser i rimelig næringsrig og fugtig jord. Planter med 5 planter pr. m².

Liden singrøn, *Vinca minor*

Stedsegrøn, krybende stauddede med flotte mørkegrønne blade. Bliver ca. 10 cm høj og er en robust bunddækker til tør eller fugtig jord; i sol eller skygge. Fås i flere forskellige sorter med blå, blåviolette eller hvide blomster i maj – juni måned. Kan beskæres med en hækkesaks, hvis planten bliver for grov. Plant 9 planter pr. m².

Lille hjerteblomst, *Dicentra eximia*

En længeblomstrende bunddækkende stauddede til sol eller halvskygge. Lige fra maj – september måned kan de små hjerteformede blomster nydes. Lille hjerteblomst fås i flere forskellige sorter med røde eller hvide blomster. Planter i fugtig, spagnumblandet jord med 9 planter pr. m².

Lodden løvfod, *Alchemilla mollis*

Grågrønne blade i mange lag, der hurtigt dækker jorden og bliver 30 – 40 cm høj inklusiv de små gulgrønne blomster i luftige skærme. Kan med fordel beskæres både blomst og løv. Trives i sol, halvskygge og skygge. Vokser i almindelig jord og tåler både tørke og fugt. Planter med 6 planter pr. m².

Koreansk stenurt

Krybeklokke

Kæmpestenbræk

Kærminde

Liden singrøn

Lille hjerteblomst

Lodden løvfod

Plettet tvetand, *Lamium maculatum*

Stedsegrøn stauede til både tørre og fugtige steder i haven. Planter solrigt eller i skygge – begge steder er plettet tvetand en meget effektiv bunddækkende plante. Den breder sig med udløbere og vil hurtigt lukke sammen, når man har plantet. De sølvfarvede blade forskønnes af blomster i maj – juni måned, hvor højden på planten når op i nærheden af 30 cm. Den fås i flere sorter med blomsterfarver i hvide og rosa farver. Planter med 6 planter pr. m².

Skovjordbær, *Fragaria vesca* 'Rügen'

Stedsegrøn effektiv bunddækkende stauede, der bliver omkring 20 cm høj. Blomstrer fra juni – oktober måned med hvide blomster, der efterfølges af spiselige røde jordbær. Planter i næringsrig almindelig jord. 'Rügen' og 'Småland' er begge sorter af skovjordbær, som ikke får udløbere. Trives i sol og halvskygge og planter med 9 planter pr. m².

Skumblomst, *Tiarella cordifolia*

Bunddækkende planter til bedet med halvskygge eller fuld skygge. Skumblomst er utrolig robust, beholder bladene vinteren over og pryder maj – juni måned med luftige aks, hvor et væld af små hvide blomster sidder. Trives bedst i fugtig jord, men kan faktisk gro alle steder. Vokser også fint i surbundsbedet. Plant 6 planter pr. m².

Slangeurt, *Persicaria bistorta*

Slangeurt er lidt kraftigere end tæppe-pileurt. Den bliver 40 – 50 cm høj med store flotte blomstrende aks i juni - august måned. Trives i fuld sol eller halvskygge og planter i almindelig fugtig havejord. Plant 5 planter pr. m².

Plettet tvetand

Skovjordbær

Slangeurt

Skumblomst

Tæppe-pileurt

Tæppe-pileurt, *Persicaria affine*

Eminent bunddækkeplante, som hurtigt vokser helt sammen til et tæppe. Den beholder bladene næsten hele vinteren, men kommer med nye friske hvert forår. Bliver ca. 25 cm høj og trives bedst i sol eller halvskygge. I august – oktober måned blomstrer aks med rosarøde blomster, der blegner. Planter i almindelig havejord og placeres med 6 planter pr. m².

Storkenæb, *Geranium x cantabrigiense* 'Karmina'

Denne krydsningsart kaldes også for tæppestorkenæb og er resulteret i sorter, som kun bliver omkring 20 cm høje. Sorten 'Biokovo' får hvide eller sartrosafarvede blomster, 'Cambridge' får rosa blomster, mens 'Karmina' får mørkerosa blomster. Alle sorter blomstrer i juni – juli måned. Vokser på de fleste jorder, når blot de er veldrænede. Robuste bunddækkende planter med et væld af søde blomster. Trives i både sol, halvskygge og skygge. Plant 9 planter pr. m².

Storkenæb, *Geranium* 'Jolly Bee'

En ny generation af storkenæb er de seneste år blevet en stor succes. Årsagen er, at blomstringstiden nu ikke kun strækker sig over 4 – 6 uger. De nye storkenæb blomstrer fra maj – juni måned og hele resten af sommeren indtil efteråret, hvor de så småt slutter deres blomstring hen mod nattefrostens endelige stop. Blomsterhovederne er store, åbne og med flotte tegninger. Planterne bliver omkring 40 cm høje og vokser i almindelig veldrænede havejord. Plant 9 planter pr. m².

Storkenæb 'Karmina'

Storkenæb 'Jolly Bee'®

Storkenæb 'Rozanne'

Storkenæb 'Pink Penny'

Bunddækkende buske

Krybende bærmispel, *Cotoneaster dameri*

En 10 – 30 cm høj krybende busk med bløde grene. Et væld af hvide blomster ses i maj – juni måned, hvorefter de afløses af lige så mange røde bær, der bliver på busken indtil vinteren. Sorten 'Rami' er næsten helt flad og meget tæt, 'Coral Beauty' har buede grene, mens sorten 'Skogholm' bliver kraftigere. Vokser i almindelig havejord og trives i både sol og halvskygge. Plant 7 planter pr. m².

Forårslyng, *Erica carnea*

Den pudeformede tætte vækst gør vårl yng til en god bunddækkende plante til surbundsbedet. Den trives i sol og halvskygge. Vårl yng bliver omkring 30 cm høj og blomstrer tidlig forår. Afhængigt af sorten, er blomsterne hvide, rosa, violette eller røde. Planter med 9 planter pr. m².

Efterårslyng, *Calluna*

Har du brug for bunddække i dit surbundsbed, er efterårslyng en god løsning. Bliver, afhængigt af sorten, 0,2 - 0,5 m høje og dækker hurtigt fladen. Fås i mange dejlige farver. Blomstrer i august - oktober måned. Planter med 9 planter pr. m².

Bjergte, *Gaultheria procumbens*

En sød, langsomtvoksende, stedsegrøn busk til surbundsbedet. Den bliver kun 20 cm høj og skal plantes tæt med 11 planter pr. m². Sådan opnår man et fantastisk dække af skønne planter, der ændrer udseende mange gange i løbet af året. Bladudspring, blomstring i juli – august med efterfølgende bærsætning, der holder vinteren over. Blomsterne tiltrækker bier. Trives i halvskygge eller skygge.

Krybende dværgmispel

Forårslyng, *Erica carnea*

Efterårslyng

Bjergte

SOMMERBLOMSTER

Sommerblomster er præcist så fine, som den indsats, man bruger på dem

Der findes sommerblomster til den lidt vilde have, hvor blomsterhovederne ikke klippes rene og til forhaven, hvor der dagligt klippes visne blomster af. Der findes sommerblomster til krukker, til ampler, til altankassen og til andre plantebeholdere. Fordelen ved sommerblomster er, at du kan ændre havens udseende radikalt fra det ene år til det andet. De blomstrer med det samme og dør bort om efteråret som en ganske naturlig ting. Du kan gentage succesen året efter, eller du kan tage nye udfordringer op og udvide dit kendskab til flere af de mange skønne sommerblomster.

Nogle af de mest almindelige

Abeblomst, Mimulus

Bliver også kaldt for 'tørstige Frederik', for abeblomst er en meget tørstig sommerblomst. Den 10 – 25 cm høje plante med abeligende blomster i gult, rødt eller hvidt fra juni – september måned er egentlig en flerårig plante, men vi bruger den som sommerblomst. Planter i god spagnumblandet jord i bedet eller plantekrukken i sol eller halvskygge med en afstand på 25 cm mellem planterne.

Tallerkensmækker/blomsterkarse, Tropaeolum majus

Er en meget nøjsom plante og vil helst gro i mager jord i sol eller halvskygge. Bliver omkring 30 cm høj og har nedliggende stængler. Egner sig til bedet eller plantebeholdere. Blomsterne kan bruges i salater og er særdeles dekorative. Prøv også de slyngende sorter, der både kan bruges som bunddækkende og på stativer og pergolaer.

Blåkvast, Ageratum houstonianum

Afhængigt af sorten, bliver blåkvast fra 15 – 20 cm op til 45 – 75 cm høj. De blomstrer fra juni måned helt ind til den første frost. Trives i almindelig let spagnumholdig jord i sol og halvskygge. Det latinske navn Ageratum betyder "ikke ældes" og hentyder til blomsterne, der holder utroligt længe. Planter med 20 – 30 cm mellem hver plante.

Abeblomst

Tallerkensmækker/blomsterkarse

Plantevejledning

Plantetidspunkt

Som hovedregel gælder, at sommerblomster ikke må plantes ud, før risikoen for nattefrost er ovre. Venter man til slutningen af maj eller starten af juni måned, er sandsynligheden for nattefrost meget minimal. Planter man før, skal man dække sommerblomsterne de nætter, hvor der kan komme frost.

Plantedybde

Sommerblomster skal plantes i den dybde, som planterne i potterne er vokset i.

Jordbundsforhold

Jorden skal være ren for ukrudt og store sten skal fjernes, så den er nem at arbejde med. Nogle af sommerblomsterne ynder en spagnumblandet jord, så bland gerne spagnum i plantejorden.

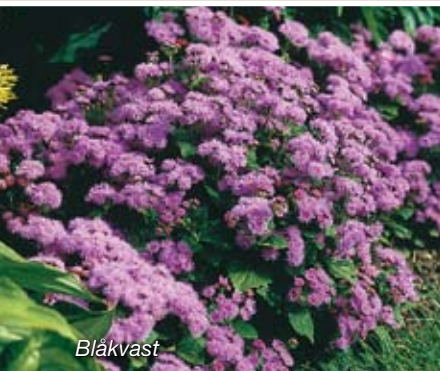
Krukker, altankasser, ampler og andre beholdere

Plantebeholdere skal både kunne optage en del vand, som planterne har behov for, men

skal også kunne dræne store mængder vand væk, så planterne ikke drukner. Læg derfor altid et lille drænlag i bunden af plantebeholderen, så de nederste rødder ikke kommer til at stå under vand. Fyld aldrig plantebeholderen helt op med jord – det gør det besværligt at vande.

Vand og gødning

Den største succes med sommerblomster opnås, når der vandes og gødes nok. Sommerblomster må ikke blive slappe og hænge med hovederne. I plantebedet skal der grundvandes. Mindst 20 l pr. m², men ikke dagligt. Hellere vande meget og sjældent, end ofte og lidt. I plantebeholdere er det oftest nødvendigt med daglig vanding, da reserverne her hurtigere slipper op. Tilførsel af gødningen som flydende gødning, skal der gødes mindst én gang hver uge.

Blåkvast

Flittiglise - enkeltblomstrende

Flittiglise - dobbeltblomstrende

Brudeslør, Gypsophila

Plant brudeslør til afskæring i sommerens mange buketter, eller plant brudeslør i bedet sammen med andre sommerblomster. Bliver 30 – 40 cm høj og får hvide eller rosafarvede blomster fra juli – august måned. Planter i almindelig havejord og solrigt samt gerne i læ. Afstanden mellem hver plante bør være 20 cm.

Flittighans, paletbalsamin, Impatiens new guinea

De relativt store enkeltblomster, der kommer i så store antal, får flittighans til at virke som en buket med rod. Den er kompakt med grønne eller andre dekorative bladfarver. Fås i et væld af forskellige blomsterfarver. Plant den et beskyttet og lunt sted i fuld sol. Én af de lidt mere sarte sommerblomster – anvendes da også oftest som potteplante.

Flittiglise, Impatiens walleriana

Én af de mest anvendte sommerblomster i Danmark. Flittiglise bliver 20 – 35 cm høj og blomstrer flittigt. Fås i hvide, rosa, laks, kirsebær, røde og violette farver. Fås med enkle blomster eller fås med fyldte eller dobbelte blomster. Plant dem i bede, altankasser, krukker, ampler eller brug den som potteplante i stuen. Trives i sol eller halvskygge i spagnumblandet jord. Vandes rigeligt i tørre perioder og gødes jævnlige, når de er plantet i beholdere. Afstanden mellem planterne er ca. 20 cm.

Flittighans

Brudeslør, Gypsophila

Fløjlsblomst, Tagetes

En meget anvendt sommerblomst, som er robust og længeblomstrende. De gulorange farver pryder bedet fra juni til sent på efteråret. Planter i en næringsrig spagnumblandet jord og placeres i sol eller halvskygge. Prøv også de lidt højere typer, som er gode til buketter. Planteafstanden er 20 – 30 cm.

Fuchsia, Fuchsia-hybrider

Fuchsia er en flerårig plante, som godt kan overvintres, når blot det sker indendørs ved 5 – 10°C. Som sommerblomst bliver fuchsia omkring 30 – 50 cm høj og kan med sin overhængende vækst bruges i krukker, altankasser og i ampler. De ofte tofarvede blomster ses fra maj – oktober måned. Planter i spagnumholdig jord i halvskygge. Skal vandes flittigt.

Haveløvemund, Anthirrhinum majus

Fra juli måned blomstrer haveløvemund, som bliver fra 20 cm helt op til 120 cm høj afhængigt af sorten. De blomstrer bedst i fuld sol og trives i spagnumholdig, næringsrig jord. Når blomsterne visner på stænglerne, klippes de af og giver plads til nye friske. De høje sorter kræver støtte for ikke at brække. Blomstrer indtil frosten. De høje sorter planter med 40 cm mellem planterne, mens de lave sorter planter med 20 cm mellem hver plante.

Havepetunia, Petunia

Der findes flere forskellige havepetunia. Gruppen med særligt store blomster kaldes Grandiflora-sorter og har 6 – 8 cm store blomster. Multiflora-sorterne har mindre blomster og flere af dem. 'Surfinia' typerne er mere nedliggende og gode til ampler og krukker. Navnet på 'Million Bells' petunia er velvalgt, da mængden af blomster på bare én plante er enorm. 'Million Bells' kan bruges i både krukker, bedet eller i ampler. Skal planter i god næringsrig spagnumjord og vandes og gødes gennem hele blomstringstiden fra juni – september måned.

Haveverbena, Verbena

I et væld af klare farver kan man få haveverbena, som bliver 20 – 40 cm høje. Blomstrer fra juni måned til frost. Planter i spagnumholdig jord på et solrigt og beskyttet sted. Er god som kantplante i bedet og i plantebeholdere. Planter med en afstand på 20 cm mellem planterne.

Fløjlsblomst

Fuchsia

Havepetunia

Surfinia petunia

Petunia 'Million Bells'

Haveverbena

Grå evighedsblomst, *Helichrysum petiolare*

Vil du skabe lidt "ro" i dit blomsterbed, er bladplanten grå evighedsblomst et godt valg. Den næsten bunddækkende plante bliver kun ca. 20 cm høj, og kan brede sig godt imellem de farvestrålende grupper af sommerblomster. Brug den også i krukker og ampler, hvor den danner kontrast i bunden. Findes i flere forskellige sorter, der med deres forskellige bladfarver og former i sig selv er meget dekorative. Trives bedst i fuld sol i let jord, men er ellers en nem sommerblomst at passe.

Havebrøndsel, *Bidens ferulifolia*

En meget rigt blomstrende sommerblomst i en dejlig gul farve, der lyser op i bedet. Det fintfligede løv på stænglerne, der breder sig med 1 m lange skud, er mørkegrønt og let. Blomstrer fra juni til oktober og trives godt i sol eller halvskygge. En tørstig plante, der ikke tåler udtørring.

Året verbena, *Verbena rigida*

De smukke blå blomster sidder i svævende skærme på denne art af verbena, som også bliver 20 – 40 cm høje.

Kæmpejernurt, *Verbena bonariensis*

En "svæve" plante til store krukker eller samlet i gruppe i bedet. De meget oprette stængler holder nemt de fine blomsterstande opret, selvom planten nemt bliver 1,2 m høj. Vokser i almindelig veldrænet jord og er tørketålende. Planter med 25 cm mellem hver plante.

Isbegonie/sommerbegonie, *Begonia semperflorens*

Den "altid blomstrende" betyder det latinske navn på denne art af begonie. De rosa, hvide eller røde blomster på sommerbegonie klæder de kompakte planter fra juni måned og indtil frost. Plant i næringsholdig, gerne sandblandet jord på et varmt og beskyttet sted i sol eller halvskygge. Plant med 15 cm mellemrum.

Spansk margerit, *Osteospermum*

De 30 – 60 cm store planter findes i næsten alle farver. Er fantastiske i bedet, i altankassen, i krukker og andre beholdere. Kan også bruges som potteplante. Blomstrer helt til frosten sætter ind. Planter i let, veldrænet jord på en solfyldt plads. Planter med en afstand på ca. 25 cm.

Kantlobelie, *Lobelia*

Vi skal meget langt syd på for at finde det sted, hvor kantlobelien oprindeligt kommer fra. Kap-provinsen i Sydafrika er stedet, hvor denne skønne 15 – 20 cm høje sommerblomst vokser naturligt. Plant den i spagnumblandet, gødningsholdig jord i sol eller halvskygge. Blomster i farverne hvide, blå eller røde nuancer pryder fra juni – september måned. Er god i ampler, altankasser, plantebeholdere og planter med 15 cm mellem planterne.

Året verbena

Kæmpejernurt

Isbegonie/sommerbegonie

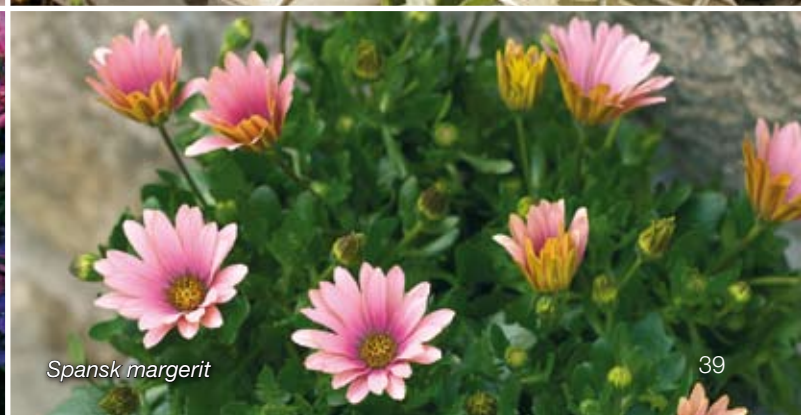
Havebrøndsel

Grå evighedsblomst

Kantlobelie

Spansk margerit

Margerit, *Chrysanthemum frutescens*

Vores margerit stammer oprindeligt fra de kanariske øer. De bliver, afhængigt af sorten, fra 40 cm høje helt op til 120 cm. Blomsterne er oftest hvide, men fås også i rosa og gul samt mere eller mindre fyldte i blomsten. Det er en træagtig flerårig busk, som med lidt snilde godt kan overvintres et frostfrit sted. Planter i spagnumholdig jord et solrigt sted. Husk at vande margerit flittigt.

Rosa margerit

Hvid margerit

Automatisk vanding af sommerblomster

Drypvanding eller sivevanding

Du behøver ikke fravælge krukker og sommerblomster, fordi de er besværlige at vande. Du kan sagtens gøre det nemmere at passe planterne samt billigere i vandforbrug ved at bruge drypslanger eller sivevandingsslanger. Fødeledningerne lægges ud ved plantebeholderne og drypslangerne sættes fast i jorden med det antal dryp, som passer til størrelsen. Små krukker får ét spyd, mens større beholdere får 4 – 6 stk. Når fødeledningen sluttes til vandforsyningen, sker vandingen helt automatisk. Er du væk i en kortere eller længere periode, kan du sætte et vandingsur med ventil, så tænder og slukker det automatisk.

Siveslanger lægges ud i bedet med sommerblomster, hvor vandet stille og roligt siver ud og vander bedet op helt uden vandspild. Vandet gives lige der, hvor det skal bruges, så overfladen på planterne forbliver tør og der er en minimal fordampning. Husk at kontrollere, hvor meget vand der er i jorden, så du ved, om du har vandet nok. Det gøres ved forsigtigt at stikke en dyb graveske ned i jorden og sikre at jorden også er fugtig længere nede.

Selvvangingsbeholdere

Bryder du dig ikke om synet af sorte plasticslanger, der hænger og dingler omkring dine krukker og baljer, så kan du lette vandingen ved at bruge en selvvangingsbeholder. Det er en vandbeholder, som anbringes i bunden af din plantebeholder. Du har nu et vandreservoir, hvor et jordfyldt hul i midten fungerer som væge og fordeler vandet rundt i resten af jordklumpen. Beholderen indeholder 1 – 6 l vand afhængigt af størrelsen og kan således klare vandingen helt uden spild i mange dage.

Skønne pelargonier til mange formål

Pelargonier bruges af de fleste som en traditionel sommerblomst i bedet, krukken eller hængende fra en ampel. Nogle nyder også at se på pelargonier som stueplanter, hvilket planten også egner sig til. Fælles for alle pelargonier er, at de skal passes godt med vand og gødning for at blomstre optimalt. De skal plantes i spagnumblandet jord et solrigt og varmt sted, og de afblomstrede blomsterstande skal nippes af for at fremme de næste skud, der danner blomster.

Pelargonier er flerårige og kan sagtens overvintres. Klip dem tilbage til ca. 15 cm højde fra pottens overflade i slutningen af oktober måned og opbevar dem køligt og lyst hele vinteren. Tidlig forår pottes de om med ny frisk pottemuld, og vil snart skyde frem med friske nye skud og blomsterstande.

Rundbladede pelargonie, *Pelargonium zonale*-hybrider

De mest almindelige og velkendte pelargonier, som bruges i krukker og bede. Bliver omkring 30 – 40 cm høje og findes i et væld af farver.

Rundbladet pelargonie, *Pelargonium* 'Kronprinsesse Mary'

Nyere zonale sort med hvide blomster. Bliver omkring 30 cm høj.

Rundbladet pelargonie, *Pelargonium* 'Dr. Ingrid'

Meget kendt og hyppigt anvendt sort af rosafarvet pelargonie. Blomstrer fra juni – oktober og bliver ca. 30 cm høj.

Tyrolerpelargonie, *Pelargonium peltatum*

De skønne hængende pelargonier er nemme at få til fortsat at blomstre, når blot de får vand og gødning. Brug dem i ampler, eller som bunddække i en krukke, hvor der er højere planter.

Engelske pelargonier, *Pelargonium grandiflorum*

De engelske pelargonier ligner de almindelige pelargonier på bladene, mens blomsterne sidder anderledes. Farven på blomsterne er oftest tofarvede og oftest i rosa og violette farver. De bliver omkring 30 cm høje og kan overvintres.

Rundbladede pelargonie, *Pelargonium zonale*-hybrider

Engelske pelargonier, *Pelargonium grandiflorum*

Tyrolerpelargonie, *Pelargonium peltatum*

Pelargonie 'Dr. Ingrid'

Pelargonie 'Kronprinsesse Mary'

Påfugleblomst, Gazania-hybrider

De 25 cm høje påfugleblomster er oprette og praler med deres store blomsterhoveder i klare farver. Blomstrer hele sommeren. En robust sommerblomst der tåler både varme og tørke, regn og kulde. Plant i veldrænet jord i fuld sol. Afstand mellem planterne er 25 cm.

Sommerfugleblomst, *Nemesia strumosa*

En meget rigtblomstrende 20 – 30 cm høj plante. De røde, gule, orange eller hvide blomster har ofte tegninger. Blomstrer fra juni – august måned. Planter i surbundsjord et solrigt sted. Klippes let tilbage, når blomstringen aftager, så genblomstrer den. Planter i bedet eller i større krukker med en afstand på 15 cm.

Texassalvie, *Salvia*

Én af de mest anvendte salvier til sommerblomsterbedet eller –krukken er texassalvie. Den bliver 40 – 60 cm høj og blomstrer fra juli til frost. De findes i blå og hvide farver og har et grågrønt løv. En nem sommerblomst, der trives i almindelig jord på et solfyldt sted. Den er også holdbar og smuk til buketter. Planter med en afstand på 20 – 25 cm mellem planterne.

Tobak, *Nicotiana*

Der findes en del sorter, som er meget høje; 1 – 1,5 m. De er smukke og gode til et bed for at give højden, men der findes også sorter, som kun bliver 25 cm høje. Mange dufter dejligt, når de blomstrer fra juni måned og frem til midten af efteråret. Planter i let jord, der er godt med gødning i. Vandes i tørre perioder. Placeres i sol eller halvskygge og planter med en afstand på 30 cm.

Ærteblomst, *Lathyrus odoratus*

Disse velduftende skønne ærteblomster er for mange en selvfølge i sortimentet af sommerblomster. Køb lave sorter, der kun bliver 50 cm høje, så skal der ikke bindes op, mens de høje sorter nemt bliver mere end 2 m høje og kræver noget at vokse op ad. Blomstringen forløber fra juli – september måned og kræver, at man plukker store buketter, så ny blomstring fremmes. Planter i spagnumblandet jord. Trives i sol eller halvskygge og skal vandes rigeligt i tørre perioder.

Sommerfugleblomst

Påfugleblomst

Texassalvie

Tobak

Ærteblomst

Fjerblomst

Engletrompet

Felicia

Nogle af de mere specielle

Engletrompet, *Datura*

En flerårig plante, der ikke tåler frost, men nemt overvintrer som pottedplante. De store tragtformede blomster er meget dekorative og fås i flere farver. Placeres et lunt sted i en spagnumblandet jord. Vandes godt i tørre perioder.

Felicia, *Felicia heterophylla*

Himmelblå blomster fra juli – september måned. God sommerblomst til bedet eller i krukker. Planter i spagnumblandet jord på et solrigt sted. Bliver omkring 30 cm høj og klippes gerne tilbage, når de fleste blomster er visne. Hurtigt vil den genblomstre. Planter med 25 cm afstand.

Fjerblomst, *Scaevola aemula*

God, kraftigt voksende sommerblomst med nedliggende stængler. Egner sig godt til krukker, altankasser og ampler. Fantastiske blå blomster fra juni til frost. Planter i spagnumblandet, næringsrig jord på et solfyldt sted. Kræver en del vand.

Gråblad, *Senecio bicolor*

En ikke-blomstrende sommerblomst, som har et meget dekorativt løv. Plant den sammen med hvide farver eller helt for sig selv i grupper. Er god til både krukker, altankasser og bedet. Kan i milde vintre overvinde i haven. Bliver 20 – 30 cm høj og fås med hele eller fligede grålige blade. Placeres solfyldt og plantes i veldrænet almindelig havejord.

Ildkrone, *Lantana camara*

Ildkrone kommer oprindeligt fra troperne, men trives ganske godt i den danske sommer. De hvide, rosa, røde, gule, orange eller lilla blomster kan nydes fra juni måned til frosten sætter ind. Den bliver 40 – 60 cm høj og vokser i spagnumblandet jord på en solfyldt plads. Planter med 20 cm mellemrum.

Kanna, *Canna-hybrider*

De eksotisk udseende planter med store blomsterstande og brede blade hører også med til sommerblomsterne. De bliver 60 – 120 cm høje og placeres ofte med sommerblomster som bund i bedet. Sørg for at plante i god velgødet jord, der kan indeholde meget vand. Kanna er nemlig en sumpplante. Også velegnet til krukker. Blomstrer fra juli til frost, hvor de tages ind til overvintring. En form for rodknold kan året efter igen frembringe en fantastisk plante.

Gråblad

Ildkrone

Kanna

Solknap

Sommerdahlia

Pragtkerte, *Gaura lindheimeri*

Som navnet antyder, betyder gauros pragtfuld på græsk. Planten bliver let knapt 1 m høj med graciøse blomsterstængler, der bærer små rosahvide blomster fra juli – oktober måned. Planter i let spagnumblandet jord i sol eller halvskygge med 40 – 50 cm mellem hver plante. Er fantastisk i store krukker.

Solknap, *Sanvitalia procumbens*

De bittesmå solsikkelignende blomster på denne dejlige og nemme sommerblomst, skal man næsten forsøge at få plads til hvert år. Fra juli måned blomstrer den helt hen til frosten gør det af med den. Bliver omkring 20 cm høj og plantes i spagnumblandet jord i sol eller halvskygge. God i bedet som bunddækkende plante eller som kantplante. Også velegnet i krukker og ampler.

Sommerdahlia, *Dahlia x hortensis*

I modsætning til de georginer, som vi kender som meget høje planter, bliver sommerdahlia kun ca. 30 cm høje. En anden forskel mellem de to forskellige typer af dahlia er, at sommerdahlia er fremdrevet fra frø, hvor de høje georginer er lagt som knolde. Sommerdahlia når at danne knold i løbet af sommeren, og disse kan du grave op og opbevare til året efter, hvor de igen kan blomstre flittigt. Plant sommerdahlia i spagnumholdig jord i sol eller halvskygge og vand i tørre perioder. Rens planten for visne blomster.

Tvillingblomst, *Diascia barberae*

Der findes to typer af tvillingblomst: de oprette, som er gode i bede og de nedhængende (skud), som er gode i ampler og ud over krukkekanter. Bliver omkring 25 cm høje og blomstrer med et væld af blomster fra juni – frosten. Kan med fordel stedses, når blomstringen aftager hen på sommeren, derefter "starter" planten forfra igen. Planter med 25 cm afstand i spagnumblandet fugtig jord i sol eller halvskygge.

Ægte heliotrop, *Heliotropium arborescens*

En opretvoksende, lidt stiv sommerblomst, der bliver omkring 40 cm høj. Dejligt duftende blå blomster fra juni og frem til frosten om efteråret. Planter i spagnumblandet jord i fuld sol med en afstand på 25 cm mellem planterne. Er også fortrinlig i krukker og andre beholdere.

Pragtkerte

Tvillingblomst

Ægte heliotrop

STAUDER FRA MARTS TIL OKTOBER

Mange valgmuligheder kan nemt gøre det hele uoverskueligt

År tilbage var stauder ikke særligt populære i de danske haver. De var gammeldags, skulle have opbinding og ikke mindst alt for svære at kombinere, så det så godt ud. Den udvikling er heldigvis vendt, og stauder er mere populære end nogensinde. Det betyder ikke, at valgmulighederne er blevet færre – blot køber og planter vi mere impulsivt og finder så efterfølgende ud af, om det passer ind i vores bed i haven. Desuden har stauderne fundet vej til krukker og andre plantebeholdere på terrassen.

I dette afsnit kan du lade dig inspirere af dejlige stauder med flotte blomsterflor startende i de måneder fra marts til oktober, som de er nævnt under. Det betyder ikke, at de kun blomstrer i denne måned; oftest vil de fortsætte blomstringen i yderligere 2 – 3 måneder. Du kan bruge oversigten til at danne dig et billede af dit staudebud med blomstrende stauder hele sæsonen i nøjagtigt de farvespil, som du ønsker.

Påseklokke

Påseklokke

Anemone

Alpeviol

Marts

Forårets stauder, der matcher mange af vores løgvækster, har vi glæde af fra marts måned. Den hvide og den blå anemone på 10 – 15 cm beholder blomsterne helt ind i april måned. Der går ikke længe før de helt forsvinder igen, men bare rolig. År efter år vil de dukke op af den kolde jord og overraske os på ny. Alpeviol er med sine mørkrosa blomster på flotte mørkegrønne blade en nærmest fortryllende nyhed hvert år. Hvad er det mon, som står der? Langsomt vokser den sig større, men bliver aldrig mere end 10 cm høj. Afhængigt af vejret, dukker alpeviolen oftest frem allerede i februar måned

Påseklokker

Stauden, der ofte forveksles med julerosen. Påseklokker er da også meget nært beslægtede med juleroser, men blomstrer først fra marts til maj måned. Der findes rigtig mange fantastiske sorter af påseklokker med blomsterfarver fra helt mørke purpurfarvede, over de rosa nuancer og til de cremehvide, rent hvide og grønlig. Mange har dekorative tegninger i blomsten. Planterne bliver omkring 30 – 40 cm høje og trives bedst i halvskygge under træer og buske, men kan sagtens optræde som krukkeplante i det tidlige forår. Når påseklokker klippes ind til vaser, skal de ridses med en nål langs stængelen for at kunne trække vand op.

Blå anemone

Påseklokke

Anemone

Blå anemone

Påseklokke

Lyngflokks

April

Stenhøjsplanter

I april måned vågner alle vores stenhøjsplanter. Forhaverne bugner med de smukke blå, gule og hvide forårsplanter, som oftest står rigtig længe. Det er blåpuder i blå, blåviolette, lilla, røde og hvide farver. Det er snepuder med små hvide blomster og det er gemserod med gule blomster. Planterne i stenbedet elsker varme og hader vinterfugt, så det er vigtigt at finde det rigtige sted at placere dem. De forbliver lave, men kan sagtens studdes efter blomstringen for at bevare den kompakte vækstform. Brug også stenhøjsplanterne til forårets krukke. Plant rene krukker – krukker, hvor samme plante bruges, eller bland dem i en stor forvirring.

Pudeflokks og lyngflokks

De helt lave pudeflokks bliver kun 5 – 10 cm høje, mens de lidt højere lyngflokks bliver 10 – 20 cm høje. Begge blomstrer i maj måned med et overvældende antal søde, smukke blomster. Resten af året er planterne mørkegrønne med nåleformede blade. De findes i et væld af klare farver og enkelte er tofarvede. En fantastisk plante i stenbedet.

Forår i bunden

De små himmelblå forglemmigej blomster på kærmind viser sig fra slutningen af april og hele maj måned. Den dejlige forårsgrønne baggrund fra det dækkende lag af blade gør kærmind til en fantastisk bunddækkende plante med dejlige forårsblomster. Også lungeurt er fantastisk i bunden, hvor de mere eller mindre plettede blade snildt dækker jordens overflade. Blomsterne på lungeurt kan være hvide, blålige eller rosarøde.

Blåpude

Lungeurt

Lungeurt

Vår-kærmind

Vår-kærmind

Engblomme

Bonderose

Hornviol

Maj

Nu er foråret for alvor i gang. Mange af løgvæksterne takker for i år og visner ned. Overalt i jorden pibler det frem med stauder, som vi helt glemte, var der. Endnu et år er gået og mange af planterne er klar til at vise deres værd – endnu en gang!

Akeleje

De tidligstblomstrende akelejer starter i maj måned. Andre blomstrer først senere på sommeren, men fælles for dem er de smukke nikkende blomsterhoveder med tilbagestående sporer. De lave akelejer bliver 20 – 50 cm høje, mens de høje af slagsen godt kan blive op mod 1 m høje. Du kan få akelejer i hvide, blå, rosa, røde og gule farver.

Engblomme og violer

Engblommer har store blomsterhoveder. De varmt gule blomster sidder i næsten to måneder og lyser op i staudebedet, hvor der er god fugtig jord. Klip gerne planten tilbage efter blomstringen, så kan man opleve en mindre blomstring igen. Hornviol er gode i forkanten af staudebedet. De små og mellemstore duftende blomster lyser dejligt op og "lokker" os til bedet for at se nærmere. Har man tid, kan de visne blomster fjernes, så forlænges blomstringstiden helt hen til efteråret.

Bonderoser

Bonderoser blomstrer før silkepæoner med store, mere eller mindre fyldte, blomsterhoveder, der egner sig fortrinligt til afskæring i store buketter. Man kan ikke få for mange bonderoser, så det er bare med at få plantet flere planter i staudebedet eller mellem buske og træer. Du kan også anlægge et bed i køkkenhaven til afskæring, men lad være med at flytte på allerede plantede planter – de er næsten ikke til at få i gang med blomstringen igen!

Hornviol

Akeleje

Daglilije

Dvärgklokke

Lavendel

Juni

Silkepæoner

Nu blomstrer også silkepæonerne – dem med den dejligste duft. Endnu flere variationer findes med halvfylde, fyldte eller helt enkle blomsterhoveder med lang blomstringstid. Du kan sagtens mikse de mange sorter, som farvemæssigt klæder hinanden helt fint fra hvide, creme, laks, rosa og røde nuancer.

Stjerneskaerm og smalbladet klokke

Helt frem til september måned kan du nyde stjerneskaerm, som fås i hvide, svagt rosa og stærk røde farver. Utrolig holdbar blomst og en rigtig dejlig staude til kanten eller bunden. Smalbladet klokke, nøgleklokke, bredbladet klokke og mælkeklokke. Mulighederne er mange, når man først forelsker sig i Campanula-planterne. De blomstrer juni – juli måned med et stort antal blomster i klare blå eller hvide farver. Du kan finde dem lave og du kan finde dem høje.

Storkenæb

En af vores allerkæreste stauder i juni måned er storkenæb. Der er et utrolig stort udvalg af meget lave, lave og mellemhøje storkenæb med de karakteristiske runde blomster i hvid, rosa og blå farver. En helt uudværlig staude i ethvert staudebed. De fleste blomstrer hele sommeren og enkelte nyere sorter blomstrer helt hen til frosten kommer.

Lavendel

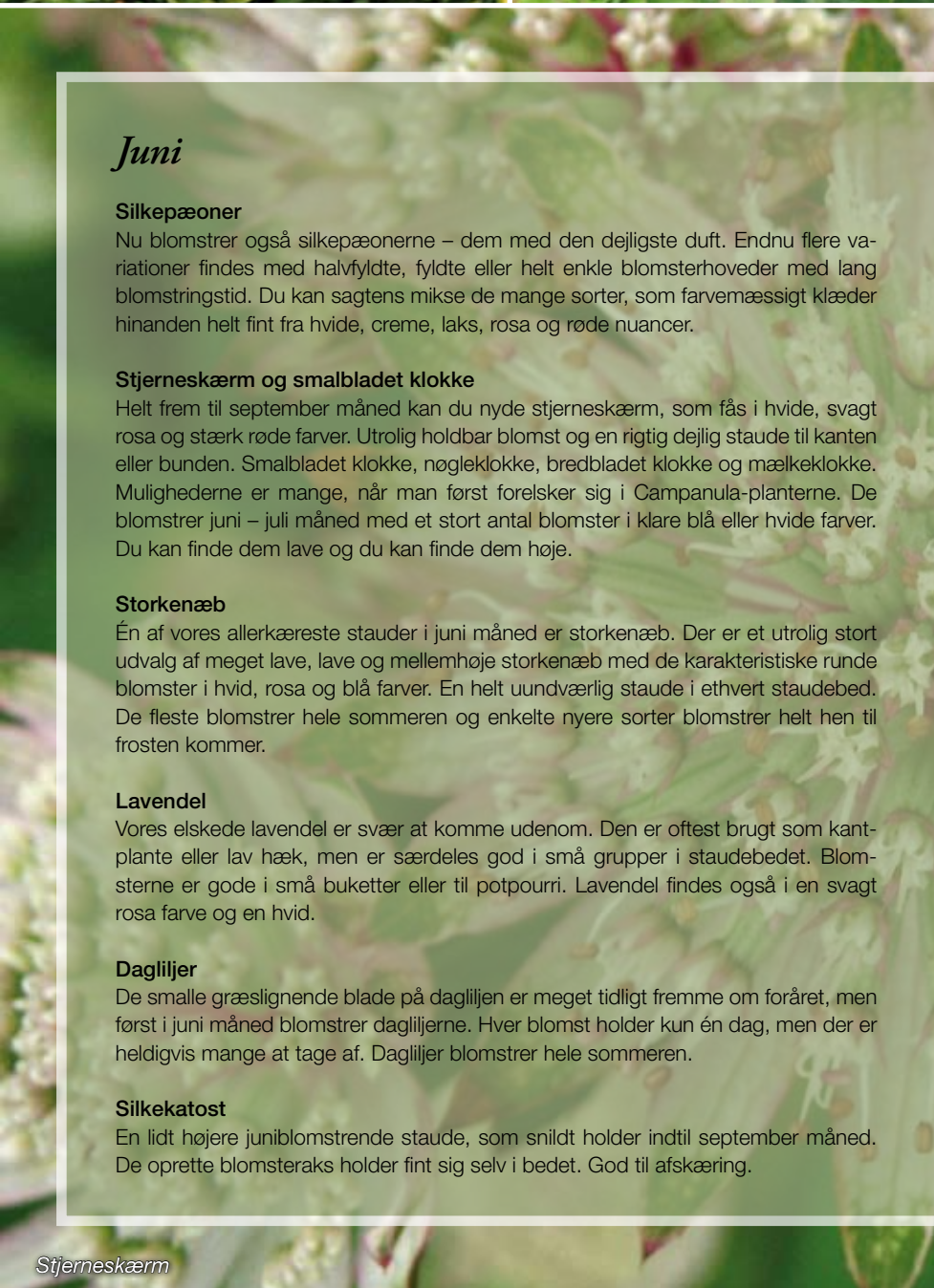
Vores elskede lavendel er svær at komme udenom. Den er oftest brugt som kantplante eller lav hæk, men er særdeles god i små grupper i staudebedet. Blomsterne er gode i små buketter eller til potpourri. Lavendel findes også i en svagt rosa farve og en hvid.

Daglilijer

De smalle græs-lignende blade på daglilijen er meget tidligt fremme om foråret, men først i juni måned blomstrer daglilijerne. Hver blomst holder kun én dag, men der er heldigvis mange at tage af. Daglilijer blomstrer hele sommeren.

Silkekatost

En lidt højere juniblostmrende staude, som snildt holder indtil september måned. De oprette blomsteraks holder fint sig selv i bedet. God til afskæring.

Stjerneskaerm

Storkenæb

Silkekatost

Silkepæon

Juli

Sommerferiemåneden bugner af dejlige varme rød- og gulblomstrende stauder. De skrappe blå farver er bredt repræsenteret sammen med de mere rolige hvide farver. Der er et væld af sorter og arter at vælge imellem til det blomstrende juli-bed.

Lækker bund eller kant

Bjergmynte eller hedemynte er søde kantplanter til det lidt tørre bed. Brug dem også sammen med roserne, som de passer rigtig godt sammen med. Bliver ca. 40 cm høje og dufter dejligt. Brudeslør er også særdeles velegnet som kantstaude. Den vokser lidt vildt, men de fjerlette skyer af blomster virker slet ikke voldsomme. Med i forkanten hører også kaukasisk skabiose, der med sin roset dækker jorden og med de smukke tallerkenformede blomster hurtigt pryder i lang tid.

Egoistblomster

De høje sorter af ridderspore skal have hjælp for ikke at knække i en storm. De flotte store stande af meget blå eller hvide blomster "fylder" meget i staudebedet og lyser hele bedet op. Hvis du ønsker mere dæmpede former for ridderspore, skal du vælge nogle af de sorter, som "kun" bliver omkring 1 m høje. En anden egoistblomst er purpursolhat. De flotte længeblomstrende blomstehoveder står længe i bedet og kræver egentlig ikke andet end sig selv for at pryde. Der findes et meget stort udvalg af rosa, røde, hvide, gule, orange og grønne blomstersorter, så der kan hurtigt dannes basis for en hel samling. Højden på purpursolhat varierer fra 40 – 100 cm. De lave typer er også gode i krukker. Palmellijen plantes helt soltært. Den kan da godt stå i staudebedet, men står også fint mange andre steder i haven. Vigtigst er det dog, at den kan ses, når den blomstrer med sin meget eksotiske, duftende og spiselige cremehvide blomsterstand.

Høstflok

Purpursolhat

Brudeslør

Kaukasisk skabiose

Bjergmynte

Ridderspore

Duftende floks

Høstflok dufter sødligt og dejligt. De store blomsterstande i et væld af farver er nemme at holde i sommerens bed, for de skal ikke bindes op. Pluk gerne ivrigt af blomsterne – det forlænger blot blomstringstiden. Højden varierer fra sort til sort, ligesom farvenuancerne af hvid, rosa, rød, lilla og blåviolet gør det. Høstflok blomstrer helt hen i september måned.

Kæmpejernurt

Strengt taget er kæmpejernurt en sommerblomst, der ikke vokser igen, som stauderne gør. Alligevel ses kæmpejernurten i staudesortimentet, da den nemt sår sig igen, og faktisk ofte overvintrer vores milde vintre. Den bliver hurtigt 1 m høj og står fra juli måned med en sky af violette blomster på stive stængler. En smuk overstander, som er svær at komme udenom, når sommerens staudebed skal anlægges.

Kæmpe jernurt

August

Ferien lakker mod enden, men der er stadig fest i staudebudet. Mange af juli måneds blomster er stadig friske i bedet og i august måned kan vi føje en hel del flere til.

Høstens anemoner

En meget populær staude til både krukker og i bedet. De høje sorter når nemt 1 m, mens de lavere af slagsen kun bliver 40 cm høje. Der er sorter med hvide blomster og sorter med rosafarvede blomster. Pluk gerne til buketter – der er som regel masser at tage af.

Duehoved og drejeblostm

De hvide og rosafarvede duehoveder bliver 40 – 70 cm høje og blomstrer resten af efteråret med de særegne blomster ovenpå spidse grønne blade. Drejeblostm er lidt højere og kan blive op til 1 m høj, men skal, ligesom duehoved, ikke bindes op. Er begge rigtig gode at have i bedet, hvor deres blomster sørger for rig blomstring i sensommeren.

Perfekt baggrundsstaude

Den 1,2 – 2,0 m høje hjortetrøst danner flot baggrund i staudebudet, hvor den blomstrer fra august til oktober måned. Den er så stærk, at det sjældent er nødvendigt at binde den op. Desuden er den god til at trække en masse insekter til.

Hjortetrøst

Japansk stenurt

Sankthansurt

Sølvlys

Høstanemone

Drejeblostm

Duehoved

Eftersensian

Pampasgræs

Pudeasters

September

Solen står lavere, og det er nu begrænset, hvor mange nye stauder, der begynder deres blomstringsperiode. Alligevel er der nogle få tilbage, som er værd at vente hele sommeren på.

Pudeasters

Der er stor variation af arter og sorter inden for de efterårsblomstrende asters og rigtig mange af dem blomstrer helt hen mod frostens komme. De skønneste rosa, blå, violette og hvide nuancer er med til at føre staudebudet sidste del af sæsonen i mål. Asters er også gode at klippe ind til buketter. De findes i mange højder, så det gælder blot om at få dem placeret, så de ikke står i vejen for andet godt i bedet.

Sølvlys og pampasgræs

Begge stauder lyser op i efterårets bed med hvide spir. Pampasgræs med sit store blomsteraks svajende for vinden, mens sølvlys majestætisk holder blomsteraksset frem til skue. Sølvlys kan nå en højde på næsten 2 m, ligesom pampasgræs for nogle sorters vedkommende når samme højder. Smukke, smukke efterårsstauder til havens bede eller plantet solitært.

Krybende lysende ensian

Der findes næsten ingen blå farve, som er mere intens end farven på ensian. Efterårsensian bliver kun 5 – 10 cm høj og blomstrer med relativt store lysende blå blomster fra september til november måned. En fantastisk plante til surbundsbedet eller stenbedet.

Stuen og havestuen

Den nye tilvækst kræver gødning hver uge

Drivhuset

Forkultivering af kål, majs, squash og sommerblomster

Krukker

1. Træagtige buske og stauder klippes tilbage og nye plantes til
2. Frosttålede sommerblomster kan plantes

Rosenbedet

Første portion gødning først på måneden

Staudebedet

1. Gødskning af alle stauder
2. God plantemåned

Græsplænen

1. Gøde plænen
2. Første græsklipning

Prydhaven

1. Plant buske, træer, hæk, roser og stauder nu.
2. Montbretia, franske anemoner og liljer lægges
3. Georginer sættes til forspiring i kasser m. fugtig jord
4. Gød dine rododendronbuske let
5. Rengør havemøblerne

Køkkenhaven

1. Sætteløg, porrer, persille, beder, ærter og rødbeder
2. Høste de første rabarberstilk
3. Hype de først fremspirede kartofler
4. Udlæg første portion af sneleggift

Stuen og havestuen

Efterse planterne for skadedyr

Drivhuset

1. Tomatplanter og peberplanter plantes ud
2. Bestøvning af tomaternes første blomster – ryst planterne
3. Forkultivering af bønner
4. Så agurk
5. Luft ud om dagen

Krukker

1. Sommerblomster plantes ud fra midten af måneden
2. Husk at vande og gøde!

Frugthaven

Lav dejlig lækende hyldeblomstrik

Rosenbedet

Gødes igen

Staudebedet

1. Evt. lugning af fremspiret ukrudt inden stauderne dækker bedet
2. Find støttestativer frem til de høje stauder

Græsplænen

1. Fjerne ukrudt i plænen
2. Anlæg nye plæner
3. Reparere bare pletter i plænen

Prydhaven

1. Plant buske og små træer, men husk at vande godt i hele processen
2. Klip flotte buketter af syrener til vaserne
3. Udplant georginer
4. Udplant sommerblomster i bedene

Køkkenhaven

1. Udplante salater og kål
2. Frøkrudt hakkes og forkultiveres
3. Vanding af nyfremspirede grøntsager og jordbær i tørre perioder
4. Høste asparges
5. "Beskære" purløg, så nye ublomstrede skud vokser frem

Stuen og havestuen

Mange af stuens planter har godt af at komme ud

Drivhuset

1. Agurk- og melonplanter plantes ud
2. Tomatplanter knibes og bindes op
3. Første sommerbeskæring af vinranken

Krukker

1. Tilbageklipning af visne blomster
2. Plant også spiselige planter i krukkerne

Frugthaven

1. Udtynde frugter efter "junifald"
2. De tidligste moreller modner
3. Vande jordbærrene i tørre perioder
4. Udlægge halm mellem jordbærrækkerne

Rosenbedet

Gødning og eftersyn for lus

Staudebedet

1. Klip ekstra mange stauder ind til buketter
2. Beskæring af stenbedsplanterne
3. De tidligt blomstrende stauder blomstrer igen, hvis du beskærer dem nu

Græsplænen

Er der gåsebiller i din plæne, er det nu de skal bekæmpes

Prydhaven

1. Beskæring af de tidligt blomstrende prydbuske
2. Udplantning af ærteblomster
3. Klip "lysene" på fyr – så får du kompakte planter
4. Studs de formklippede buksbom og husk at gøde dem
5. Klip hækkenne, men pas på fuglerederne

Køkkenhaven

1. Så sommerblomster i køkkenhavens bede
2. Udplante forkultiverede bønner, kål, salat, majs og squash
3. Høste de første kartofler
4. Udtynning af gulerødder, rødbeder og andre rækkesåede grøntsager

Stuen og havestuen

Forbered planterne på sommerferie

Drivhuset

1. De første tomater og agurker høstes
2. Fortsat opbinding og knibning af tomater og agurker
3. Skygge drivhusets glas

Krukker

1. Aftal feriepasning af krukkerne med naboen eller installer automatisk vanding
2. Tøm nogle af de afblomstrede krukker og genplant dem efter ferien

Frugthaven

1. Beskyt sødkirsebærrerne med net, så fuglene ikke spiser alle bærrerne
2. Gennemgå hindbærbedet og bind de tunge grene op

Rosenbedet

1. Gødskning
2. Opbinding af klatreroser

Staudebedet

1. Efterse opbindingen af de høje sorter
2. Nyd de mange smukke sommerblomstrende stauder

Græsplænen

1. Gød din plæne, hvis den er for lys
2. Vand din plæne, hvis den er for tør

Prydhaven

1. Fjern visne blomster på sommerblomster og rododendron
2. Gød rododendron igen
3. Vand i tørre perioder

Køkkenhaven

1. Salater, radiser og ærter kan høstes
2. Husk at vande komposten – omsætningen går i stå, når den tørrer ud

Drivhuset

1. Peber, chili og aubergine er spiseklar
2. Beskæring af vinranken
3. Syge blade fjernes fra tomater og agurker

Krukker

Sensommerens mange flotte blomster og stauder skal plantes i krukkerne nu

Frugthaven

1. De tidlige sorter af æbler er spiseklar
2. Lækre blomster til direkte brug eller i dejlige desserter
3. Bedste tidspunkt at plante nye jordbærplanter

Rosenbedet

Sidste gødskning

Staudebedet

Skærehaven er på sit højdepunkt nu

Græsplænen

1. Nye græsplæner anlægges

Prydhaven

1. Godt tidspunkt at plante stedsegrønne planter på
2. Beskæring af birk, ahorn og valnød

Køkkenhaven

1. De fleste grøntsager kan høstes og anvendes i den daglige madlavning
2. Tilbageklipping af kartoffeltoppe
3. Så årets sidste hold salat og spinat
4. Løgene trækkes af jorden og lægges til tørre

Drivhuset

1. Sidste måned, hvor der anlægges nye tomater
2. De første druer er spiseklar

Krukker

Også de stedsegrønne bladplanter som hebe, alundrod og efeu er smukke i krukkerne

Frugthaven

1. Plantning af nye frugttræer og buske
2. Klip de afplukkede hindbærgrene af ved basis
3. Rette tidspunkt at beskære kirsebær og blomster
4. Nyd de første brombær!

Rosenbedet

Fjerne de afblomstrede knopper, men skær ikke roserne ned nu!

Staudebedet

God måned at plante stauder i

Græsplænen

Tag en jordprøve, hvis din græsplæne ikke trives

Prydhaven

1. Formklipping af stedsegrønne planter som buksbom og taks
2. De tidligste forårsløg lægges nu

Køkkenhaven

1. Oprydning og lugning, så mængden af ukrudtsfrø ikke oplagres i jorden
2. Nyd de smukke sommerblomster, der er klar til buketter

Stuen og havestuen

De mørke måneders blomster kan forny sommerens afblomstrede

Drivhuset

Oprydning af planter, der er færdige med at give afgrøder

Krukker

Tilplant krukker, der skal pryde hele vinteren!

Frugthaven

1. Plukke æbler til vinteropbevaring
2. Mangle Pigeonæblerne farve, kan du "farve" dem i solen
3. Høst de første hasselnødder
4. Du kan stadig høste efterårshindbær, blåbær og brombær

Græsplænen

Sidste græsslåning – riv græsplænen godt igennem. Du kan nu efterårskalke din plæne

Prydhaven

1. Nyd de mange planter med "ild" i.
2. Tulipanløg i krukkerne lægges nu
3. Plant barrodede hækplanter og roser

Køkkenhaven

Høste rodfrugter – gulerødder, selleri, persillerod og rødbejer

Stuen og havestuen

Sæsonplanter som novemberkaktus og juleblomster starter så småt

Drivhuset

Fyld huset op med krukker til overvintring

Krukker

Saml de fleste krukker ind og placér dem under tagdækket i ly for al efterårsregnen

Frugthaven

1. Høst valnødder og lad dem tørre i solen
2. De sentmodne madæbler plukkes først nu

Græsplænen

Fjern nedfaldne blade, så græsset får masser af luft og lys

Prydhaven

1. Det er tiden til at grave georginer og andre frostfølsomme blomsterknolde op
2. Plant altid først bøg fra november måned

Køkkenhaven

1. Frostsikre rodfrugter
2. Sidste frist for at grave kartofler op
3. Efterårsgravning

Stuen og havestuen

Skønne juleblomster pryder hjemmene

Drivhuset

1. Vinterbeskæring af vinranken
2. Vinterdækning og frostbeskyttelse

Krukker

Planter, der skal have ekstra beskyttelse flyttes til drivhuset eller udestuen

Frugthaven

Efterse de lagrede frugter og smid de rådne frugter væk!

Græsplænen

Vinterkalkning af "sure" plæner

Prydhaven

1. Sarte planter dækkes med granris
2. Lyskæder monteres i de flotte buske og træer i haven

Køkkenhaven

Du kan stadig hente vinterporrer til madlavningen

I HAVEN ÅRET RUNDT
Nyd din have hele året

Stuen og havestuen

Tulipaner, hyacinter og skilla sættes til drivning

Drivhuset

Drivning af grene fra forsytia, ribes, birke-træer, hestekastanje, magnolia, prydkir-sebær og æblegrene

Krukker

Dæk de store "udendørs" krukker med granris

Frugthaven

Klip "gamle" grene af ribs, solbær, stik-kelsbær og hindbær af

Græsplænen

Våde pletter drænes

Prydhaven

Beskæring af sommerblomstrende kle-matis

Stuen og havestuen

Ompotning af stuens planter

Drivhuset

1. Rengøring af glas og sprosser
2. Såning af ærteblomster
3. Forspiring af kartofler
4. Drivhuskartofler i store pletter eller spande

Krukker

Tjek de vinteropbevarede krukker – de skal nok vandes!

Frugthaven

Beskære æble- og pæretræer

Græsplænen

Lad plænen være i fred og ro!

Prydhaven

Beskæring af sommerblomstrende prydbuske

Køkkenhaven

Ibland kompost og bland den i jordens øverste 30 cm

Stuen og havestuen

De mange løgplanter pryder med gule og røde farver

Drivhuset

1. Så salat og radiser i bunden af husene
2. Overvintrede pelargonier og margerit plantes om

Krukker

De første krukker begynder at røre på sig – tilbageklipping, ompotning og topdressing

Frugthaven

1. Gød dine frugttræer og buske
2. Plante nye træer og buske

Rosenbedet

Beskær dine roser nu!

Stauvedet

1. Fjern overvintrede toppe
2. Tilbageklipping af græsser
3. Luge overvintret ukrudt væk
4. Klip lavendlerne ned

Græsplænen

1. Riv gamle planterester og smågrene ud af plænen
2. Brug evt. en plæneluffer
3. Topdress, hvor plænen mistrives

Prydhaven

Klip ikke de afblomstrede løgvækster ned – fjern kun de visne blomsterhoveder

Køkkenhaven

1. De tidligste kartofler lægges sidst på måneden

JORDBÆR

Skønne røde, velsmagende bær til alle

Jordbær er et af havens sikreste hit. Vi kender alle sommerens skønne bær og køber dem flittigt i vejeboder og butikker. Du kan sagtens selv dyrke dine egne jordbær og nyde den stund, det tager at plukke dagens skål alene eller sammen med husets andre beboere. For jordbær er for alle og findes i mange versioner. Der er de tidlige, de middeltidlige og de sene. Og der er de remonterende! Hvad skal man vælge, og hvordan gør man? Læs her på de næste sider, hvordan du kan sikre dig størst succes med at plante jordbær i din egen have.

Plantevejledning

Plantetidspunkt

Der findes ikke noget tidspunkt på året, hvor der ikke kan plantes jordbær, når bare jorden ikke er frossen. Jordbær danner blomsteranlæggen året før de blomstrer, så det mest optimale tidspunkt at plante på er i juli – august måned. Du kan også plante store "gamle" planter i maj måned, men de vil give en mindre bærmængde det første år.

Plantedybde

Jordbær skal plantes, så "hjertet", der er basis af planten, placeres i jordens overflade. Planter dem for dybt, risikerer man, at blomstringen og bærsætningen bliver mindre. Omvendt må der heller ikke plantes så højt, at "hjertet" står ovenover jorden og tørrer ud.

Jordbundsforhold

Jordbær elsker god kompostblandet jord, som ikke er for tør. Før du planter, bør du således iblande kompost svarende til 2 cm dække i det areal, hvor jordbærplanterne skal gro. Sørg for, at der ikke er ukrudt i jorden.

Halmdækning

Når jordbærplanterne er ved at afblomstre, lægges der halm mellem rækkerne. Tidspunktet er valgt, så bærrerne endnu ikke er blevet så tunge, at de har lagt sig. Halmen er med til at beskytte bærrerne, så de ikke bliver beskidte. Lægges halmen for tidligt, risikerer man frostskafer i blomstringen, da jordens varme hindres i at beskytte.

Krukker, altankasser, ampler og andre beholdere

Jordbær kan sagtens dyrkes i andre beholdere, end køkkenhagens jordbed. Rigtig mange har stor fornøjelse af at plukke bær fra en ampel, hvor bærrerne hænger ned og er synlige. Fordelen ved krukker og ampler er også, at bærrerne ikke bliver snavsede eller angribes af snegle. Jordens sammensætning i plantebeholdere skal blot være en god grundgødet spagnumjord.

Vand og gødning

Jordbær skal *ikke* gødes med NPK gødning hvert forår. Gøder man planterne på dette tidspunkt, får man blot en stor mængde grønne blade og færre bær. Jordbær skal først gødes *efter* de har produceret bær. I starten af august måned skal planterne nemlig til at danne næste års bær og har brug for gødning. Vand har de til gengæld mest brug for, når bærrerne skal sættes i maj måned. Vand derfor gerne nogle gange fra blomstringen starter til bærrerne er ved at blive dannet.

Fornyelse af jordbærbedet

De nyplantede jordbær giver flest bær det første år, og vil i de næste 3 – 4 år give færre og færre bær. De fleste sorter bør udskiftes efter denne periode. Du bør derfor udskifte ca. 1/3 af dine jordbærplanter hver sommer. Efter at have høstet bærrerne, skal planterne graves op og helst brændes for at rydde eventuelle sygdomme af vejen. Et nyt areal tilplantes med nye planter på samme tidspunkt. Det er bedst at bruge friske planter fra dit havecenter, da de er kontrolleret for sygdomme. Det tidligere tilplantede jordbærbed bør ikke anvendes til jordbær dyrkning for der er gået nogle år.

Nogle af de tidlige bær

'Honeoye', amerikansk sort fra 1979

En middelkraftig sort med åben vækst. Bærrerne er mørkerøde med fast kød og let syrlig smag. Sorten er meget frugtbar og bærer ofte bær i fire uger. Kan få frostskafer om vinteren.

'Ostara', remonterende hollandsk bær fra 1969

Middelkraftig voksende sort med lidt lyse blade. Bærrerne er middelstore, lyserøde med en frisk smag. Giver tidlige bær, men danner nye blomster, der også giver bær helt henne i august og september måned.

Jordbærbed m. buer, hvor net er påsat for at hindre fugle i at stjæle bærrerne.

Jordbærplanter i hængende ampel

Dekorativ jordbærkrukke på terrassen

Nogle af de middeltidlige bær

'Elsanta', hollandsk sort fra 1981

Opretvoksende sort med store skinnende røde bær med god farve gennem bærret. 'Elsanta' er den mest anvendte sort i butikkerne og kan risikere at fryse væk om vinteren i vores haver.

'Korona', hollandsk sort fra 1978

Kraftig vækst og middelstore, lidt bløde, men meget søde og mørkerøde bær. Sorten er meget frugtbar og vinterhårdfør.

'Polka', hollandsk sort fra 1988

'Polka' har en tæt kraftig vækst. Bærret er middelstort, mørkerødt og kegleformet. En dejlig smag og meget frugtbar. Sorten er vinterhårdfør. 'Polka' ligner mest de kendte 'Senga Sengana', men rådner ikke nær så let.

'Senga Sengana', tysk sort fra 1952

Meget kraftig og tæt vækst med middelstore runde, mørkerøde bær. Smagen er kraftig og syrlig. Frugtbarheden er ikke så stor på denne relativt "gamle" sort.

'Sonate', ny hollandsk sort

Sund og robust plante med mellemrøde, middelstore bær, der er lyse indeni. Bærrene er søde, faste og meget holdbare. Anbefales til jordbæravlere.

Nogle af de sene bær

'Dania', dansk krydsning fra 1982

Kraftig, opret vækst med mange middelstore, mørkerøde bær med lyst kød. Syrlig smag. Relativt kort sæson.

'Symphony', skotsk sort

Til den sene høst kan 'Symphony' anbefales. En robust plante med mellemstore, søde bær med god smag, men næsten ingen duft. Bærrene er faste.

'Florence', engelsk sort fra 1997

En god kraftigt voksende sort, der er robust og meget frugtbar. Store, faste, mørkerøde og dejligt duftende bær. 'Florence' kan få vinterskader.

Dejlige jordbær-retter

Jordbær med mælk og fløde

Skyl de frisktplukkede jordbær med de grønne stilke på. Skylls bærrerne efter at stilkene er fjernet, vil jordbærret suge en masse vand og smagen vil formindskes. Når stilkene er fjernet skiveres bærrerne og marineres med lidt sukker. Lad skålen stå ved stuetemperatur i nogle timer, inden der hældes mælk og fløde over. dypet i chokolade.

Jordbærtærte med chokolade

Tærtebund: 150 g hvedemel
100 g koldt smør
3 spsk. flormelis
1 æggeblomme

Fyld: 500 g friske jordbær
4 spsk. jordbærsyltetøj
4 spsk. kogende vand
2 blade husblas

Mel og smør smuldres og flormelis tilsættes. Dejen samles med æggeblommen. Rulles og lægges i en smurt bageform. Bages ved 200 OC i ca. 20 min til den er gylden. Chokoladeknapper eller pålægschokolade lægges ud på den varme bund og fordeles. Jordbærerne lægges tæt på den afkølede bund.

Jordbærsyltetøj blandes med det kogende vand og sigtes. Saften tilsættes 2 blade husblas og hældes over tærten. Serveres med vaniljeis eller flødeskum.

Rødgrød med fløde

1 dl jordbær
1 dl hindbær
2 dl solbær
2 dl ribs
4½ dl vand
1 dl sukker
2½ spsk. kartoffelmel
5 spsk. vand

Bærrerne renses og koges i 2 min. Sigt frugtmassen og kog nu saften med sukker. Jævn med kartoffelmel opløst i vand og køl grøden ned. Serveres med fløde.

Jordbærparfait

500 g jordbær (friske eller frosne)
150 g sukker
5 pasteuriserede æggeblommer
50 g flormelis
4 dl piskefløde

Jordbærerne blendes sammen med sukkeret til sukkeret er helt opløst. De 5 æggeblommer piskes med flormelis. Æggemassen blandes med jordbærmassen. Pisk fløden og bland forsigtigt de to dele sammen. Stilles i fryseren i ca. 6 timer. Serveres evt. sammen med friske jordbær dypet i chokolade.

FRUGTBUSKE

Skønne røde, velsmagende bær til alle

Ribes er det latinske navn for slægten bag solbær, ribs og stikkelsbær. Ens på mange punkter, men så alligevel...? Solbær er meget aromatiske både bær og blade, ribs dufter næsten ikke og stikkelsbær har torne. Hvor, og hvordan de vokser bedst, samt deres pasning er til gengæld fuldstændig ens. Snyd ikke dig selv for den oplevelse det er, at gå i fryseren midt om vinteren for at tø de dejligste bær op til marmelade og kager.

Plantevejledning

Plantetidspunkt

Frugtbuske købes i potter, som kan plantes hele året rundt.

Plantedybde

Frugtbuske plantes i den højde, som de har vokset i, mens de stod i potte. Frugtbuske er meget voksevillige og det gør ikke så stor forskel om buskene står præcist i den ønskede højde. Det anbefales at plante solbær ca. 5 cm under det niveau, som planten er dyrket i fra planteskolen.

Jordbundsforhold

Frugtbuske vokser i almindelig havejord, og det vigtigste er, at sikre sig at jorden er fri for rodukrudt. Hver busk fylder ca. 1 m², så afstanden mellem hver busk skal være 1 m. Plant gerne med 0,5 m mellem hver busk, så de danner en hæk. Til en almindelig familie passer det fint med 2 – 3 buske af solbær, ribs og stikkelsbær.

Vand og gødning

Frugtbuskene vokser hurtigt til, men sørg for at grundvande med min. 20 l vand pr. m². Det første år vil det være bedst at supplere med vand i tørre perioder. Gødning skal tilføres om foråret omkring løvspring. Gødskning udføres kun, hvis buskene trives mindre godt

Beskæring

Nyplantede frugtbuske skal ikke beskæres før der er gået mindst tre år. Derefter skal de kun beskæres, såfremt de er blevet meget kraftige. Beskæringen består i at fjerne de ældste og tykkeste grene ved basis. Fjern aldrig mere end 1/3 af hele busken. Når de gamle grene fjernes, forynger man busken og dermed dens evne til at danne frugter, der er store og i stort antal. Det er aldrig for sent at begynde beskæringen af frugtbuske i haven, så har du allerede nogle gamle buske, der ikke giver ret mange bær, kan du sagtens starte med at foryngle buskene. Tidspunktet for beskæring er tidligt forår inden buskene får blade.

'Hvid hollandsk'

'Stanza'

'Rondom'

Ribs

'Hvid hollandsk'

Gullighvide bær i hængende klaser fra slutningen af juli måned. Bærrene er meget søde og smager næsten bedst, når de spises direkte fra busken.

'Rondom'

Busken vokser kraftigt og er meget frugtbar med gode, røde bær i meget store klaser. Modner fra slutningen af juli måned

'Stanza'

Fra slutningen af juli måned er 'Stanza' plukkeklar. De store røde bær i lange klaser sidder i stort antal på sorten, som er både sund og robust.

'Hinnomaki gul'

Solbær

'Ben Alder'

Skotsk nyere sort med højt C-vitamin indhold i bærrerne, der modner relativt sent; fra begyndelsen af august måned. En kraftig opret busk med højt udbytte af bær med den karakteristiske solbær lugt og smag.

'Titania'

Kraftig og opret voksende busk med store bær i lange klaser. 'Titania' får syrlige bær, som ikke dufter så kraftigt. En ældre sort, hvor C-vitamin indholdet er relativt lavt. Modner fra midten af juli måned.

Stikkelsbær

'Invicta'

Grønne stikkelsbær, der bliver middelstore og modner i juli måned. Robust og sund sort med hængende vækst. 'Invicta' er god at spise direkte fra busken.

'Rolanda'

Et meget sent modent stikkelsbær med middelstore mørkerøde, duftende bær. Plukkes til direkte spising, men kan også fryses til senere brug.

'Hinnomaki rød', 'Hinnomaki gul'

Relativt små bær, der er glatte, røde eller gule med rigtig god smag. Væksten er opret og bærrerne modner ca. midt i juli måned.

'Ben Alder'

'Titania'

'Invicta'

'Rolanda'

Dejlige bær til mange formål

Frugtbuske i haven behøver ikke fylde ret meget. Planter de i baghaven, opfylder de blot behovet for at skjærme for naboen. Prøv også at dyrke frugtbuske på stamme. De er med garanti i plukkehøjde og fylder ikke ret meget i bedet, når de bruges som overstandere. De opstammede frugtbuske kan også plantes i krukker med lave sommerblomster eller stauder i bunden. Du kan også dyrke frugtbuskene i en karm eller bænk, hvor arealet begrænses af de ydre rammer. Frugtbuskene er med til at give børnenes ophold

i haven en ekstra dimension. Hvor kommer frugterne fra? Hvornår er frugterne modne? Hvilke dyr spiser bærrene? Børnene får mulighed for at hjælpe til, når bærrene skal plukkes, og i modsætning til andre frugter i haven, er der sjældent hvepse i bærrene på frugtbuskene. Når bærrene skal anvendes til madlavningen, er det til stor nydelse for både voksne og børn, at bærrene er fremkommet fra egen have. Det kræver ingen indkøbsseddel, når der skal laves marmelade og gelé – blot en tur i haven med skål og stråhat!

ROSENHAVEN

Roser til rosenhaven, staudehaven, pergolaer, krukker og som bunddække

Roser fylder heldigvis rigtig meget i vores haver. Det er ikke kun i rosenbedet, men der er også mange andre steder i haven, hvor vi kan få plads til roser. Vi elsker romantik, og roser er indbegrebet af romantik med en blomsterform, der rammer lige ind i kærlighedens allerdybeste sted. Når de sarte rosafarvede, de varme mørkerøde og de rene hvide farver kombineres med skønne stauder er vi bare helt solgte! Når slyngroserne pryder væggen, stolpen i pergolaen eller rosenbuen over havebænken, vil vores begejstring ingen ende tage. Når dejligt duftende roser klippes af til buketter til husets rum, har vi nærmest gennemgået en terapeutisk session, hvor hverdagens trummerum og jobbets stress er forsvundet fra vores tilværelse.

Plantevejledning

Plantetidspunkt

Roser fra pletter kan plantes hele året rundt. Roser, der ikke er dyrket i pletter, men er barrodede, skal plantes fra oktober til maj måned.

Plantedybde

Roser er podede på en rod, og har derfor et frostsølsomt podested i overgangen mellem rod og top. Podestedet skal placeres så langt nede i jorden, at der er 5-10 cm op til jordens overflade. Reglen gælder også for roser, som plantes i krukke, med mindre krukkerne opbevares i læ, så udtørrende frostvinde ikke ødelægger podestedet.

Jordbundsforhold

Roser elsker god næringsrig jord. Iblend derfor gerne rosenjord, når du planter roser. De elsker også varm solrig placering et sted i haven, hvor der ikke er alt for meget læ.

Vand og gødning

Grundvanding er vigtig, når du lige har plantet dine roser. Vand med 20 – 30 l/m², så du sikrer, at vandet er trængt helt ned til de nederste rødder. Det er især vigtigt at sørge for at vande roser i krukke og andre plantebeholdere flere gange om ugen i tørre perioder. En af de mest almindelige årsager til mistrivsel af roser i krukke er mangel på vand. Gødning er meget vigtig, for at du kan sikre sunde roser hele sæsonen. Roser elsker kvælstof, men skal også gerne gødes med andre gode "byggesten" fra de færdige gødningsprodukter. Brug helst speciel rosengødning, hvor kvælstofindholdet er ekstra højt. Gød med NPK gødning eller naturgødning første gang omkring 1. april. Gentag gødkningen 2 - 3 gange i løbet af foråret og sommeren. Undgå at gøde senere end 1. august.

Rosa 'Gertrud Jekyll'

Rosa 'Leonardo de Vinci'

Beskæring

Det behøver ikke være en større videnskab at beskære roserne, og man kan godt lade dem passe sig selv. Med tiden vil ubeskårede rosenbuske blive store, grove, svagt blomstrende stride buske med for mange døde grene i. Vil du gerne have det optimale ud af dine rosenbuske, skal du vænne dig til at gå roserne igennem hvert år i starten af april måned. Mange af roserne har kraftige stængler og er meget hårde at klippe i, så sørg for en god, kraftig, nysleben rosensaks inden du går i gang.

Først og fremmest fjernes alle døde og skadede grene, som klippes tilbage til raskt ved. Dernæst følges nedenstående vejledning i forhold til, hvilke typer roser, du har:

	Hård beskæring	Moderat beskæring	Let beskæring	Udtynding af grene
Storblomstrede roser	X	X		
Slots- og buketroser	X	X	X	
Engelske roser	X	X		
Historiske roser		X		X
Buskroser			X	X
Bunddække roser		X	X	
Slyngroser		X	X	X

Hård beskæring

Tilbageskæring af alle skud til 20 – 30 cm over jordens overflade.

Moderat beskæring

Enkelte grene fjernes for at give plads til nye blomsterrige skud. Små og svage skud fjernes ligeledes. Resten af skuddene halveres i længden.

Let beskæring

Døde grene og svage skud fjernes, men der reduceres ikke i længden på grenene.

Udtynding af grene

De mest kraftigt voksende roser bliver meget massive efter få år. Udtynd ved at fjerne ca. 1/3 af rosenbuskens ældste grene ved basis af planten.

'Karen Blixen'

'Tivoli 150'

'Dronning Ingrid'

'Nostalgie'

'Victor Borge'

'Flora Danica'

'Queen Elizabeth'

'Isabella Rossellini'

'Ingrid Bergman'

Storblomstrede roser

Skønne roser til havens bede; som enkeltstående planter eller plantet i små grupper med 3 – 9 planter pr. sort. Kan eventuelt adskilles med små lave hække. De storblomstrede roser er oftest gode at skære buketter af. Afpuds gerne flere gange i løbet af blomstringstiden, det fremmer den efterfølgende blomstring.

'Dronning Ingrid', Poulsen Roser 2001

En af de lavere bedroser, der kun bliver omkring 0,8 m høj. De rødgrønne blade står fint i kontrast til de orangerfarvede ca. 10 cm store fyldte blomsterhoveder. Blomsterne sidder oftest enkelt på hver gren og dufter dejligt.

'Flora Danica', Poulsen roser 1996

En relativt lav bedrose, der kun bliver omkring 0,75 m høj. Blomsterne, der er en mellemting mellem pink og orange, blomstrer hele sommeren med 8 cm store blomster i små buketter med 3 – 9 blomster i hver. Let duft.

'Ingrid Bergman', Poulsen Roser 1984

Den klassiske røde rose, som oftest dannes enkeltvis på grenene. Rosen er ensfarvet rød hele vejen igennem, men knoppen er næsten sort inden den folder sig ud. Planten bliver ca. 0,8 m høj og har skinnende grønne blade. En meget populær rosensort i hele verden. Let duft.

'Isabella Rossellini', Poulsen Roser 2006

Ny mørkerød sort med mørkt skinnende løv. De 10 – 15 cm store mørkerøde fyldte blomster sidder enkeltvis på hver gren og dufter ganske svagt. Planten bliver ca. 1,5 m høj.

'Karen Blixen', Poulsen Roser 1992

En lidt større rose, som bliver 1,5 m høj. De 13 cm store hvide blomster viser deres ypperste i solrigt og tørt vejr, mens de i regnfulde perioder bliver rødplettede. Let duft.

'Nostalgie', Tantau Tyskland 1996

Den 1 m høje rose har de mest fantastiske blomster. Det næsten kirsebærfarvede ydre omkranser den indre cremehvide midte. Duften er sød og kraftig på de kopformede rosenblomster, der langsomt folder sig ud. En af de smukkeste tofarvede roser.

'Queen Elizabeth', Amerika 1954

En højere rose til bedet, som bliver 2 – 2,5 m høj. De 10 cm store blomsterhoveder er dybt rosa med halvfyldte blomster. Yderst ideel til afskæring. Duften er sød og mellemkraftig og blomsterne generes ikke af regnstænk.

'Tivoli 150', Poulsen Roser 1994

En rose, der bliver omkring 0,8 m høj. De citrongule fyldte blomster sidder oftest enkeltvis på de oprette grene. Blomsterne er 12 cm i diameter og dufter svagt. Blomstrer fra juni til sent efterår.

'Victor Borge', Poulsen Roser 1991

Der er mange farver repræsenteret i 'Victor Borge', der bliver 1,25 m høj. Orange, abrikos, fersken, laksefarve, pink og gul. Oftest sidder blomsterne samlet i mindre blomsterklaser fra juni til sent efterår. Let frugtig duft.

Buketroser

Buketroser er dejlige, tæt voksende buske med et stort antal af lidt mindre roser. Man plukker hurtigt en buket, da roserne sidder sammen i enden af skuddene. Buketroser plantes gerne i små grupper eller som kant i havens bede.

'Astrid Lindgren', Poulsen Roser 1989

Høj buketrose, der bliver 1,75 m høj med stærke oprette grene. 'Astrid Lindgren' er en villigt blomstrende buketrose med blom-

'Astrid Lindgren'

'Clair Renaissance'

'Bonica'

'Dronning Margrethe'

'Friesia'

'Nina Weibull'

'Gråsten'

'H. C. Andersen'

'Iceberg' ('Schneewittchen')

'Leonardo de Vinci'

'Rhapsody in Blue'

sterhoveder på 9 cm i diameter med en frisk frugtig duft. God i baggrunden af bedet.

'Bonica', Meilland, Frankrig 1985

En skøn lav buketrose på 1 m. De 6 cm store blomsterhoveder forekommer i store antal på de stærke blomsterstængler. 'Bonica 82' er en af de mest plantede roser i verden som bunddække, rosenpur eller anvendt i krukker og andre plantebeholdere. Duften er svag.

'Clair Renaissance', Poulsen Roser 1995

Opret buketrose, der bliver omkring 1,5 m høj. 'Clair Renaissance' er en forædling, hvor den gammeldags udseende rose er krydset ind i en sund og længeblomstrende moderne. De sart rosafarvede blomster dufter sødt.

'Dronning Margrethe', Poulsen Roser 1991

Dejlig lav kompakt buketrose, der får 3 – 9 blomster i hver klase. Roserne er mellemstore og har en dejlig frugtig middel duft. Planten bliver omkring 0,6 m høj og bred og er særdeles god til kanten eller i krukker.

'Friesia', Kordes, Tyskland 1977

På trods af, at det er mange år siden denne rose blev introduceret, er den stadig blandt de allerbedste gule sorter til bedet. Den bliver omkring 0,8 m høj med grønt sundt løv. Blomsterne sidder sammen med 3 – 7 i hver buket og har den dejligste duft. Blomstrer flittigt hele sommeren til tidlig vinter.

'Gråsten', Poulsen Roser 1996

De næsten rent hvide halvfylde 8 – 10 cm store blomster på 'Gråsten' er smukke med de grønne blade som baggrund. Planten bliver omkring 1 m høj og er god som kant eller i små grupper

i bedet. Der er en svag duft af vildrose i blomsterne, der først blomstrer af sidst på efteråret.

'H. C. Andersen', Poulsen Roser 1987

En dejlig, lidt bred busket rose med smukke rødlige blade i ud-spring. Bliver omkring 1 m høj. De smukke halvfylde blomster sidder samlet i små buketter og er enkeltvis 8 – 10 cm i diameter. Dufter meget svagt af vildrose.

'Iceberg' ('Schneewittchen'), Kordes Tyskland 1958

En af verdens allermest anvendte sorter og, som kan blomstre hele året rundt! Bliver omkring 1,2 m høj og næsten lige så bred. De 7 cm store blomster sidder sammen i antal fra 3 – 15. Blomstringen varer rigtig længe og den fortsætter blomstringen til sent på efteråret. Dejlig let, sød duft.

'Leonardo de Vinci', Meilland, Frankrig 1994

De yndige rosafarvede, 7 cm store blomster sidder tæt i blomsterklaser på op mod 15 i hver. Blomstrer længe og genblomstrer også flittigt. 'Leonardo de Vinci' bliver omkring 1 m høj og bred. Meget lidt duft.

'Nina Weibull', Poulsen Roser 1962

De mørkegrønne blade klæder de mørkerøde, 6 cm store blomster i tætte buketter godt. Den relativt "gamle" rose lever stadig og er meget populær i hele Norden. Den bliver kun omkring 0,75 m høj og er god til kant og bund. Dufter let sødligt.

'Rhapsody in Blue'

En mellemhøj rose, der bliver knapt 1 m høj. De højest usædvanlige blåvioletten rosenblomster sidder i buketter og blomstrer fra juni – september måned. De har en behagelig let duft.

'Schackenborg'

'Egeskov'

'Kronprinsesse Mary'

'Berleburg'

'Fredensborg'

Slotsroser

Slotsroser er en serie af roser fra Poulsen Roser i Danmark. Sorterne er opkaldt efter slotte eller royale personer. De er kendetegnet ved at være relativt lave, rigtblomstrende, gode, stærke roser til havens bede eller terrassens plantebeholdere.

'Berleburg', Poulsen Roser 1996

Lyserød lav buketrose, der bliver omkring 0,8 m høj. Fyldte, 8 – 10 cm store blomster samlet i små buketter. Længeblomstrende og god til forkant og krukke.

'Egeskov', Poulsen Roser 1983

Fantastisk svagt rosa sort til bedet eller krukkerne. Bliver omkring 0,8 m høj og har masser af blomster fra juni til november eller december måned. Blomsterne er 8 – 10 cm store og sidder tæt i klaser – dufter ganske svagt.

'Fredensborg', Poulsen Roser 1995

Den 0,75 m høje rose med tæt vækst kan sagtens bruges som rosenpur. De 6 cm store halvfylde koralrosa blomster dækker nærmest hele planten fra juni til sent efterår. Ganske let duft.

'Kronprinsesse Mary', Poulsen Roser 2004

De hvide – eller næsten hvide blomster er tæt pakkede med blomsterblade i de relativt små blomsterhoveder. De dufter ualmindelig godt og passer flot til de mørkt skinnende grønne blade. Busken bliver omkring 0,7 – 0,8 m høj og næsten lige så bred.

'Schackenborg', Poulsen Roser 1998

Denne lille kompakte, tæt forgrenede rose bliver omkring 0,8 m høj og passer fint til forgrunden af bedet eller til krukke og andre plantebeholdere. De dobbelte lakserosafarvede blomster er ca. 8 – 10 cm i diameter og har ganske svag duft.

'The Fairy'

Bunddække

Vi elsker at spare os selv for lugearbejde i haven. Planter de bunddækkende roser i ukrudtsfri jord, fås et overdådigt, fornøjeligt billede af smukke genblomstrende bunddækkende roser i alle de farver, du kan tænke dig.

'Bassino', Kordes, Tyskland 1988

Solid bunddækkende rose, der bliver omkring 0,7 m høj og 1 m bred. De 4 cm små blomster er samlet i klaser fra 10 – 30 og dækker nemt den sunde, grønne bund på planten. Blomstrer flittigt helt hen på efteråret og har en dejlig let krydret duft. Der dannes hyben.

'Pink Fairy', sport opstået fra 'The Fairy'

En mørkere 'The Fairy', som bliver omkring 0,7 m høj og godt 1 m bred. Udover den mere intense og mørke rosa farve på blomsterne, ligner den i vækstform 'The Fairy'.

'Sommerwind', Kordes, Tyskland 1985

Sorten 'Sommerwind' er opstået på et frø fra 'The Fairy', og bliver ca. 0,8 m høj og godt en meter bred. De rosafarvede blomster er mørkere i udspring, men falmer noget. Duften er let og krydret. Bruges foruden til bunddække også som krukkeplante.

'The Fairy', Bentsen, England 1932

Nok den mest kendte bunddækkerose i hele verden. 'The Fairy' bliver omkring 0,7 m høj og godt 1 m bred. Blomstringen starter lidt sent, men fortsætter ufortrødent hele sommeren og efteråret igennem. De 4 cm små blomster er samlet i klaser med 10 – 40 blomster i hver og dufter meget svagt.

'Tommelise', Kordes, Tyskland 1989

Lav kun 0,5 m høj bunddækkerose, der bliver 1 m bred. De enkelte stærkt pinkfarvede blomsterhoveder er kun 3 cm i diameter, men er i så stort antal, at de næsten dækker planten.

'Bassino'

'Pink Fairy'

'Tommelise'

'Sommerwind'

'Amber Cover'

'Gentle Cover'

'White Cover'

'Easy Cover'

Towne & Country

Poulsen Roser har lavet en serie af lidt lavere og nedliggende 'Cover' roser. De er eminente som bunddækkende roser, men kan også med fordel anvendes i bunden af krukke med overstandere. 'Cover' - roserne er nyere forædlede stærke roser.

'Amber Cover', Poulsen Roser 2001

Mellemhøj busket rose, der bliver omkring 0,75 m høj. De halvfylde gulbronzefarvede roser er 8 – 10 cm store og blomstrer flittigt. God til bunddække, i forkanten af bedet eller til plantebeholdere.

'Easy Cover', Poulsen Roser 1996

Lav tætvoksende rose, der bliver omkring 0,5 m høj. De pink til dybt pinkfarvede roser er halvfylde og små. God til bunden, forkanten eller i krukke.

'Gentle Cover', Poulsen Roser 1996

De sart rosarøde blomster er meget små på 'Gentle Cover'. De blomstrer flittigt fra juni til sent efterår på denne kompakte bunddækkende sort, der kun bliver 0,5 m høj.

'White Cover', Poulsen Roser 1991

Meget populær hvid bunddækkende sort, som også er god i bunden af krukke med overstandere. Bliver omkring 0,75 m høj og omkring 1 m bred. Et stort antal af små hvide blomster dækker planten det meste af sommeren. Svag vildrose duft.

Slyngroser

Slyng- eller klatreroser er der altid plads til i en have. Man kan hurtigt etablere en rosenbue, hvor roserne nemt gror op ad. Plant gerne flere forskellige sorter, som kan vokse ind i hinanden, eller plant flere planter af samme sort for at give et massivt udseende. De fleste slyngroser kræver hjælp til opbinding og skal flere gange i løbet af sommeren bindes op til deres stativ, pæl eller træstamme.

'Chinatown', Poulsen Roser 1963

Dejlig næsten 2 m høj buskrose, der har et sundt og dejligt grønt løv. De gule stærkt duftende roser er 12 cm i diameter og blomstrer jævnt hele sommeren og efteråret igennem.

'New Dawn', Amerika 1930

Sorten har lagt gener til rigtig mange nye slyngroser og er da stadig én af de mest anvendte sorter. Den bliver op til 4 m høj og blomstrer med 7 cm sart rosa, næsten hvide, dejligt duftende roser fra juni og helt hen til sidst på efteråret.

'Penny Lane', Harkness, England 1998

En op til 4 m høj/bred slyngrose med smukke, fyldte, 11 cm store hvide blomster, der dufter let og sødt. Sorten har bløde grene, der gør den nem at binde op til stolper og stativer.

'Santana', Tantau, Tyskland 1985

Trods manglende duft, er 'Santana' en af de bedste røde slyngroser, som vi har. Den bliver omkring 3 m høj og blomstrer ikke kun i toppen, men hele vejen op. Blomsterne, som er ca. 10 cm store, er blodrøde og dejligt oplysende.

'Sympathie', Kordes, Tyskland 1964

En god forgrenet slyngrose, der bliver omkring 3,5 m høj/bred. Rosen, som har dejlige grønne og sunde blade, blomstrer med mørkerøde, flot formede roser i små buketter med 3 – 10 blomster i hver. Duffer svagt sødt.

'Westerland', Kordes, Tyskland 1969

En lav slyngrose, der kun bliver omkring 2 m høj og 1,5 m bred. Får de mest fantastisk duftende, 11 cm store, orange, gule, pink, laksefarvede roser i samlinger af 5 – 10 blomster. Sundt grønt løv.

'Santana'

'Westerland'

'Penny Lane'

'New Dawn'

'Chinatown'

'Sympathie'

'Geoff Hamilton'

'L. D. Braithwaite'

'Gertrude Jekyll'

'Queen of Sweden'

David Austin roser

De engelske roser fra David Austin er stadig meget populære hos de danske haveejere. Deres gammeldags udseende, hvor blomsterne er fladere og meget fyldte har fundet vej til mange rosenelskeres hjerter og bede. Duften er også vigtig, og har hos de danske roser manglet i en årrække. Nu er duften igen i fokus – ikke mindst hos de engelske roser. Det danske, ofte lidt kolde sommervejr, yder ikke altid de engelske sorter fuld retfærdighed, da deres løv ikke er så modstandsdygtigt overfor svampesygdomme. Sørg derfor for at passe dine engelske roser ekstra godt med vand og gødning.

'Geoff Hamilton', Austin, England 1997

1,5 m høj og bred engelsk rose med 7 cm store blomster samlet i klaser. Der er altid blomster at finde på denne sort fra juni til sent efterår. De dufter dejligt - sødt og kraftigt.

'Gertrude Jekyll', Austin, England 1986

Meget stærkt duftende engelsk rose med smukke fyldte rosenhoveder. Busken bliver omkring 1,2 m høj og næsten 1 m bred. De 11 cm store blomster skal klippes rene for at sikre fortsat blomstring.

'Glamis Castle', Austin, England 1992

En lille tæt, kun 0,8 m høj rosensort fra England. Nok den bedste hvide sort, som den engelske forædler har lavet. Stærk duft og 6 cm store blomster fra juni til sent efterår.

'Heritage', Austin, England 1984

En af de allermest populære David Austin roser, som er solgt. Den er meget blomsterrig med kopformede fyldte, stærkt duftende roser. Bliver godt en meter høj og bred.

'L. D. Braithwaite', Austin, England 1988

Den bedste moderne røde rose med gammeldags udseende. Den 1 m høje og brede plante bærer de 8 cm store, duftende blomsterhoveder flot i bedet

'Queen of Sweden', Austin, England

Skøn sart rosa rose til bedet eller i krukker. Bliver omkring 1 m høj og har en flot opret vækstform. Dufter let og blomstrer fra juni og til sidst på efteråret.

'William Shakespeare 2000', Austin, England 1987

Blomsterne sidder oftest enkeltvis hos denne sort. Når planten efter et par år begynder at vise sin pragt, er blomstringen overvældende. De stærkt ceriserøde blomster dufter meget kraftigt og blomstrer hele sommeren.

'Winchester Cathedral', Austin, England 1992

En sort af en anden meget populær engelsk rose 'Mary Rose'. Den er hvid, 7 cm stor med let sød duft. Planten bliver godt 1 m høj og bred.

'Glamis Castle'

'William Shakespeare 2000'

'Heritage'

'Winchester Cathedral'

Historiske/sjældne sorter

Der findes en lang række historiske roser. Mange af dem er kendetegnet ved at have mange torne, kraftige grene eller stor mængde af hyben. Når du vælger historiske roser, skal du sørge for at have plads nok til, at de kan udvikle sig optimalt. Du skal også sikre dig, at du får valgt roser, der blomstrer igen og igen, med mindre du selvfølgelig foretrækker dem, der kun blomstrer én gang i juni måned. De findes nemlig også i rækken af historiske roser og blomstrer, om end mere fantastisk, end nogen andre sorter formår.

'Comte de Chambord', Frankrig 1860

En af de allermest populære roser fra 1800-tallet. Den genblomstrer godt fra juni til oktober måned. De enkelte rosenblomster sidder sammen 3 – 5 i små buketter og er enkeltvis ca. 8 cm i diameter. Bliver en 1,75 m høj busk og betegnes som en buskrose.

'Jacques Cartier', Frankrig 1868

Har du kun plads til én rose, skal det være 'Jacques Cartier'. De helt fantastiske blomster på denne sort er bare så smukke og dejligt duftende. Den bliver, frit plantet, 1,5 m høj, men kan godt holdes "nede", så den kan vokse i en krukke på terrassen.

'Rose de Rescht', Frankrig 1840

En dejlig grøn rosenbusk, der kun bliver omkring 1 m høj. Blomsterne er få, men dejlige med deres helt eminente farve og ikke mindst duft! God i rosenbedet, men også sammen med stauderne.

'Comte de Chambord'

'Jacques Cartier'

'Rose de Rescht'

De stammede roser

Vi har i Danmark stor tradition for små rosentræer eller stammede roser. De storblomstrede roser podes på stammer, der bliver godt 1 m eller højere, mens de småblomstrede sorter oftest er podet på mindre stammer. De stammede roser er gode i rosenbedet, i stauderbedet eller i krukke. De stammede roser fylder ikke meget i bunden, men giver bedet en ekstra dimension, når højden tages "i brug".

Pasningen af de stammede roser er lidt anderledes, end de traditionelle buske. Først og fremmest skal de plantes. Stammen er podet på samme måde, som

almindelige roser, og skal også plantes dybt – podestedet skal 5 cm under jordens overflade. Dernæst skal de stammede roser beskæres. Alle døde eller skadede grene klippes rent og resten af grenene klippes tilbage, så der er ca. 20 cm tilbage og kronen nu fremstår kort og kompakt. Klip ALDRIG under kronens podested, så forsvinder sorten! De stammede roser gødes og vandes, som almindelige roser.

Den sidste store udfordring, når man har stammede roser, er overvintringen. Der findes to metoder.

1. Dæk med grangrene fæstnet med reb rundt om podestedet og kronen
2. Grav rødderne fri i den ene side af planten i en afstand på ca. 30 – 40 cm fra stammen. Grav så mange rødder fri, at stammen kan lægges ned til den side, hvor rødderne endnu er fæstnet i jorden. Grav en rende og "begrav" den stammede rose, så jorden kan beskytte podestedet mod frost. Grav stammen ned skiftevis til den ene og den anden side hvert år

SKÆREHAVEN

Vasevenlige planter

Ligesom der er en stor tilfredsstillelse ved selv at høste egne frugter og grøntsager i haven, er fornøjelsen af at plukke blomster til vaser også stor. Mange nænner måske ikke at plukke blomsterne fra planterne, hvor blomsterne helt sikkert holder længst, men nogle planter har faktisk "godt af" at blive beskåret, for på den måde sætter de flere blomstrende stængler. I stedet for at vente på, at blomsterne visner inden vi klipper dem af, kan man i nogle tilfælde lige så godt få glæde af dem i vaser.

Hvor skal skærehaven være?

Er du typen, der kun har blomster i haven, for at kunne lave buketter, kan du etablere din skærehave som en afgrøde i køkkenhaven. Række op og række ned. Det holder planterne adskilt og er nemt at holde rent for ukrudt. Du kan også vælge at tilplante staudebedet udelukkende med skærehave sorter af stauder. Sammensæt da planterne, så de i en helhed er smukke at se på. Bruger du mange blomster til afskæring, plant da større grupper af samme slags, eller plant mindre grupper, som gentages flere steder i bedet. Elsker du mange forskellige planter, så planter du bare én af hver! Er du typen, der elsker roser og har en rosenhave, så vælg de rosenarter, der er specielt velegnede som afskårne roser.

Sommerblomster i skærehaven

Der findes faktisk rigtig mange sommerblomster, der er dejlige i vaser. Da sommerblomsterne ikke blomstrer år efter år, kræver det lidt ekstra indsats fra vores side. Udvalget er størst, når du gennemgår frøposestativet i dit havecenter, men du kan også købe sommerblomster, der allerede er forkultiverede og klar til udplantning. Sommerblomsterne kan du nemt plante ned i dit flerårige blomsterbed, men du kan også godt plante dem ud i køkkenhaven mellem kartofler og salat. Det lyser dejligt op mellem de lidt "grønne" afgrøder, og du klipper nemt friske blomster med ind, når du alligevel høster grøntsager til den daglige madlavning. Du kan også nemmere overdrive antallet af blomster i køkkenhaven, end du kan gøre, hvis du skal plante mange i blomsterbedet.

DANSK NAVN	LATINSK NAVN	HØJDE	FARVE	BLOMSTRINGSTID
Akeleje	Aquilegia	Mellemhøj	Mange farver	Maj – juli
Asters	Aster	Lav/mellemhøj	Mange farver	Maj – juni og aug – okt.
Bakkestjerne	Erigeron	Mellemhøj	Mange farver	Juni – august
Blåkant	Nepeta	Lav/mellemhøj	Blå	Juni – august
Bronzeblad	Rodgersia	Høj	Rosa, røde	Juni – juli
Brudeslør	Gypsophila	Mellemhøj	Hvid, rosa	Juni – august
Daglilje	Hemerocallis	Mellemhøj	Mange farver	Juni – august
Drejeblostm	Physostegia	Mellemhøj	Hvid, rosa	Juni – august
Duehoved	Chelone	Mellemhøj	Rosa, hvid	August – oktober
Duskkonval	Smilacina	Mellemhøj	Hvid	August – oktober
Engblomme	Trollius	Lav/mellemhøj	Gul	Maj – juni
Funkia	Hosta	Lav/mellemhøj	Hvid, lilla	Maj – september
Gemserod	Doronicum	Mellemhøj	Gul	Juni – august
Guldknop	Ranunculus	Mellemhøj	Gul	April – maj
Gyldenris	Solidago	Høj	Gul	Juni – juli
Haveiris	Iris	Mellemhøj	Mange farver	Juli – september
Haveknopurt	Centaurea dealbata	Mellemhøj	Lilla	Maj – juli
Hestemynte	Monarda	Høj/mellemhøj	Mange farver	Juli – september
Havenellike	Dianthus	Lav	Mange farver	Juni – juli
Hostanemone	Anemone jap.	Høj/mellemhøj	Hvid, rosa	August – oktober
Høstflok	Phlox pan.	Mellemhøj	Mange farver	Juli – september
Inkallilje	Alstromeria	Mellemhøj	Gule, røde	Juni – juli
Jakobsstige	Polemonium	Mellemhøj	Hvid, blå	Juni – august
Japanske lygter	Physalis	Lav/mellemhøj	Orange frugter	Juli – august
Julerose/påskekløkke	Helleborus	Lav	Mange farver	December – marts
Kaukasisk skabiose	Scabiosa	Mellemhøj	Hvid, rosa, blå	Juli – oktober
Kertepileurt	Persicaria amplex.	Høj	Rosa, røde	Juli – september
Kæmpe jernurt	Verbena	Høj	Lilla	Juli – oktober
Kæmpemargerit	Leucanthemum	Høj	Hvide	Juni – august
Kæmpestenbræk	Bergenia	Lav	Hvid, rosa, røde	April – maj
Lammeøre	Stachys	Lav	Rosa	Juni – juli
Langbladet ærenpris	Veronica	Mellemhøj	Rosa, blå	Maj – juni og juli – sept.
Lavendel	Lavandula	Lav	Hvid, rosa, blå	Juli – august
Liljekonval	Convallaria	Lav	Hvide	Maj – juni
Lupin	Lupinus	Høj	Mange farver	Juni – august
Løjtnantshjerte	Dicentra	Mellemhøj	Hvid, røde	Maj – september
Løvefod	Alchemilla	Lav	Gulgrøn	Juni – september
Løvehale	Phlomis	Mellemhøj	Gul	Juli – august
Nellikeros	Geum	Mellemhøj	Gul, orange, røde	Maj – juni
Nøglekløkke	Campanula glomerata	Mellemhøj	Hvid, blå	Juni – august
Nøkketunge	Ligularia	Høj	Gul	August – september
Pragtskær	Liatis	Mellemhøj	Hvid, violette	Juli – oktober
Pæon	Paeonia	Mellemhøj	Mange farver	Maj – juli
Raketbløstm	Kniphofia	Høj	Gul, røde	Juli – september
Ridderspore	Delpninium	Høj	Blå, hvid, violette	Juni – august
Rosenkrave	Tanacetum	Høj	Rosa, røde	Juni – juli
Røllike	Achillea	Mellemhøj	Mange farver	Juni – august
Sankthansurt	Sedum spec.	Mellemhøj	Hvid, rosa, røde	August – oktober
Skærmliilje	Agapanthus	Mellemhøj	Hvid, blå	Juli – september
Skonhedsoje	Careopsis	Mellemhøj	Gul, rød, rosa	Juli – september
Solbrud	Helenium	Høj/mellemhøj	Gul, brun, røde	Juli – september
Solhat	Rudbeckia	Mellemhøj	Gul	Juli – oktober
Solsikke	Helianthus	Høj	Gul	September – oktober
Sporebaldrian	Centranthus ruber	Mellemhøj	Hvid, røde	Juni – oktober
Staudesalvie	Salvia	Lav/mellemhøj	Hvid, rosa, violette, blå	Juni – august
Stjernesker	Astrantia	Lav/mellemhøj	Hvid, rosa, røde	Juni – september
Stokrose	Alcea	Høj	Mange farver	Juli – september
Stormhat	Aconitum	Høj	Blå, hvide	Juli – august
Sølvhindebæger	Limonium	Mellemhøj	Violet	Juli – august
Sølvknop	Ranunculus acon.	Mellemhøj	Hvid	Maj – juni
Sølvlys	Cimicifuga	Høj	Hvide	September – oktober
Tidselkugle	Echinops	Høj	Blå	Juli – august
Tjærenellike	Lychnis vis.	Mellemhøj	Pink	Juni – august
Trekantbløstm	Tradescantia	Lav	Mange farver	Juni – september
Tusindstråle	Buphthalmum	Høj	Gul	Juli – September
Vortemælk	Euphorbia	Lav/mellemhøj	Gule	April – juni

Stauder til skærehaven

De fleste stauder visner ned hvert efterår og har bedst af at stå med de visne toppe vinteren over. Når foråret begynder i marts – april måned, kan du starte med at klippe de visne stamme af. De fleste stauder behøver ikke en masse gødning, men gød gerne ganske lidt henover hele bedet med NPK gødning eller naturgødning. Når stauderne vokser til, kan det blive nødvendigt at binde de højeste stauder op, så de ikke vælter. Du kan anvende stativer, som placeres rundt om stauderne, du kan binde en snor rundt om hele "klumpen", eller du kan stikke grene ned i gruppen af stauder, der bliver høje. Grenene vil så hæmme vinden i at blæse stænglerne omkuld. Udover de få gøremål i staudebedet, skal du blot sørge for, at der ikke vokser ukrudt i planterne. Nogle foretrækker et staudebed, hvor de kan hakke og rive mellem hver plantegruppe, mens andre bedst kan lide et bed, hvor plantemassen er så stor, at jorden ikke er bar nogen steder. Det er helt op til én selv, hvilken løsning, man foretrækker.

Sommerblomster til skærehaven

De fleste sommerblomster kommer fra frø, mens en mindre andel kommer fra stiklinger. Det gælder for alle sommerblomster, at de er lidt sarte, indtil de har fået etableret deres rodsystem ud i den jord, vi planter dem i. Det er især i forhold til udtørring, man skal være meget opmærksom. De fleste sommerblomsters rodsystem er meget fint og kræver derfor en stor mængde tilgængeligt vand for ikke at dø. Sommerblomsterne vokser også ret hurtigt, hvilket både kræver vand og gødning. Vand derfor rigeligt på den jord, du skal plante i, inden du planter. Sørg for, at de planter, som du planter, ikke er for tørre, inden du planter og husk så efterfølgende at vande godt til. Det er helt fint at plante op til en regnfuld periode, så slipper du selv for at bære vand til dit nyplantede sommerblomsterbed.

DANSK NAVN	LATINSK NAVN	HØJDE	FARVE	BLOMSTRINGSTID
Fløjsblomst, opret	Tagetes erecta	Lav	Gul, orange	Juni – oktober
Frokenhat	Zinnia	Mellemhøj	Mange farver	Juli – september
Hjertegræs	Briza	Mellemhøj	Brun	Juli – september
Kornblomst	Centaurea	Mellemhøj	Mange farver	Juli – august
Kæmpe evighedsblomst	Helichrysum brac.	Mellemhøj	Mange farver	Juli – oktober
Lovemund	Antirrhinum	Mellemhøj	Mange farver	Juli – oktober
Mamelukærme	Lavatera	Høj	Hvid, rosa	Juli – september
Margerit	Chrysanthemum	Mellemhøj	Hvid, rosa, gul	Juli – september
Pragtlobelie	Lobelia	Lav	Mange farver	Juli – september
Rævehale	Amaranthus	Mellemhøj/høj	Rød, brun	Juli – oktober
Solhat	Rudbeckia hirta	Mellemhøj	Gul	Juli – september
Sommerasters	Callistephus	Mellemhøje	Mange farver	August – oktober
Stolt kavalier	Cosmos	Mellemhøj	Hvid, rosa	Juli – september
Tobak	Nicotiana	Mellemhøj/høj	Mange farver	Juni – september
Verbena	Verbena	Lav/mellemhøj/høj	Lilla	Juni – oktober
Ærteblomst	Lathyrus odoratus	Høj	Mange farver	Juli – september

Løg og knolde til skærehaven

Mange haver har nogle få løgvækster, som år efter år finder deres vej gennem resten af de planter, de står iblandt. Skal man have noget ud af løg og knolde som skæreplanter, kræver det en større mængde. Påskelliljer er nok en af de planter, som flest har så mange af, at de nænner at skære ind i buketter. Tuliparnerne holder ikke i så mange år, så man skal hvert år forny og tilføre nye tuliparner til at skære ind af. Løg og knolde skal som udgangspunkt altid lægges om efteråret. Det er det tidspunkt på året, hvor løget eller knolden er færdig med at blomstre og indtræder i en form for hvileposition. Derfor sælges de fleste løg og knolde om efteråret, hvor de også helst skal placeres i jorden. Gør man det, kan man allerede det efterfølgende forår høste dejlige buketter. Der findes undtagelser, så spørg i dit havecenter, så du får lagt dine løg og knolde på det mest optimale tidspunkt på året.

DANSK NAVN	LATINSK NAVN	HØJDE	FARVE	BLOMSTRINGSTID
Fransk anemone	Anemone coronaria	Mellemhøj	Mange farver	Juli – september
Georginer	Dahlia	Høje	Mange farver	Juli – oktober
Gladiolus	Gladiolus	Mellemhøje	Mange farver	August – september
Hyacint	Hyacinthus	Lave	Blå, rosa, hvide	Marts – april
Kejserkrone	Fritillaria	Mellemhøje	Orange, gule	April – maj
Liljer	Lilium	Mellemhøje/høje	Mange farver	Juli – august
Montbretia	Crocsmia	Mellemhøj	Gul, orange, rød	Juli – september
Prydløg	Allium	Mellemhøj/høj	Lilla, hvid	Juli – august
Påske- og pinseliljer	Narcissus	Lave	Gul, hvide	Marts – maj
Tulipan	Tulipa	Lave/mellemhøje	Mange farver	April - maj

GEORGINER

Lækker retroplante

Georginer har fået deres come back til haverne. Den ellers lidt besværlige plante er reintroduceret og blevet et hit. En af grundene må være, at vi mere end nogensinde elsker at plukke blomster i haven. Det er georginer nogle af de mest eminente planter til. De producerer masser af blomster fra juli måned og helt hen til efteråret, hvor den første nattefrost får stænglerne til at bryde sammen.

Forskellige typer

Dahlia er det latinske navn for georginer, som består af et meget stort antal sorter. Man har derfor inddelt sorterne i hovedgrupper.

1. De enkeltblomstrende
2. De anemoneblomstrende, hvor der er en indre kort krans i en ellers enkeltblomstrende blomst
3. Halskravegeorginer, som har en enkelt ydre krans med en indre kortere krans – oftest i en anden farve
4. De åkandebloomstrende, som er helt fyldte uden den indre skive. Kronbladene er svagt rullede og ligner åkander
5. De dekorative med helt fyldte blomster
6. Ball-georginer eller kuglegeorginer, som er helt fyldte og næsten kuglerunde 10 – 15 cm store blomster
7. Pompon er også helt fyldte som Ball-georginer, men er mindre i blomsterhovederne (5-6 cm)
8. De kaktusformede, som har helt fyldte blomster med varierende længde kronblade, der er lange og smalle
9. De semikaktusformede, hvor det kun er den ydre halvdel af kronbladene, der er lange, mens den indre form er noget kortere
10. Rodekassen, som indeholder typer, som ikke passer ind i de øvrige ni former. Det kan være orkidégeorginer, pæongeorginer eller stjernegeorginer eller andre.

Sådan dyrker du georginer

Du køber friske knolde i dit havecenter, som fra marts måned kan forkultiveres. Dette gøres ved at lægge dem i flade kasser, der er fyldt halvt op med fugtig spagnum. Kasserne stilles lyst, men ikke varmere end 10 0C. Når knoldene er brudt, og maj måned oprinder, kan du plante dem ud i haven.

Snart vil planterne vokse sig høje, og nogle sorter vil have brug for støtte. Det kan gøres på flere forskellige måder. Bind en snor rundt om den enkelte plante, brug stativer, der holder de enkelte stængler ind mod midten, eller bind dem til et treben stativ.

Høsten starter, afhængigt af vejret og sorterne, fra begyndelsen af juli måned. Klip mange og ofte – det fremmer blomstringen. Undgå at få blade med i vaserne, de rådner meget hurtigt! Når du ikke at høste blomsterne inden de visner, kan det godt svare sig at klippe de visne blomsterhoveder af.

Når frosten har "væltet" stænglerne, skal knoldene graves op og rystes fri for jord. Opbevar knoldene tørt, køligt og mørkt til næste marts, hvor du igen kan få glæde af dem i din have.

Japansk kirsebær

Træer til skærehaven

Man tænker ikke umiddelbart på træer, når der skal plukkes buketter. Der findes dog nogle få træer, som er specielt velegnede til afskæring. Her tænkes der især på grene, som klippes ind til drivning for at få glæde af blomster og spæde grønne blade før træerne springer ud.

DANSK NAVN	LATINSK NAVN	HØJDE	FARVE
Birk	Betula	Meget høj	Grønne blade
Guldregn	Laburnum	Høj	Gul
Hestekastanje	Aesculus hippocastanum	Meget høj	Hvid, røde
Japanske kirsebær	Prunus serrulata	Høj	Hvid, rosa
Magnolia	Magnolia	Høj	Hvide, rosa
Pil	Salix	Meget høj	Hvide gæslinger
Ærtecypris	Chamaecyparis pisifera	Høj	Gule/grønne nåle

Rød hestekastanje

Buske til skærehaven

Ligesom for træernes vedkommende, ønsker vi at kunne skære grene ind af blomstrende buske for at tage forskud på forårets dejlige blomster. Udover blomster, er der også buske, som har dekorative blade; buksbom er et godt eksempel på en stedsegrøn busk, som er god til at runde buketterne af. De fleste blomster på buskene er dannet i forbindelse med sidste års vækst. Klip derfor aldrig dine blomstrende buske tilbage før EFTER, de har blomstret om foråret. Du skal ikke være ked af at tage nogle af buskenes yderste grene ind til vaserne, den form for beskæring fremmer blot buskens evne til at danne endnu flere endeskud.

DANSK NAVN	LATINSK NAVN	HØJDE	FARVE	BLOMSTRINGSTID
Buksbom	Buxus	Lav	Grønne blade	Ingen blomster
Forsythia	Forsythia	Mellemhøj	Gul	April
Havehortensia	Hydrangea mac.	Mellemhøj	Mange farver	Juli – november
Japankvæde	Chaenomeles	Mellemhøj	Mange farver	Maj - juni
Kirsebærkornel	Cornus mas	Høj	Gul	Marts
Mahonia	Mahonia	Mellemhøj	Gule, blå bær	April – maj
Pibeved	Philadelphus	Mellemhøj	Hvid, rosa	Juni – juli
Rosenmandel	Prunus triloba	Mellemhøj	Rosa	April
Skimmia	Skimmia japonica	Lav	Rosa, rød	Maj
Spiræa	Spiraea	Lav/mellemhøj	Hvid, rosa, rød	Juni – august
Syren	Syringa vulgaris	Mellemhøj	Hvid, rosa, lilla	Maj – juni
Troldhassel	Coryllus avel. 'Contorta'	Mellemhøj	Grønne blade	Marts
Troldnød	Hamamelis	Mellemhøj	Gul, orange, rød	Februar - marts

Slyngplanter til skærehaven

Man tænker måske ikke over, at slyngplanterne kan bidrage til noget i vores buketter. Hvorfor egentlig ikke? Mange af vores klematis blomstrer så overdådigt, at de sagtens kan undvære nogle af blomsterne til vores vaser. Også vedbend er meget anvendelig i buketter, der gerne må fylde noget. Slyngplanterne er nemme at passe, når blot de hjælpes lidt på vej det sted, de skal vokse op ad.

DANSK NAVN	LATINSK NAVN	HØJDE	FARVE
Kaprifolie	Lonicera	Mellemhøj	Gul, hvid, rød, orange
Klatrehortensia	Hydrangea anom. ssp. pet.	Mellemhøj	Hvid
Klematis	Clematis	Mellemhøj/høj	Mange farver
Vedbend	Hedera	Mellemhøj	Grønne/gule blade
Vinterjasmin	Jasminum	Mellemhøj	Gul

DANSK NAVN	HØJDE	FARVE
Rosa 'Bonica'	Mellemhøj	Rosa
Rosa 'Chinatown'	Mellemhøj	Gul
Rosa 'Comte de Chambord'	Mellemhøj	Rosa
Rosa 'Dronning Margrethe'	Mellemhøj	Rosa
Rosa 'Egeskov'	Mellemhøj	Rosa
Rosa 'Gertrude Jekyll'	Mellemhøj	Rosa
Rosa 'Gråsten'	Mellemhøj	Hvid
Rosa 'Glamis Castle'	Mellemhøj	Hvid
Rosa 'Golden Celebration'	Mellemhøj	Sart gul
Rosa 'Graham Thomas'	Mellemhøj	Gul
Rosa 'H.C. Andersen'	Mellemhøj	Mørkerød
Rosa 'Heritage'	Mellemhøj	Sart rosa
Rosa 'Ingrid Bergmann'	Mellemhøj	Mørkerød
Rosa 'Jacques Cartier'	Mellemhøj	Rosa
Rosa 'Karen Blixen'	Mellemhøj	Hvid
Rosa 'Leander'	Mellemhøj	Laksrosa
Rosa 'Maidens Blush'	Mellemhøj	Sart rosa
Rosa 'Queen Elizabeth'	Høj	Rosa
Rosa 'Rose de Rescht'	Mellemhøj	Rosarød
Rosa 'Tivoli'	Mellemhøj	Gul

Roser til skærehaven

Roser er nok de mest almindelige blomster i vores haver, når vi taler om skærehaven. Alle roser kan selvfølgelig bruges i buketter og vaser af forskellig størrelse, men listen her indeholder nogle af de

mange sorter, der er særdeles velegnede til afskæring. Læs mere om rosers plantning og pasning i afsnittet om Rosenhaven eller få gode råd i dit havecenter.

A close-up photograph of several ripe, red apples with some yellow-green streaks, piled in a wooden basket. The background shows green foliage and a wooden post, suggesting a garden or orchard setting. The lighting is bright, highlighting the texture of the apples.

DEN SUNDE HAVE

Kernefrugt og stenfrugt

Æbler, pærer, kirsebær og blommer er alle dejlige træer, som giver masser af dejlig, sund og nærende frugt.

Frugt, som plukkes direkte fra træerne og spises med det samme smager bedst. Her kan man hurtigt afgøre, hvornår frugterne er modne og indeholder den sødme, som man allerbedst kan li'. Dernæst kan man vurdere, om der skal høstes i større mængder. Hent kurve, spande, kasser, en frugtplukker på stang og måske en stige. At sidde i kronen på et blommetræ for at fange de allermest modne blommer er en dejlig fornemmelse. Ligesom det er en dejlig oplevelse at bage eller sylte egne frugter, fra træer, man selv har plantet, vandet, beskåret og høstet. I Danmark har vi stor tradition for frugttræer, og de frugttræer, som du køber i dit havecenter er dyrket i Danmark. Vi har mange sorter, du kan vælge imellem, så lad dig blot inspirere på de følgende sider, hvor du kan se og læse om nogle af de mange sorter.

Plantevejledning

Plantetidspunkt

Frugtræer vokser til på en mark, men pottes det sidste år, inden salg, i store potter. Du kan derfor plante frugtræer lige, når du har lyst. Planter du frugtræer i græsplænen, sørg da for at mindst 1 m i diameter er fri for græs omkring hvert træ.

Plantedybde

Plant dine frugtræer i den samme højde, som de er dyrket i fra planteskolen.

Jordbundsforhold

Æble, pærer, blommer og kirsebærtræer vokser i almindelig lerblandet havejord. Er din jord sur, skal du iblande både kalk og ler, inden du planter. Du kan få målt din jords surhedsgrad i de fleste danske havecentre. Frugtræer kræver vand, så din jord må ikke være for sandblandet.

Vand og gødning

Når du planter dine frugtræer, skal du sørge for at vande med ca. 20-30 l vand pr. m². Planter du i en periode, hvor der ikke falder regn, skal du mindst én gang om ugen vande dine nyplantede træer, indtil de selv har udviklet deres rodsystem. Det tager ca. to til tre vækstsæsoner for frugtræer at opbygge en fuldt funktionsdygtig rod. En vækstsæson går fra 1. april – 1. oktober.

Frugtræer skal kun gødes de første år efter plantningen. Som ældre træer finder de sagtens de næringsstoffer i jorden, som de skal bruge. Dyrker du frugtræer i baljer eller større beholdere, er det dog nødvendigt at tilføre gødning nogle gange i løbet af vækstsæsonen.

Junifald

Når de mange blomster på æbler og pærer er bestøvet, sidder de små frugter og konkurrerer om pladsen. Det enkelte frugttræ sørger selv for at udtynde i en del af frugten, så mængden

passer bedre til træets ydeevne. Ønsker du større og pænere frugter, skal du i juni måned regulere mængden af frugt på de enkelte grene. Tynd alle de frugter, som sidder mere end fem cm fra hinanden. Tag de mindste væk – og fjern også de frugter, som du allerede nu kan se, ikke udvikler sig optimalt. Det virker umiddelbart lidt barskt, men prøv det evt. på en del af grenene, så vil du kunne se betydningen af at udtynde frugter.

Beskæring

Æbler og pærer beskæres om vinteren eller tidligt forår. Blommer og kirsebær beskæres august - september.

Beskæringen behøver ikke være kompliceret og behøver strengt taget ikke finde sted; men er der grene, som generer dig, så fjern dem. Når du skærer eller klipper grene af, sørg da for at den flade eller det ar, der er tilbage, er så lille som muligt. Klip også altid grene af ved basis af deres hovedgrene, og undgå at klippe alle spidserne af – det giver nemlig en stor mængde smågrene, hvorpå der ikke kommer frugter, men skal klippes væk hvert år. Som hovedregel gælder, at små træer beskæres nænsomt eller slet ikke, mens gamle rigtbærende frugtræer godt kan have gavn af at blive beskåret.

Æbler, *Malus domestica*

De forskellige æblesorter podes på en grundstamme. Det vil sige, at roden er den samme, men sorten, som podes på roden, er navngivet som den enkelte sort. Man har forædlet sig frem til forskellige grundstammer for at sikre eller forhindre en kraftig tilvækst af træet. Du kan derfor købe en æblesort, som vokser meget moderat og får en lavere højde, end den samme sort podes på en anden grundstamme. Ønsker du dig et æbletræ, som man kan klatre i med sorten 'Aroma', kan du få samme sort til at vokse i en balje på terrassen. Æbler er generelt sunde, men kan i fugtige perioder få svampen skurv. Det er ikke farligt at spise æbler med pletter på, og generer pletterne, kan man jo bare bruge frugten til kager!

Æble 'Aroma'

Spiseæble, der modner omkring slutningen af september eller starten af oktober måned. Kan gemmes indtil jul. Et gult æble med rød dækfarve. Saftigt med god smag og kraftig aroma.

Æble 'Belle de Boskoop'

Et velkendt madæble, som plukkes midt i oktober måned og kan gemmes til februar. Et uregelmæssig formet mat gulgrønt æble med mørkerød kind. Syrlig-sød kraftig smag.

'Cox Orange'

'Discovery'

'Elstar'

'Filippa'

'Guldborg'

Æble 'Cox Orange'

Både spise- og madæble, som modner fra midten af september måned og kan lagres hele vinteren. Gyldent med let rød dækfarve. Saftigt æble med god krydret smag. Kan være svært at holde fri for skurv. Sorten 'Holsteiner Cox' minder meget om sorten og får større og pænerere frugter.

Æble 'Discovery'

Et af de første modne spiseæbler. Kan nydes fra slutningen af august måned og tåler lagring til oktober. Lysende rødt, fast frugtkød og dejlig sød smag.

Æble 'Elstar'

Dejligt spiseæble, som også er godt til madlavningen. Et gult æble med marmoreret rød dækfarve, som modner sidst i september og kan lagres til januar. Meget dejlig smag. Husk at udtynde denne sort, som sætter mange frugter.

Æble 'Filippa'

Nogle anvender kun 'Filippa' æbler, når der skal laves æblegrød. Et uregelmæssigt gulgrønt æble, som plukkes i september – oktober måned. Kan lagres til februar.

Æble 'Guldborg'

Et kegleformet træ med gule æbler, der har røde striber. Saftigt og sødt æble med kraftig duft. Modner fra august til september og kan ikke lagres.

Æble 'Gul Gråsten'

Et lidt stort træ, som giver de dejligste velsmagende æbler fra september måned. Kan lagres indtil jul. Kendes stadig under navnet 'Gravesten'.

Æble 'Ildrød Pigeon'

Lille nærmest ægformet æble, der modner fra midten af september måned. Æblet er helt rødt, fast frugtkød med nærmest pikant smag. Kan lagres til januar måned.

Æble 'Ingrid Marie'

Rødmarmoreret æble, der hos sorten 'Rød Ingrid Marie' får næsten sorte frugter. Frisk og aromatisk smag. Modner fra begyndelsen af oktober måned.

Æble 'Prima'

En nyere sort, som ikke er så modtagelig mod skurv. Et spiseæble, som modner i oktober måned. Kan gemmes indtil jul. De rødorange frugter er saftige og har en god duft.

Æble 'Redfree'

En næsten skurvresistent sort, som modner i september måned. Æblet, som er mellemstort, er skinnende rødt og har en mild syltigsød smag.

'Gul Gråsten'

'Ildrød Pigeon'

'Ingrid Marie'

'Prima'

'Redfree'

Æble 'Rød Ananas'

Sommeræble, som modner fra august måned. Små runde, velformede æbler, der er gule med mere eller mindre mængde rød dæklarve. Kan ikke lagres ret længe.

Æble 'Rød Aroma'

En rød klon af 'Aroma', som får helt røde frugter.

Æble 'Topaz'

Både spise- og gemmeæble. Modner fra midten af oktober måned. Et gultrødt æble med syrlig-sød smag.

Familietræer

Man kalder et frugtræ, som har flere sorter podet på samme grundstamme, for et familietræ. Der er oftest podet tre forskellige sorter på. Man kan endda få familietræer med æbler og pærer.

Pærer

Et fuldt udvokset pæretre, der står på en dejlig solplet, er hvert år leveringsdygtig i adskillige kilo skønne pærer. Et pæretre som espalier på en væg har de skønneste, flotte pærer lige til frugtskålen. Pærer er en skøn frugt med en sødme og saft, der er de færreste frugter forundt. Desværre er der ikke så mange haveejere, der har succes med deres pæretreer, hvilket er en skam. Den største årsag er mangel på tålmodighed! Det tager lidt flere år at få fuldt udbytte af et pæretre, end det tager for et æbletræ. Den næststørste årsag er svampen pæregitterrust. Nogle egne af Danmark er så stærkt plaget af svampen, at mange vælger at skaffe sig af med deres pæretreer. Svampen gør sjældent direkte skade på frugterne, men den hæmmer tilvæksten og forårsager dermed mindre høst. Giv ikke op på forhånd men plant et pæretre i din have på et solrigt sted i god næringsrig jord.

Pære 'Clara Frijs'

Den mest anvendte pæresort, som dyrkes af de professionelle danske frugtavlere. Et træ til haven, som ofte giver for lidt frugt. Frugten er dejligt saftig, middelstor med skøn smag. Modner fra september måned og kan kun lagres kort tid.

Pære 'Conference'

En svagt voksende sort med flaskeformede frugter, der modner sidst i september måned og kan lagres til december. En dejlig, velsmagende, sød og saftig sort.

Pære 'Coloree'

Som erstatning for den tidligt modne 'Clara Frijs', kan denne sort anbefales. Frugten er middelstor og gulgrøn. Smager dejlig sødt og er meget saftig. Kan ikke lagres. Pærer kræver fremmedbestøvning. Plant derfor altid to sorter i din have.

'Anita'

'Jubileum'

Blommer, Prunus domestica

Ligesom kirsebær, er blommer en stenfrugt. Også en ganske ukompliceret én af slagsen. Den største udfordring med blommer er at komme mængden af frugter til livs. Nedfaldne blommer lokker nemlig især hvepse til, hvilket ikke er særlig hensigtsmæssigt. Pluk derfor gerne dine blommer ned, inden de når selv at slippe taget i træet – så får du glæde af en langt større mængde dejlige, velsmagende frugter. Nogle blommersorter kræver bestøvning af en anden sort. Plant derfor gerne to forskellige træer, eller snak med naboen, så I hver især har to forskellige sorter. Den ekstra mængde blommer det giver – kan sagtens udveksles over hækken!

Blomme 'Anita'

Svensk sort, der modner i slutningen af august måned. Træet er oftest fyldt med masser af store, violette rundovale blommer med gult frugtkød og let syrlig smag. Kræver fremmedbestøver.

Blomme 'Italiensk Sveske'

Udover en dejlig smag er sveskeblommer gode til madlavning. De er kødfulde og nemme at fjerne stenen fra. Middelstore ovale, blå frugter, som modner fra slutningen af september til midten af oktober måned. Sorten stammer fra Italien før 1823. Kræver fremmedbestøver.

Blomme 'Jubileum'

En svensk sort fra 1988, som giver store, ovale frugter med rødviolet frugtkød og en tyk hud. Smagen er syrlig sød. Giver flest frugter ved fremmedbestøvning. Modner midt i september måned. Er selvbestøvende.

Blomme 'Opal'

En rigtig god havesort, der er selvbestøvende. Sorten er svensk og fra 1946. De middelstore, runde blommer er rød-blå med gult frugtkød. Modner fra slutningen af august måned. Er selvbestøvende.

Blomme 'Reine Claude'

De meget store, saftige gulgrønne frugter smager himmelsk fra begyndelsen af september måned, men der kan være lidt langt imellem dem. Det tager nogle år, før denne selvbestøvende sort begynder at få frugter. Stammer oprindeligt fra Frankrig omkring 1860. Er selvbestøvende..

Blomme 'Victoria'

Selvbestøvende sort med traditioner. 'Victoria' bærer tidligt og giver mange bær. De store ovale frugter er rødorange og har en sødlig-syrlig smag. En sort fra England omkring 1840. Er selvbestøvende

'Opal'

'Victoria'

'Italiensk sveske'

'Reine Claude'

Kirsebær, Prunus avium

Et kirsebærtræ fylder jo meget i en mindre have, men er du vild med stenfrugten kirsebær, bør du unde dig selv at bruge pladsen på det. Køb evt. et kirsebær på en meget svag grundstamme, så bliver det ikke så stort. Kirsebær er nemme frugttræer i haven og passer helt sig selv. De blomstrer som nogle af de første træer i haven i april – maj måned. Blomsterne skal bestøves for at danne frugter, så det gælder om at få så mange bier og insekter som muligt rundt i blomsterne. Afhængigt af sorten modner kirsebærrene fra slutningen af juni – august måned.

Kirsebær 'Lapins'

Rigt bærende mørkerød sort, der modner fra begyndelsen af august måned. Er selvbestøvende og samtidig god som bestøverpartner til andre sorter. Middel vækst.

Kirsebær 'Merton Glory'

Rødgul sort, der modner sidst i juli måned. Kræver anden sort til bestøvning. Kraftig vækst.

Kirsebær 'Stella'

Mørkerødt stort bær, som desværre ofte revner i regnvejr. Modner fra midten af juli måned. Middel vækst. Er selvbestøvende.

Kirsebær 'Sunburst'

Rødt, meget stort bær, der modner fra slutningen af juli og ind i august måned. Selvbestøvende sort, der vokser relativt kraftigt.

For at sikre god bestøvning, skal man helst plante mindst to planter. Bedste bestøvning opnås, når der plantes to forskellige sorter

Blåbær til haven kaldes også "amerikanske blåbær" og er, i modsætning til de vildt voksende blåbær, højere og får større bær

Blåbærbuske er surbundsplanter og skal dyrkes i ren spagnum.

*Blåbærsmoothie
½ banan
1 dl blåbær
1 dl vaniljeyogurt
1 dl druejuice eller
ananasjuice*

Blåbær

Tidens mest populære bær i haven er blåbær. Det skyldes ikke mindst, at du kan få nogle nye sorter med meget store frugter, der smager dejligt. Det skyldes også, at blåbær er meget sunde bær, som alle bare elsker. Mange spiser dem utilberedt som frugtsnack eller på morgenmaden. Nogle laver tærter med friske bær på, mens andre igen har opdaget bærrets gode evner som partner i smoothies. Plant flere planter af samme sort, eller variér de mange sorter, der findes af disse fantastiske bær. Nyd også de fantastiske efterårsfarver, som mange af sorterne får, lige inden de smider deres blade.

Blåbær 'Blue Crop'

1 – 1,5 m høj bred og kraftigt voksende busk, der giver store bær fra august – september måned.

Blåbær 'Duke'

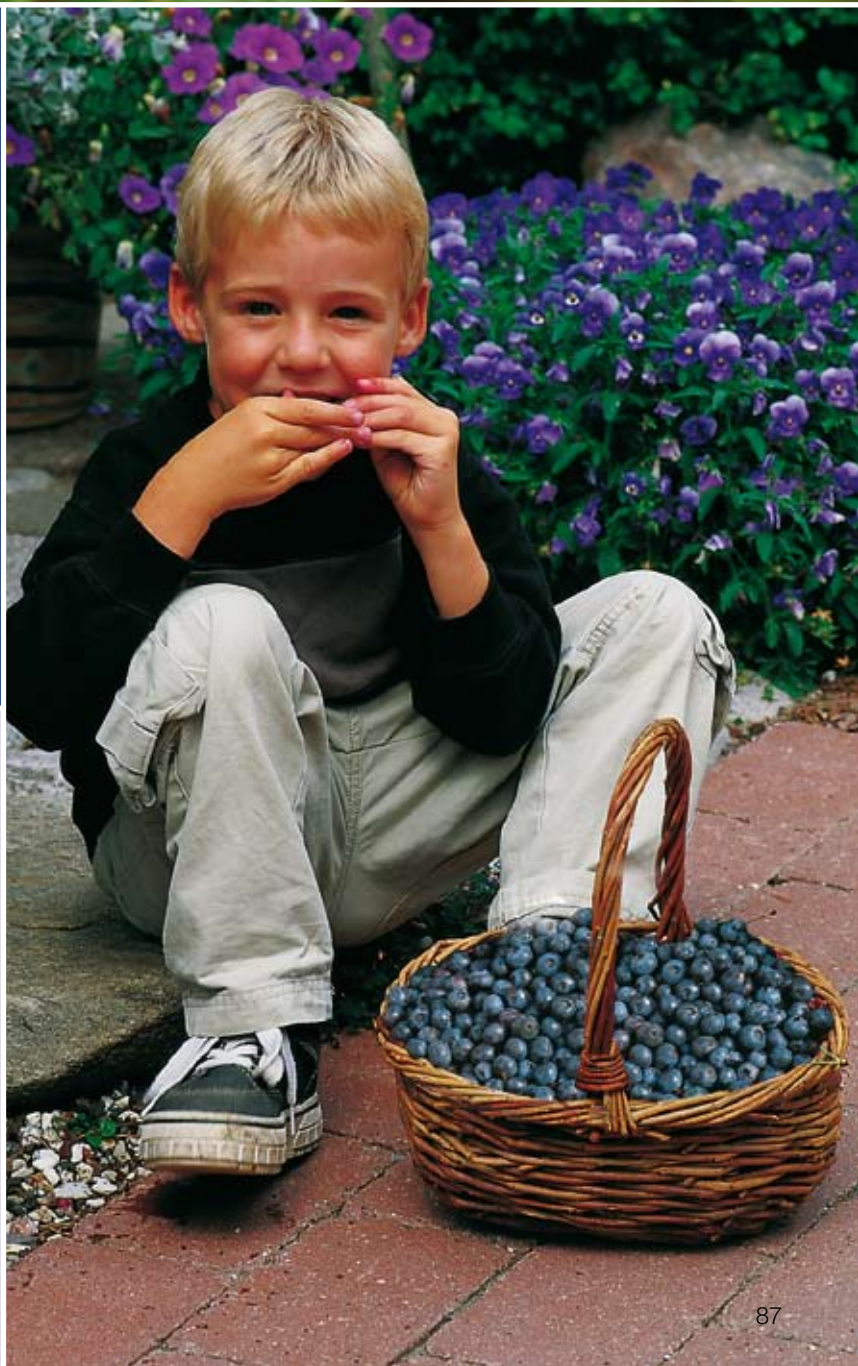
Opretvoksende 1 – 2 m høj busk, der får store bær allerede fra juli – august måned.

Blåbær 'Patriot'

En 1 – 1,5 m høj busk med udbredt vækst. Får dejlige store bær allerede fra juli – august måned.

Blåbær 'Sunshine Blue'

Helt lav og kompakt, stedsegrøn sort, der får store bær fra juli - august måned.

'Vinrabarber'

'Elmsblitz'

Rabarber

Den første frugt vi høster i haven er rabarber. Det er egentlig en grøntsag, men rabarber anvendes ofte som frugt. Rabarberknolden fryser hvert år ned og står nøgen tilbage. De første spæde forårstegn i marts måned vækker knolden, som begynder at sætte blade på stængler op over knolden. Høst gerne de første spæde bladstængler, kog dem til kompot og nyd dem til et aftensmåltid. I april måned er det tid til de første rabarbertærter og kager. Vær ikke ked af at høste af dine knolde, når blot du efterlader ca. 10 – 15

bladstængler tilbage omkring 1. juni. Herefter skal knoldene samle næring til næste års høst, hvilket den bør have masser af ro til.

Rabarber 'Elmsblitz'

Sort med et lavt indhold af oxalsyre og en dejlig rød farve – også efter kogning. Middel vækst.

Rabarber 'Vinrabarber'

Også en sort, som har et lavt indhold af oxalsyre. De fine stængler produceres i stor mængde hos denne sort, der har en middel vækst.

Hindbær

Manges favoritbær er hindbær. Smagen af friske bær, men også smagen af syltede hindbær er utrolig dejlig. En balance mellem sødt og syrligt, der passer godt til is, kager og marmelade. Hindbær kan man næsten ikke få for mange af i sin have. Det er rimelig simpelt at dyrke hindbær. Plant dem i rækker med 40 cm mellem hver plante og 1,5 m mellem hver række. Afræs dit hindbærbed med græs, så breder planterne sig ikke til områder, hvor de ikke skal være. Du kan også dyrke hindbær i karme eller højbede. Træk en snor i ca. en meters højde rundt om dine planter, så de bærbærende grene ikke brækker af den tunge vægt. Pluk bærrerne over 2 – 3 uger og spis, sylt og frys de mange dejlige bær. Om efteråret klippes de grene af, som har bår-

ret frugt – resten skal stå til næste år. Dette gælder for sorter af hindbær, som er modne i juli måned. Hindbær, som modner fra august – september måned skal klippes helt tilbage hvert forår, da de danner bær på indeværende års skud.

Hindbær 'Algonquin' og Hindbær 'Glen Ampel'

Sommerbærende sorter, der får kraftige lange skud. Meget vel-smagende bær, der er gode at fryse.

Hindbær 'Autumn Bliss'

Efterårsbærende sorter, der modner fra midten af august måned og hele efteråret frem til frosten sætter ind. Store, mid-delfaste bær med mild smag. Sorten 'Fallgold' er ligeledes efterårsbærende og får gule bær.

'Autumn Bliss'

'Algonquin'

Brombær

De vilde brombær har de fleste af os stiftet bekendtskab med på godt og ondt. Du behøver ikke plukke den årlige portion af brombær i skov og krat – du kan sagtens dyrke dine egne buske. Brombær blomstrer på sidste års skud, og må derfor ikke klippes tilbage. Kun de skud, som én gang har båret frugt, kan med fordel klippes ned hvert efterår. Brombær er en slyngplante, og elsker sol. Plant derfor dine brombær op ad et hegn, stolpe eller stativ.

Brombær 'Loch Ness'

Tornløs sort, der modner fra begyndelsen af august til frosten tager over. Middelkraftig vækst og en stor mængde bær, der er søde, store, glinsende og faste

Brombær 'Navaho'

En opretvoksende busket brombær, der ikke kræver opbinding. Klip de bærbærende skud tilbage til 20 cm over jordens overflade på denne sort. Store, glinsende bær fra midten af august måned til frost.

Brombær 'Thornfree'

Fra begyndelsen af september måned kan du høste dejlige, lidt syrlige bær fra denne sort. Som navnet siger, er der ingen torne på denne sort, som er lidt frostfølsom.

Brombær 'Thornless Evergreen'

En stedsegrøn variation af 'Thornless', som udover at give dejlige bær, også er en prydblade på hegn eller pergolaen hele vinteren.

Hyld, Sambucus

Der bør være plads til en hylde i hjørnet af enhver have. Den dejlige duft af hyldeblomster i juni måned efterfulgt af næringsrige bær i august – september måned kan hurtigt mangle. Synes du ikke den hvidblomstrende hylde er særlig køn, så erstat den med sorter, der har purpurfarvede blade og rosafarvede blomster – de kan sagtens rykke helt ind i havens bede. Brug dem på samme måde til saft af både blomster og bær – de rosafarvede skærme giver pink saft!

Almindelig hylde, *Sambucus nigra* 'Sampo', 'Samyl'

En 2 – 4 m høj og bred busk eller flerstammet træ. Kan sagtens beskæres og holdes nede i en mindre størrelse. Vokser i al slags jord i sol eller halvskygge.

Rødbladet hylde, *Sambucus* 'Black Beauty', 'Black Lace'

De mere eller mindre fligetbladede sorter af den purpurfarvede hylde er meget dekorativ imellem andre prydbuske og små træer. Vokser i al slags jord i sol eller halvskygge og tåler fint beskæring, selvom den ikke vokser helt så kraftigt, som den almindelige hylde.

'Lambert Filbert'

'Rød Zellernød'

Hasselnødder

Det er meget nemt at dyrke hasselnødder i egen have. Da blomsterne kræver lys for at dannes, skal man efter nogle år tynde godt ud i de mange grene, som bryder fra basis. Skær lige efter høst de kraftigste og højeste grene væk helt nede ved jordens overflade. Da haslerne kræver fremmedbestøver, er det vigtigt at plante mere end én sort. Har du kun plads til én busk, så plant blot to forskellige sorter i samme plantehul.

'Halleske kæmpe'

Kraftigvoksende opret busk, der i slutningen af september bærer modne, kegleformede, let dunede, store nødder. Planteres i almindelig jord i sol eller halvskygge. Kræver anden bestøversort.

'Lambert Filbert'

Middelkraftigvoksende opret busk, der er meget rigt bærende. De store, aflange lidt flade nødder er dækket af hasen, som er længere end nødden. Bruges i mange sammenhæng som dekoration. Vokser i almindelig jord i sol eller halvskygge. Kræver anden bestøversort.

'Rød Zellernød'

Kraftigvoksende nøddebusk med purpurfarvet løv, der om efteråret bliver orangefarvet. Raklerne, som ses om foråret, er pinkfarvede, ligesom hasen også er rosafarvet. Nødden er stor og aflang med god smag. Trives bedst i halvskygge. Kræver anden bestøversort.

'Halleske kæmpe'

Valnød

Der er ikke plads til et fuldt udvokset valnøddetræ i almindelige byhaver; men er du god med en beskæresaks, kan du sagtens holde dit valnøddetræ nede i en højde og bredde på 3 – 4 m. Frøsaede sorter tager op mod 20 år, inden de begynder at sætte frugt. For at sikre høst efter 3 – 5 år skal du anskaffe dig en podet sort. Valnød er på sin nordlige grænse her i Danmark og skal derfor stå lunt og solrigt for at give fuldt udbytte.

'Broadview'/'Bucaneer'

En hollandsk kraftigvoksende sort med store nødder i stort antal.

'Grøndal'

En dansk sort, som stammer fra et træ på Valnøddevej i København. Her blev træet, efter sigende, plantet i 1923 og fældet i år 2000. Nødderne er store og runde med en stor kerne af god kvalitet. Et frugtbart træ.

Hjertenød, *Juglans ailanthifolia cordiformis*

En art valnød, som danner hjerteformede nødder, der godt kan være lidt vanskelige at åbne, men derfor er meget robuste, når de skal gemmes. Træets grønne blade er mere sammensatte end bladene på en almindelig valnød, og nødderne sidder på hjertevalnøddetræet i tætte klaser. En specialitet, som har samme gode egenskaber, som de valnødder vi i forvejen kender.

'Hjertenød'

'Grøndal'

'Broadview'

HORTENSIA

En af havens mest populære planter

Der er ikke noget at sige til, at hortensia er blevet en af de mest anvendte prydbuske i haven. Det er buske, der blomstrer fra juli måned og helt indtil frosten sætter ind; det er buske, der stort set passer sig selv, og så kan hortensia bruges mange steder i haven. Planten er så populær, at den også kan købes som potteplante og nydes "uden for sæsonen". Det latinske navn for slægten er Hydrangea afledt af det græske ord hydor, som betyder vand og angeion, som betyder kar. Husk dette, når dine krukker med hortensia gentagne gange råber på vand!

Plantevejledning

Plantetidspunkt

Hortensia, som du køber i dit havecenters udendørsafdeling er vokset til på friland og kan plantes året rundt. Hortensia, som kommer fra et drivhusgartneri, kan ikke plantes ud i haven, før risikoen for forårsfrost er væk.

Plantedybde

Plant dine hortensia i den samme højde, som de er dyrket i fra planteskolen.

Jordbundsforhold

Hortensia skal plantes i en dybmuld, luftig spagnumblandet jord. Det er især de blå blomstrende sorter af almindelige hortensia, som er afhængige af, at jorden er

let sur. Det gør nemlig evnen til at optage aluminium større. Udvand opløst pulver, der farver hortensia blå hvert forår og efterår.

Vand og gødning

Hortensia skal vandes meget hele vækstsæsonen. Når du planter hortensia, skal du derfor sørge for, at potteklumpen er godt gennemvandet. Sørg også for at jorden, du planter i, er godt vandet igennem. Efter plantningen skal du så igen vande godt efter, så jorden lægger sig godt om potteklumpen. Hortensia plantet i krukke kræver løbende meget vand. Vælg derfor altid en krukke med stort rumindhold, når du planter hortensia – det giver ekstra buffer.

Beskæring

Det er ikke ligegyldigt, hvordan og hvornår du beskærer dine hortensia. Almindelig hortensia danner blomster i sidste års endeskud, som derfor ikke må klippes af. Udyndt gerne busken ved at klippe enkelte grene af ved basis af grenen, men reducéer ikke hele buskens højde, så mister du blomstringen. Nogle typer af hortensia danner blomster på indeværende års vækst, og kan med fordel beskæres hver vinter eller tidligt forår. Se under de enkelte beskrivelser, hvilken beskæringsform, der gælder. Læs og se mere om, hvordan du passer dine hortensia på www.haveinspiration.dk

'Annabelle'

'Endless Summer'

'Bouquet Rose'

Træagtig hortensia, *Hydrangea arborescens* 'Annabelle'

En tæt opret busk, som bliver 1,5 – 2 m høj og bred. Sorten 'Annabelle' får op til 30 cm store blomsterstande i juli – august måned. Plant den gerne som blomstrende hæk eller sammen i små grupper.

Beskæring: må kun udyndes

Alm. hortensia, *Hydrangea macrophylla* 'Blaumeise'

Bred, rund busk på ca. 1 – 1,5 m højde og bredde. Sortens blå blomster er afhængige af at få tilført aluminium. Tilføres pulveret ikke, vil den skifte til rosa farve. Brug den i bedet med prydbuske eller plant den i krukke.

Beskæring: må kun udyndes

Alm. hortensia, *Hydrangea macrophylla* 'Bouquet Rose'

En af de bedste rosafarvede sorter, der findes. Den bliver 1 – 1,5 m høj og bred og har en kompakt, rund vækst. Brug den i bedet med prydbuske eller plant den i krukke.

Beskæring: må kun udyndes

Alm. hortensia, *Hydrangea* 'Endless Summer'®

Ny type af almindelig hortensia, som blomstrer på indeværende års skud. Bliver omkring 1 m høj og bred og blomstrer fra juli – september måned med blå blomster, der skifter til rosa, såfremt der ikke tilføres blåfarvningspulver. God til bedet i små grupper eller som krukkeplante.

Beskæring: må gerne beskæres hver vinter eller tidligt forår

'Blaumeise'

'Macrophylla'

'The Bride'

Hydrangea Endless Summer 'The Bride'®

En hvid type af den meget populære Endless Summer. Bliver omkring 1 m høj og bred. Blomstrer fra juli – september måned med meget store blomster. Plantes evt. sammen med den blå Endless Summer®.

Beskæring: må gerne beskæres hver vinter eller tidlig forår

Alm. hortensia, Hydrangea macrophylla 'Alma'®

Ny dansk udvalgt sort, som er meget hårdfør og blomsterrig. 'Alma' er en kompakt og tætvoksende sort, der bliver ca. 1 m høj og bred. Blomstrer med hvide blomster fra juli – oktober måned. Plantes i små grupper i bedet eller i krukke på terrassen eller foran hoveddøren.

Beskæring: må kun udtyndes

Alm. hortensia, Hydrangea macrophylla 'Bella'®

Ny dansk udvalgt sort, som er meget hårdfør og blomsterrig. 'Bella' får røde blomster på endeskuddene af den tætvoksende busk, der bliver omkring 1 m høj og bred. Bruges i bedet eller i krukke.

Beskæring: må kun udtyndes

Alm. hortensia, Hydrangea macrophylla 'Clara'®

Ny dansk udvalgt sort, der er meget hårdfør og blomsterrig. 'Clara' får blå blomster fra juli – oktober måned og er afhængig af at få tilført aluminiumspulver hvert efterår og forår. Bliver omkring 1 m høj og bred. Bruges i bedet med prydbuske eller i krukke.

Beskæring: må kun udtyndes

Alm. hortensia, Hydrangea macrophylla 'Dorthea'®

Ny dansk udvalgt sort, der er meget hårdfør og blomsterrig. 'Dorthea' får rosafarvede blomster fra juli – oktober måned. En dejlig busk, der bliver omkring 1 m høj og bred. Plant den i bedet eller anvend den i krukke.

Beskæring: må kun udtyndes

Hydrangea aspera 'Macrophylla'

En lidt større hortensia, som nærmest bliver godt 2 m høj. En åben busk med kraftige skud, hvorpå der sidder flade kugleformede blomsterstande. Blomsterne kan være blå, violette eller let rødlige og består af en midte omkranset af randblomster. Plant den bagest i bedet og nyd de fantastiske blomsterstande og de hårede blade.

Beskæring: må kun udtyndes

'Bella'

'Clara'

'Alma'

'Dorthea'

'Kuyshu'

'Hydrangea quercifolia'

Havehortensia,

Hydrangea paniculata 'Grandiflora'

Skøn hortensia med syrenlignende aflange blomsterstande. Busken bliver omkring 2 – 3 m høj og bred, men kan holdes lavere ved beskæring. Sorten 'Grandiflora' har store enkeltblomster i de mange blomsterstande, som ses fra juli – september måned.

Beskæring: kan beskæres hver vinter eller tidlig forår

Havehortensia,

Hydrangea paniculata 'Kuyshu'

Denne sort af havehortensia har en lidt mere åben vaseformet vækst og bliver omkring 2 m høj og bred. Blomsterne, der dufter, tiltrækker også mange insekter. Blomstrer fra juli – september måned med cremehvide blomster, der bliver ca. 30 cm lange.

Beskæring: kan beskæres hver vinter eller tidlig forår

Havehortensia,

Hydrangea paniculata 'Limelight'

'Limelight' har brede, lidt buttede blomsterstande i en flot limegrøn farve, der skifter til rosa senere på efteråret. Busken er opret med lidt stive grene, der holder de 15-25 cm lange blomster flot. Plant den i små grupper, som blomstrende hæk eller plant den i en krukke.

Beskæring: kan beskæres hver vinter eller tidlig forår

Havehortensia,

Hydrangea paniculata 'Pinky Winky'

Denne havehortensia er nærmest pink! De først cremehvide blomster skifter til rosa, for sidst på efteråret at være dyb pink eller nærmest røde. De blomstrer fra juli – september måned med de markante aflange toppe, der bæres flot af de stive grene. Planten fås også på stamme, og er meget velegnet i krukker.

Beskæring: kan beskæres hver vinter eller tidlig forår

Egebladet hortensia,

Hydrangea quercifolia

En lidt speciel hortensia, som hører hjemme i surbundsbedet. Her udvikler den sig til en 1 – 2 m høj og bred busk med flotte egebladsformede blade, der er lettere behårede. Bladene har fantastiske efterårsfarver. Blomsterne, som ses fra juli – august måned, sidder i små toppe med cremehvide blomster, der skifter til det rødlige.

Beskæring: må kun udtyndes

Hydrangea serrata 'Bluebird'

En meget blomsterrig frodig busk, der bliver omkring 1 m høj. De 10 – 15 cm store, flade blomster har lyseblå randblomster og rosa eller violette blomster i midten. Blomstrer i juli – august måned. Plant den i bedet eller brug den i krukker.

Beskæring: må kun udtyndes

'Pinky Winky'

'Grandiflora'

'Limelight'

'Bluebird'

PRYDGRÆSSER

Trendplante til havens bede og terrassens krukker

For få år siden var pampasgræs og elefantgræs de mest anvendte græsser i haven. Typisk plantet solitært på en udvalgt plads, så den overdådige blomstring kunne nydes af alle forbipasserende.

Pampasgræs og elefantgræs er stadig meget populære, men har fået selskab af en række andre meget smukke græsser. Græsser, der med flotte aks og blomster både er pryde for øjet, men ikke mindst en lise for øret, når de rasler i vinden. En anden fryd ved græsser er deres evne til at binde rimfrosten en tidlig januar morgen. Du kan vælge mellem rigtig mange prydegræsser i dit havecenter, hvor du også kan få anvisninger til, hvor de trives bedst. Her er en lille forsmag på, hvilke prydegræsser du kan få stor glæde af i din have.

Plantevejledning

Plantetidspunkt

Græsser kan plantes hele året, når blot jorden ikke er frossen.

Plantedybde

Plant prydegræsser i den samme højde, som de er dyrket i fra planteskolen.

Jordbundsforhold

De fleste græsser trives i almindelig havejord, men når græsserne dyrkes i spagnum, trives de også fint her. Græs er ikke surbundsplanter, så de skal plantes i kalkberiget spagnum, når du planter i krukke. En del græsser er vandkrævende, mens nogle tåler at stå tørt. Du kan læse om

de enkelte græssers vandkrav på de følgende sider.

Vand og gødning

Mange af prydegræsserne stammer oprindeligt fra områder rundt i verden, hvor de har vokset vildt. Det er relativt stærke planter, der har klaret sig i konkurrencen med andre planter om pladsen. Langt de fleste græsser er udstyret med et kraftigt rodnet, som sikrer, at både vand og næring skaffes til toppen. Planter du græsser i havens bede, er det derfor vigtigt at sikre vandingen, indtil rødderne har fat og selv overtager forsyningen. Planter du græsser i krukke, bør du vælge græsser, der

ikke kræver så meget vand, ellers skal du vande meget ofte. Græsser, der har en stor tilvækst forbruger også meget næring. Gød dine græsser hvert forår efter beskæringen.

Beskæring

Når græsserne hvert efterår trækker deres næringsstoffer tilbage til roden, visner mange af deres aks. Det giver tørre, brunlige og visne toppe. Lad disse dekorative toppe stå vinteren over til stor nydelse for både mennesker og dyr, men klip dem tilbage, inden den nye vækst starter. Græsser kan klippes helt ned til en håndsbredde afstand over jordens overflade.

Alpehavre

Blodgræs

Bjørnegræs

Bjørnegræs

Alpehavre, *Helictotrichon semp.*

Mangler du planter til din hvide eller grå have, er alpehavre et godt bud. Kan også bruges som kontrastplante i stauedebedet med mange stærke farver. Det er en kompakt stedsegrøn græs, der danner tuer af smalle blågrå blade. Bliver omkring 50 cm høj, og vil med de blomstrende stande i juni – juli måned opnå en højde på 1,2 m. Alpehavre vokser på tørre enge og trives derfor bedst i veldrænet let jord. Klip den tilbage om foråret, eller "red" de visne skud af med en rive.

Bjørnegræs, *Festuca gautieri*

En dejlig lav, tuedannende grøn græs, der vokser relativt langsomt og kun bliver 10 – 15 cm høj. Den blomstrer i juni måned med gullige aks på blålige strå. Bjørnegræs stammer fra Frankrig og den Iberiske halvø, hvor den vokser på græssteppelignende arealer. Den tåler derfor en del tørke, men skal først være godt etableret, før den klarer længere perioder uden vand. Bjørnegræs findes også i en blå variation med sortsnavnet 'Elijah Blue'.

Blodgræs, *Imperata imp.* 'Red Baron'

En skæg og meget dekorativ græs, som helst skal plantes i grupper. Den har det bedst i fuld sol, hvor de rødlig farver udvikler sig bedst. Plantes i fugtig jord, men tåler ikke at stå i våd jord. En langsomtvoksende græs, der først begynder nyvæksten relativt sent hvert forår. Den bliver omkring 50 cm høj og vil somme tider blomstre i juni – juli måned med sølvfarvede blomster.

Dværgpampasgræs, *Cortaderia sell.* 'Pumila'

At denne græs hedder pampasgræs, skyldes dens oprindelse på den argentinske græssteppe, hvor den trives i et mildt klima på veldrænet kalkholdig jord. Plant derfor pampasgræs på et solrigt sted. Denne type af pampasgræs bliver kun omkring 80 cm høj og får aks, der strækker sig til omkring 1,2 m høje. Du kan købe andre sorter af pampasgræs, der bliver næsten 2,5 m høj. Pampas blomstrer fra september – oktober måned.

'Dværgpampasgræs'

'Malepartus'

'Kleine Silberspinne'

'Gracillimus'

'Zibrinus'

'Variegatus'

Elefantgræs, *Miscanthus* sorter

Der findes meget kraftige elefantgræsser, og der findes mindre meget svagt voksende af slagsen. Det gør dem til nogle af de mest populære pryddræsser, som passer ind i de dæmpede bede, mens andre sorter passer sammen med spræl i et væld af farver og former. Både blomster og blade er varierende i de mange sorter, som du kan få i dit havecenter. Plant dem i almindelig, ikke for tør og ikke for våd, havejord i fuld sol eller halvskygge.

- 'Gracillimus'

1,7 m høj græs med hvide blomster og meget smalle aks. Blomstrer i september – oktober måned.

- 'Kleine Silberspinne'

1,2 m høj græs med hvide aks i september – oktober måned. Fin, spinkel græs.

- 'Malepartus'

1,8 m høj meget smuk græs m. hvide striber. Blomstrer i september – oktober med rødlig blomster. Får meget flot-te efterårsfarver.

- 'Variegatus'

Hvidstribet græs, der bliver omkring 1,5 m høj med hvide blomster i september – oktober måned.

- 'Zibrinus'

Kaldes også for zebragræs, da striberne på bladene er tværgående. Bliver omkring 1,8 m høj og blomstrer i september – oktober måned.

Lampepudsergræs

Japansk star

Rød lampepudsergræs

'Karl Foerster'

Japansk star, *Carex morrowii*

En af de få græsser, der trives i skygge. Brug den evt. som bunddækkende græs, da den kun bliver 25 – 40 cm høj. Flere sorter har brogede blade, hvilket også gør dem egnede til krukker og bedet. Bruges den som bunddække, vil man hvert forår kunne rive stykket over for visne blade, inden den bryder igen. Japansk star kræver fugtig jord, og tåler også at stå i våd jord.

Lampepudsergræs, *Pennisetum alopecuroides*.

Er den lave græs med de pudsige børsteformede blomsteraks, der strækker sig til en højde på 60 cm. Den flerårige hedder 'Hameln' og blomstrer hvert år fra august – september måned. Nu fås også en ikke hårdfør sort 'Rubrum', der med purpurfarvede aks og violette blomsterstande er meget dekorativ især i krukker sammen med sommerblomster og stauder. Vokser i let jord og er relativt tørketålende.

Pibegræs

- *Molinia arund.*

En dejlig solitærgræs, der med de blågrønne blade er meget dekorativ. Pibegræs trives bedst i fugtig, men veldrænet jord og skal især vandes i forbindelse med plantningen. Har det bedst i halvskygge, men klarer også fuld sol godt. Anvendes ofte i krukker.

- 'Variegata'

Som navnet antyder, har denne sort hvidstribede blade. Bliver 30 cm høj med aks i en højde op til 60 cm.

- 'Karl Foerster'

Sorten 'Karl Foerster' er ca. 70 cm høj og får strå i en højde på 1,6 m i august – oktober måned. Får desuden flotte høstfarver.

- 'Moorhexe'

En af de lave blåtoppe, som kun bliver ca. 30 cm høje, men får brune blomster i en højde på 70 cm i august – oktober måned.

'Moorhexe'

'Variegata'

Snefrytle

Røgræs

Røgræs, *Phalaris*

En meget flot, bredbladet græs, som bliver omkring 60 cm høj og får grøngule blomsterstande, der strækker sig til 1 m højde. Den får kraftige udløbere, så man skal tænke sig om, inden man planter den, for den breder sig meget. Vokser i våd og fugtig jord og trives bedst i fuld sol eller halvskygge.

Rørhvene, *Calamagrostis a. 'Karl Foerster'*

En levende søjle af oprette dekorative aks, der når en højde på næsten 2 m. En tuedannende græs, der fra juni måned blomstrer med grålige toppe med et rødligt skær. Rørhvene klarer sig bedst i fuld sol eller halvskygge, og skal stå i fugtig jord med dræn og tåler ikke våd jord. De nye skud starter meget tidligt, så beskær rørhvene i marts måned.

Snefrytle, *Luzula sylvatica*

En fantastisk god bunddækkende græs, som nok virker lidt grov, men er meget effektiv. Den har det bedst i fugtig jord og gerne i skygge eller halvskygge. Den bliver 20 – 40 cm høj og har 1 – 2 cm brede vintergrønne brede blade med hår på kanterne. Den blomstrer i maj

– juni måned med små brune blomster, der sidder på 80 cm lange strå.

Stammekordyline, *Cordyline australis*

En nyere slags græs, der egentlig ikke tilhører græsfamilien, men som ofte anvendes som en prydgæs. Stammekordyline kommer fra Australien og er en lille palme, der får flotte oprette aks. Den findes i flere forskellige sorter, der varierer i farven på bladene. Den er ikke fuldt hårdfør i Danmark, og bør derfor kun dyrkes i krukke, som kan overvintres under udhæng eller i en carport. Stammekordyline er relativt tørketålende, men det anbefales at plante den i en stor krukke, så man ikke skal vande så ofte.

Staudehirse, *Panicum virg.*

En fantastisk partner i præriehaven sammen med stauder som purpursolhat og solbrud. Staudehirse bliver omkring 1 m høj og blomstrer med rødbrune blomster i juli – september måned. Fås i flere sorter med gråblå eller blågrønne aks. Tåler tørke, når den først er etableret.

Rød lampepudsergræs

Rørhvene

Stammekordyline

Staudehirse

Haveglæder omhandler 16 forskellige afsnit med inspirerende billeder og tekst om vores dejlige haveplanter. Du kan i dette magasin læse om, hvordan du planter, vander, gøder, beskærer og passer de forskellige planter. Du kan finde ud af, hvilke jordbærsorter, der passer bedst til dig, hvordan du får masser af dejlige blåbær i din sunde have og hvilke æbletræer, du mangler. Du kan få tip og gode råd til alle havens gøremål i magasinets midterkalender, hvor en stor del aktiviteter er placeret under de rette måneder. Vi håber du får rigtig stor glæde af magasinet og glæder os til at se dig igen i havecentret.

Få mere inspiration på
www.haveinspiration.dk
www.danskehavecetre.dk

ISBN 978-87-91659-32-4

9 788791 659324